

neilla tai että niiden käsittely tapahtuu suljetussa tilassa, niin että me kaikki — olimme sitten miehiä tai naisia, raskaana tai emme — voimme käydä työssä ilman, että siitä aiheutuu vaaraa meille tai syntymättömille lapsillemme.

Hyvät toverit tässä kokouksessa on noussut esille lapset ja heidän tulevaisuutensa turvaaminen, jokaisen lapsen tulevaisuus on turvattava jo ennen syntymää, sillä lapsissa on myös työväenliikkeen ja SAK:n tulevaisuus.

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Kiitos toveri Nurmi. Seuraavana Sulo Penttilä SAK, valmistautuu Sirkka Smed VTY.

Sulo Penttilä (SAK:n hallitus): Toveri Puheenjohtaja, lyhennetty puheenvuoroni koskee työjärjestyksen kohtaa 17. ohjelmakysymykset. Menneistä vuosikymmenistä puhuttaessa totuimme jo määrittelemään lähimenneisyyttä toisen maailmansodan jälkeisenä aikana tavalla, josta kuvastui optimismi ja ennen kaikkea se, että kaksi maailmanlaajuista sotaa olisivat jääneet viimeisiksi sotakokemuksiksi. Nyt sitävastoin jatkuvasti toistuvat uutiset sodanuhan lisääntymisestä entistä tehokkaammilla tuhoaseilla varustautumisesta sekä monimuotoisen väkivaltailmiöiden lisääntymisestä johdattelevat ihmiskuntaa ja sen yleistä mielipidettä sellaiseen ajattelutapaan, että elämme kolmatta maailmansotaa edeltävää aikaa. Ihmiskunta ei näytä olevan erityisen hyvin perillä siitä, miten täydellisen tuhon kolmas maailmansota tulisi aiheuttamaan. Todennäköisesti vain hyvin pieni osa ihmiskunnasta voisi lohduttautua sillä, että tuo sota tulisi kenties jäämään viimeiseksi. Niin täydellisen joukkotuhon partaalla ihmiskunta elää. Juuri näistä syistä myös rauhantyon korostaminen on tässäkin kokouksessa välttämätöntä.

Kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen on myös tehtävä voitavansa maailmassa vallitsevan nälänhädän, sairauksien ja valistumattomuuden poistamiseksi. Tämä työ on kohdistettava niiden kansojen keskuuteen, joiden omat mahdollisuudet ja voimavarat eivät siihen vielä riitä.

Viime vuosina tapahtuneesta energia- ja raaka-ainekustannusten voimakkaasta noususta on myös kehittyneiden maiden työväenliikkeille muodostanut omat vaikeasti voitettavat ongelmansa. Taloudellisena etujärjestönä olimme tottuneet asettamaan tulonjakopoliittiset perustavoitteemme siten, että vaadimme maassa noudatettavan sellaista talouspolitiikkaa, joka turvaa täystyöllisyyden ilman inflaatiota. Palkkopolitiikassa olimme pitäneet tärkeänä tuottavuutta vastaavien reaali-palkkojen nousun turvaamista myös laskusuhdanteiden vallitessa. Nämä tavoitteet ovat olleet oikeita eikä niistä ole syytä luopua myöskään nyt asettaessamme tulevaisuuden tavoitteita.

1970-luvun jälkipuolisko on erityisesti osoittanut, että joudumme suorittamaan uudelleenarviointeja ja sopeuttamaan tulopoliittiset tavoitteemme maailmantalouden vaihteluihin.

Täystyöllisyysvaatimuksen sijasta olemme joutuneet sietämään työttömyyden ja osatyöttömyyden lisääntymistä ja reaali-palkkojen tilapäistä las-

kuakin olosuhteissa, joissa työnantajat ovat hyötäneet yritysvoittojen lisääntymisestä. Tämä kaikki on aiheutunut ns. pienemmän pahan valitsemisesta, eli laskusuhdanteiden aikana niiden aiheuttamien haittojen minimoimisesta ja ensisijassa siitä, että laskusuhdanne saataisiin ajoitettua mahdollisimman lyhyeksi.

Vaikka ammattiyhdistysliike on joutunut sietämään sekä työttömyyttä että inflaatiota, poikkeuksellisen suurissa prosenttiluvuissa, ei se saa totuttautua näihin pysyvinä yhteiskunnallisina tosiasioina. Ammattiyhdistysliikkeen on etsittävä uusia entistä tehokkaampia vaihtoehtoja täystyöllisyyden toteuttamiseksi ja tuottavuuden nousua vastaavien reaali-palkkojen nousun turvaamiseksi sekä inflaatiolta suojattujen sosiaaliuudistusten toteuttamiseksi.

Tulonjakopoliitikan sijasta meidän on kenties ryhdyttävä puhumaan "jakopoliitikasta" yleisemmin, eli esimerkiksi yhteiskunnassa tarjolla olevan työnsaannin tasaisemmasta jakamisesta. Tämä merkitsisi ensitilassa sitä, että täysillä eläke-etuuksilla olevat palkansaajat eivät hakeutuisi uusiin työpaikkoihin, ylityö rajoitettaisiin vain sellaisiin töihin, joissa se tuotannon jatkumisen kannalta on välttämätöntä tai toisten työntekijöiden työsuoritus ja palkka ovat tilapäisestä ylityöstä riippuvaisia.

Hyvät toverit. Menneiden vuosien kokemukset osoittavat, että ammattiyhdistysliikkeen on lujitettava asemiaan sen kaikilla toimintaloikoilla. Toimintansa perustana sen on pidettävä ylimitoitettujen vaatimusten sijasta toteuttamiskelpoisia tavoitteita. Me emme saa kuitenkaan luopua sellaisista inhimillisesti tärkeistä tavoitteista, kuten työnsaannin turvaamisesta kaikille työnhaluksille kansalaisille, kotitalouksien reaalityöjensä jatkuvasta kasvusta, sosiaalisen ja sivistyksellisen perusturvan jatkuvasta kasvusta, sosiaalisen ja sivistyksellisen perusturvan lisäämisestä sekä työntekijöiden oikeusturvan tehostamisesta.

(Kolahdus kokouksissa).

Välihuuto: Se oli kova puhe!

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Se oli kova puhe, kun paukahtikin lopuksi. Kiitoksia, toveri Penttilä. Raimo Laulainen Rakennusliitto ei halua pitää puheenvuoroansa, se liitetään pöytäkirjaan suoraan. Seuraavana Sirkka Smed VTY, valmistautuu Juha Ruuskanen Rakennusliitto.

Raimo Lautaisen puheenvuoro (Rakennustyöläisten Liitto r.y.) oli seuraava: Järjestömme puheenjohtajat kiinnittivät katsauksessaan varsin runsaasti huomiota työllisyyden hoitoon. Tämä asia on ollut viime aikoina yleinen puheenaihe. Lähes kaikki poliittiset puolueet ovat ottaneet kantaa tähän asiaan ja luvanneet ottaa työllisyyden hoidon sydämen asiakseen.

Rakennustyöläisenä tämä ongelma koskettaa henkilökohtaisesti. Siksi ihmetyttääkin se leväperäisyys, millä työllisyyskysymykseen on suhtauduttu valtiovallan, eritoten valtiovarainministeriön taholla. Myös SAK:n olisi ollut syytä voimakkaammin ottaa kantaa työllisyyteen ja sen hoitoon samoin kuin työttömien toimeentuloturvaan. Toivottavasti jo lähitulevaisuudessa toimitaan keskusjärjestönä kokouksalin seinälle asetetun täystyöl-

lisyys -tunnuksen velvoittamalla tavalla.

Ajatukseni yhtyvät Oivion näkemykseen siinä, että yhteiskunnassa on menossa vaarallinen ilmiö työttömyyden hyväksymisestä pysyväksi ja jopa normaaliksi asiaksi nykyisessä laajuudessaan.

Tätä ajatustapaa tukee mielestäni työttömyyspäivärahojen verotushanke. Verotuksen autuutta on minulle todisteltu mm. sillä, että ko. päivärahoja ei voida sanottavasti kohottaa ilman verotusta, koska ne tuolloin nousivat yli alimpien palkkaryhmien ansiotason.

Tämä ei ole riittävä peruste korvausten verotukselle, sillä matalapalkkalojen palkkatason korjaus on ollut jo mm. kahdessa keskitetyssä ratkaisussa SAK:n yksimielisenä tavoitteena. Asia vain on jätetty lähes kokonaan hoitamatta.

SAK:n on yhdessä työväenpuolueiden kanssa ryhdyttävä korjaamaan tätä yhteiskuntamme sairautta viime päivinä esittämiensä lupauksen ja asettamiensa tavoitteiden mukaisesti. Tässä yhteydessä on huomattava työllisyyteen olennaisesti vaikuttavat rationalisointikysymykset, irtisanomisajan tuntuva parantaminen, sekä sopimuksien tulkintaetuoikeuden muuttaminen työntekijöiden oikeudeksi.

Toivon hartaasti, että näille lupauksille ja esittämillemme tavoitteille ei kävisi niin kuin rintamamiesten asialle, sillä työttömät eivät lopu kapitalistisesta yhteiskunnasta ns. luonnollisen poistuman kautta, koska heitä syntyy joka päivä lisää, ellemmä me työläiset ja meidän järjestömme sekä edusmiehemme puutu entistä suuremmalla vakavuudella tämän ongelman poistamiseen.

Sirkka Smed (VTY r.y./Mielenterveys- ja Kehitysvamma-alan Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 17.1. Kun tutkiskelin kotona näitä SAK:n tämän kokouksen asiakirjoja, niin pettymyksekseni huomasin, että en löytänyt mitään merkittävää tietoa terveydenhuoltoalalla toimivista SAKrlaisista jäsenistä ja heidän asioistaan ja heidän puolestaan kannanottoja esitykseen SAK:n tavoitteet 80-luvulla asiakirjan kohtiin 4.1., 4.3. Nämä kohdathan käsittelevät työssä ja työympäristössä tapahtuvia muutoksia ja työsuhteturvaa. Kohdassa 4.1. puhutaan kauniisti työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksista ja oikeuksista vaikuttaa omia työtehtäviään koskevista muutoksista ja niiden suunnittelusta ja toteuttamisesta. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole. Karvaasti on työntekijä useinkin saanut kokea työnantajan käyttävän yksinoikeutettua yksipuolista vallankäyttöä ja tähän myöskin teveyden allalla toimivissa laitoksissa myöskin korkeamman tason virkamiehet syyllistyvät ja käyttävät omalla laillaan myöskin tätä työnantaja-maista vallankäyttöä. Ja he sanovat myöskin, missä kaappi seisoo.

Terveydenhuoltoalalla ei voida puhua mistään liukuhihnatyöstä ja sen raskaudesta eikä yleensäkään sitä voi verrata mihinkään näihin konkreettisiin raskaisiin töihin, se on oma sektorinsa. Kehitysvammahuollossa niin kuin psykiatrisessakin huollossa työtehtävät ovat psyykkisesti kuin fyysisestikin raskaita. Kun näiden raskaiden työtehtävien lisäksi joudumme kokemaan henkilöstöpulaa ja työnantajan hiostusta, lisäksi palkkausongelmia ja perheongelmia, onkin työntekijä täysin stressaantunut ja sil-

loin on kysymyksessä jo tämän työntekijän henkiset sekä fyysiset voimavarat.

Terveydenhuollossa tapahtuvaan työnjohdollisuuden kehittämiseen haluaisin myöskin kiinnittää huomiota. Käsitkseni mukaan työnjohdollisen kehittämisen tulisi vaikuttaa hoidossa olevien asiakkaiden hoidon ja huollon parantumiseen. Mutta se onkin muuttunut negatiiviseksi rationalisoinniksi ja automatisoinniksi, jos näin teknillisiä sanoja voidaan käyttää silloin, kun ihmisestä ja nimenomaan sairaan ihmisen hoidosta on kysymys. Hoitohenkilöstön kohdalla niin kuin hoidettavienkin kohdalla on hoitosuhde muuttunut tuottavuussuhteeksi. Terapeuttista hoitotoimintaa verrataan työpanokseen, jonka tulisi olla tuottavaa ja laitoksia hyödyntävää toimintaa.

Tämä suuntaus on tuonut mukanaan myöskin voimakkaasti teknologian mukaan. Terveydenhuoltoalan työtehtävissä on tekniikka tullut tuottavuusvälineeksi, eikä terapianhoidon apuvälineeksi niin kuin alalla työskentelevä henkilöstö sen katsoo kuuluvan. Vielä haluaisin puuttua työsuhteturvan heikkouteen, nimenomaan lyhyiden työ sopimusten kohdalla. Alamme työnantajat ovat huomanneet hyväksi sääntömenetelmäksi nämä lyhyet työ sopimukset, jotka alkavat kahdesta vuorokaudesta ja jopa kestävät puoleen vuoteen.

Kun sopimus on loppumaisillaan työnantaja ilmoittaa työntekijälle, että työtä ei ole ja saat lähteä nostelemaan. Järkyttävintä tässä kuitenkin on se, että parin päivän kuluttua saattaa työnantaja soittaa tälle samalle työntekijälle ja pyytää häntä takaisin tai ottaa sitten uuden tilalle näihin tehtäviin. Tämä on suorastaan järkyttävää etujen riistoa työntekijältä ja on henkistä väkivaltaa.

Kun näitä erilaisia terveydenhuoltoalan ongelmia pohdiskellee, ei enää ihmettele sitä, miksi mielenterveydelliset ongelmat voimakkaasti ovat lisääntyneet meidän alallamme kuin muillakin ammattialoilla. On todettu, että yli 30 % työeläkkeille jääneistä ovat eläkkeellä mielenterveysongelmien vuoksi. Usein tuleekin mieleen kysymys, että onko terveydenhuoltoalalla toimivat porvarilliset ryhmät sumentaneet kaunopuheillaan ay-liikkeen päättäjien silmät, etteivät he näe terveydenhuoltoalan todellisia ongelmia. On hyvä, että SAK on 80-luvun suunnitelmissa päättänyt puuttua työntekijöitten ja työn ja teknologian tuottamiin ongelmiin. Terveydenhuoltoalan SAK:lainen jäsenistö esittääkin, että SAK suunnitelmissaan ja niiden toteuttamisessa 80-luvulla huomioi myöskin terveydenhuoltoalan henkilöstön tarpeet ja vaateet ja hoitaa ne solidaarisesti muiden palkansaa jien ryhmien rinnalla. Kiitos.

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Kiitos toveri Smed. Vuorossa Juha Ruuskanen, Rakennusliitto, valmistautuu Kurt Tuominen, Metall.

Juha Ruuskanen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): puheeni aiheena SAK:n 80-luvun tavoitteet. Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousoverit. Me rakensijat koemme varsin tärkeänä työsuhteturvan kehittämisen 80-luvulla. Siksi painotimme sen tärkeyttä viime tes-kierroksella. Samoin sen tärkeyt-

tä on painotettu myös tämän kokouksen lukuisissa puheenvuoroissa. Työsuhdeturva Suomessa on luvattoman heikko verrattuna vaikka muihin Euroopan kapitalistisiin maihin. Tämä on ristiriidassa siihen, että järjestäytymisasteemme on taas Euroopan suurimpia. Työnantajapiireissä on viime aikoina tullut muotisanoiksi lomauttamiset ja irtisanomiset. Käytännön luottamusmiestoiminnassa olevat henkilöt ovat voimattomia nykyisten sopimusten ja lakien puitteissa puuttumaan asiaan. Ainoa, joka voi parantaa käytännön työelämässä työsuhdeturvaa on ollut toverien aktiivinen toiminta työpaikoilla.

On välttämätöntä, että SAK ottaa voimakkaan kannan työsuhdeturvan parantamiseksi. Pelkäämme jo etukäteen sitä ratkaisua, mikä tulee hallituksessa, kun sitä setvitään Keskustapuolueen vaatimuksia johonkin utare-rahoihin tai vastaaviin ja tehdään tästä kompromisseja. Myös laittomat luottamusmiesten irtisanomiset ovat tulleet hyvin yleisiksi. Tämä on asia, johon joukkovoimalla on puututtava. Luottamusmiehet ovat työpaikoilla niitä henkilöitä, jotka ensisijaisesti vaalivat ja vahtivat työläisten etuja ja SAK:n ja liittojen tavoitteita. Työsuhdeturvan läpivieminen esim. Ruotsin mallin mukaan on välttämätöntä. Uskon, että työsuhdeturvan parantamisen kautta myös uskallus ay-toimintaan lisääntyy.

Hyvät toverit, ne työttömät, jotka seuraavat kokoustamme ehkä paikan päällä, lehdistöstä tai radiosta varmasti toivovat, että heidän asemaansa pyrittäisiin kiinnittämään huomiota. Tässä asiassa myös toivon, että SAK ottaa voimakkaan kannan. On hälyttäviä piirteitä siitä, että jopa osissa työväenpuolueen edustajista alkavat suhtautua ymmärtävästi tämän hetkiseen työttömyystilanteeseen. Rohkenenkin väittää, että ei edes kaikki SAK:n toverit tiedosta sitä kärsimystä, minkä työttömäksi tulo tuottaa. Perustelen väittämäni sillä, että mitä SAK on tehnyt työttömien aseman parantamiseksi, se on ollut kirjelmiä ja lauselmia, tuskin edes päättävät elimet on niihin paneutuneet. Se on ollut hieman samanlaista hommaa mitä taiteilija Lasse Pöysti sanoi täällä avajaistilaisuudessa jostain hanheista. Kaakatetaan ja kotkotetaan hyvin paljon, mutta ei uskalleta lyödä tätä keinoemoa pyrstösulille, että se kääntyy katsomaan työttömien puoleen.

Työttömyyden poistamisen eräänä keinona on varmasti työajan lyhentäminen. Onko se päivittäinen, vuotuinen vain elinikäinen, eläkeikärajaa pudottamalla on harkintakysymys. Mutta joku näistä se varmasti on. Esimerkiksi eläkeikärajan alentamisella tulisi apua erittäin polttavaan nuorisotyöttömyyteen. Työsuhdeturvan parantaminen, matalapalkkaratkaisu samoten työajan lyhentäminen ovat vaatimuksia, jotka meidän vastapelu-rit, porvarit ja työnantajat, pyrkivät erittäin voimakkaasti vastustamaan. Tähän vastustukseen meillä on vain yksi voima. Se on joukkovoima, oikein käytettynä. SAK:n yhteisten tavoitteiden läpiviemiseksi on joukkovoima ainut ja todella pelottava keino.

Yhdyn siihen, mitä vasta valittu puheenjohtaja Viinanen sanoi, että tämä ay-touhu on porukan hommaa. Se on sitä. Se on nimenomaan porukan homma, mutta se pitää myös muistaa silloin, kun ratkaisuja tehdään, eikä vain silloin, kun puhumme virallisissa kokouksissa ja tilaisuuksissa. Kiitos.

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Kiitos toveri Ruuskanen. Seuraavana Kurt Tuominen, Metallityöväen Liitto, valmistautuu Aila Kossila, Metallityöväen Liitto.

Kurt Tuominen (Metallityöväen Liitto r.y.): puheenvuoro ruotsiksi. Tulkkaus: Bertel Stenius. Työjärjestyksen kohdat 17—21 Hyvät toverit! Viime vuonna kaikkien alojen työnantajat tiukensivat tuntuvasti otettaan. Tämä koskee sopimusten tulkintaa, työsuhdeturvaa, uuden teknologian käyttöä jne. Jos vertaamme vallitsevaa tilannetta 70-luvun alussa vallinneeseen, toteamme nykyisen aivan toisenlaiseksi. Tuolloin oli nykyistä enemmän tilaa työpaikkakohtaisille sopimuksille. Oli jopa vuosia, jolloin työpaikka-kohtaisen toiminnan avulla sopimuskorotusten lisäksi saatiin näitä suurempiakin palkankorotuksia.

70-luvun lopulla tilanne muuttui. Sopimuskorotukset olivat edelleenkin pienet, mutta kun työttömyys oli laajaa, vain harvat työpaikat jakoivat ajaa läpi paikallisia palkankorotuksia. Tämä johti reaali-palkkakehityksen laskuun, samalla tuottavuus lisääntyi voimakkaasti.

Kun työllisyystilanne on nyt jonkin verran kohentunut, työpaikoilla havaitaan jälleen toiminnan lisääntymistä. On hämmästyttävää, että tälle kokoukselle tällaisessa tilanteessa on tehty aloite, jonka mukaan sopimuksia pitäisi noudattaa. Ruotsiksi tämä merkitsee sitä, että työrauhavelvoitetta on noudatettava. Nykytilanteessa meidän tulisi päinvastoin laajentaa työläisten lakko-oikeutta. Ensinnäkin työrauhavelvoitetta ei pitäisi olla silloin, kun sopimus ajetaan työpaikoilla sisään. Jos päästäisiin tähän, työnantajan mahdollisuus soveltaa yksipuolisesti sopimusta vähenisi ja sovel-lutusneuvottelut saisivat todellisen merkityksen. Toiseksi lakko on usein työläisten ainoa keino saada työnantajat suostumaan myönnytyksiin, kun on kyse työsuhdeturvasta, työoloista, yksipuolisesti sovelletuista palkkausmuodoista ja jne. Näin ollen edustajakokous ei voi hyväksyä aloitetta. Ammattiyhdistysliikkeen pitää päinvastoin taistella lakko-oikeuden laajentamiseksi tällaisissa tapauksissa. Emme elä vielä luokattomassa yhteiskunnassa, vaan luokkaristiriidat kärjistyvät usein työpaikoilla äärimmilleen. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on työläisten tukeminen näissä yhteenotoissa.

Teknologian kehitys on viime vuosina ollut erittäin nopeaa. Tämä on johtanut siihen, että tuotamme nyt paljon entistä enemmän ja tämän me teemme entistä lyhyemmässä ajassa, entistä pienemmällä työvoimalla. Tämän seurauksena työnantajan voitot ovat lisääntyneet samalla, kun heidän työvoimatarpeensa on vähentynyt. Kaikki tämä on yleisesti tunnettua. Siitä keskustellaan paljon. Tästä huolimatta näyttää siltä, että ei kukaan uskalla puuttua konkreettisesti ongelmaan. Tässä kysymyksessä asianlaita tuntuu olevan sama kuin muissakin todella suurissa kysymyksissä. Niiden suhteen SAK:illa on kosolti hyviä ohjelmia ja lausumia, mutta vaatimusta niiden toteuttamisajankohdasta ei ole. Nyt meidän tulee tehdä selvä päätös siitä, miten rajoitetaan työnantajan oikeutta ottaa ilman ammattiosaston suostumusta uutta teknologiaa käyttöön. Samalla meidän tulee tehdä päätös ajankohdasta, jona tämän pitää olla sopimusteitse toteutettu. Jos kat-

somme asian välttämättömäksi, voimme täällä tehdä päätöksen myös siitä, millä keinoin me tämän vaatimuksen toteutamme. Teknologian kehityksen myötä lisääntyy työnantajan tarve hallita työläisiä eri palkkausjärjestelmien avulla. On jo olemassa ääretön määrä eri palkkausjärjestelmiä. Tämä on viidakko, josta on vaikea saada kokonaiskuvaa. Nyt on myös selvästi havaittavissa, että työnantajat pyrkivät laajalla rintamalla toteuttamaan henkilökohtaisten meriittien arvostukseen perustuvia palkkausjärjestelmiä. Ammattiyhdistysliike ei saa hyväksyä tällaista SAK:n on keskitetysti tarjottava nämä suunnitelmat.

Yleensäkin voidaan sanoa, että SAK:n tulee terävöittää sopimuspoliittista linjaansa. Nykyisellään se on lähinnä almujen kerääjä. Se saattaa tosin vaatia kovalla äänellä parannuksia työehtoihin, mutta jos työnantajat sanovat ei, niin kysymys siirretään liitoille tai sitten ilmoitetaan, että meidän pitää hyväksyä työnantajien tarjous, parempaa kun nyt ei saada. Eikä saadakaan, jos SAK pysyy nykyisellä linjallaan. Linjaa on muutettava siten, että SAK:ssa on valmiutta keskitettyyn taisteluun työehtojemme puolesta. Kun meillä on kerran miljoona jäsentä, pitää myös olla rohkeutta käyttää olemassaolevaa voimaamme. Olisi ollut vielä vähän ruotsinkielisten työläisten asemasta, mutta koska aika päättyy, niin luovutan tämän pöytäkirjaan. Tack, kiitos.

Puheenvuoron pitämätön osa oli seuraava: Se, joka toimii ammattiyhdistysliikkeessä ruotsinkielisenä työläisenä, huomaa, että kiinnitämme liian vähän huomiota ruotsinkieliseen tiedottamiseen. Kun tätä kokousta valmisteltiin, SAK kiinnitti huomiota siihen, että naisten ja nuorten pitää olla kokouksessa edustettuina. Tämä oli aivan oikein ja tarpeellista. Nämä ryhmät ovat melkein aina aliedustettuja. Samalla on murheellisin mielin todettava, ettei SAK kiinnittänyt huomiota kielellisen vähemmistön edustukseen edustajakokouksessa. Tästä huolimatta edustajakokouksessa on melkoinen ruotsinkielinen edustus — kiitokset siitä liitoille!

Kielellisellä vähemmistöllä on työelämässä aika suuret vaikeudet. Sopimus- ja lakitekstit ovat vaikeaselkoisia. Niitä ei ole helppoa tulkita omalla äidinkielenäänkään, saattika sitten vieraalla kielellä, mikä on monin verroin vaikeampaa. Näin siis tietojen saanti omalla äidinkielellä on välttämätöntä. Sopimukset on useimmiten käännetty ruotsiksi. Sen sijaan on todettava, että ruotsin kielellä ei ole olemassa työläinsäädännön kokoomateosta. Tämä on puute, johon SAK:n tulee tarttua koko arvovallallaan saadakseen yhteiskunnan tuottamaan tällaisen. Meitä, jotka tällaista teosta tarvitsemme, on aika harvoja, joten taloudellisesti hanke ei ole kannattava. Mutta toverit, tämä ei vähennä tarvettamme.

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Kiitos toveri Tuominen, te saitte kyllä kaksinkertaisen ajan ja sekin ylitettiin. Seuraavana Kossila Aila, Metallityöväen Liitto, valmistautuu Sutinen Arvi, SEL.

Aila Kossila (Metallityöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen 17.1. kohtaan SAK:n tavoitteet 80-luvulla. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokous-

toverit! Haluan kiinnittää tämän edustajakokouksen huomion siihen seikkaan, että tekninen kehitys ja automaation nopea kehitys ja eteneminen vaikuttaa työllisyyteen. Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana on tekniikka ja automatisointi kehittynyt räjähdysmäisesti. Olemme saaneet jokapäiväiseen elämäämme henkilöautot, lentokoneet, ydinreaktorit ja ydinaseet. Olemme saaneet television, pienoistelevision, tietokoneet ja pienois tietokoneet. Olemme saaneet tehtaille liukuhihnan ja siirrettävissä olevan energian öljyn ja sähkön muodossa. Muutamalle meistä, mutta kuitenkin hyvin pienelle eliitille, elämä on muodostunut paljon mukavammaksi muille, suurimmalle osalle väestöstä, kehitys on juuri meidän ylikulutussemme vuoksi merkinnyt yhä suurempaa nälkää ja sortoa.

Emme voi tyynesti hyväksyä, että tietokoneet ovat vallanneet tuotannon. Kehittyvä tekniikka, automatisointi ja virheellisesti toteutettu ratiionalisointi on prinstonut työmme niin pieniin osiin, että tämän työn tekeminen yksitoikkoisuudellaan on ollut tuhoamassa fyysisistä ja psyykkistä terveystämme. Edelleen kehittyessään automatisointi on viemässä kokonaan meiltä työpaikkamme. Näin on nyt jo tapahtunut ja edelleen tapahtumassa esim. elektroniikkateollisuudessa, jossa koottavissa komponenteissa tapahtuneet muutokset muuttavat kokoonpanotyötä ja laitteen kokoonpanotyössä tarvittavien henkilöiden, työntekijöiden määrä vähenee koko ajan. Muutos saattaa tapahtua yhdessä paikassa ja seuraus koetaan aivan toisaalla. Tästä syystä näihin muutoksiin varautuminen on ollut erityisen ongelmallista työntekijöille ja ammattiyhdistysliikkeelle. Nyt sitten vain ihmetellään sormi suussa, että mitä tehdään.

Emme kuitenkaan voi eristäytyä täällä Suomessa teknisestä kehityksestä, vaan meidän on se hyväksyttävä teollisuutemme kilpailukyvyyn ja muiden kasvuedellytysten takia. Ammattiyhdistysliikkeen on pyrittävä määrätietoisesti torjumaan tästä kehityksestä aiheutuvaa rakennetyöttömyyttä.

On mentävä kehityksen mukana ja lisättävä voimakkaasti tutkimustyötä ammattiyhdistysliikkeessä sellaisten keinojen etsimiseksi, joilla päästään hallitsemaan teknisen kehityksen vaikutuksia työllisyyteen ja työpaikkojen säilymiseen. Elektroniikkateollisuudessa nämä muutokset ovat jo viime aikoina olleet yllättävän äkillisiä ja rajuja. Olemme näissä asioissa jääneet niin paljon jälkeen, että näihin ongelmiin paneutumalla alkaa olla jo kiire.

Automatioon ja mikroelektroniikkaan liittyvää teollisuutta on kehitettävä aktiivisesti maassamme. Ammattiyhdistysliikkeen on myös huomioitava, että tekninen kehitys ja automaation lisääntyminen lisää paineita koulutukseen, koska koulutusrakenne pitää vastata muutosten tuomaa töiden rakennetta ja jo työelämässä olevien koulutuksen järjestämistä täytyy kehittää.

Hyvät toverit! Meidän on pidettävä huolta siitä, että automaation ja teknologian kehityksen myötä saavutetut edut ja taloudellinen hyöty tulevat myös työntekijöiden hyväksi, eikä vain haitaksi, kuten nyt näyttää tapahtuvan osan työpaikoista kokonaan hävitessä ja varsinkin naistyöttömyyden voimakkaasti lisääntyessä. Automaation ja teknologian kehityksestä huolimatta työntekijöille on pystyttävä turvaamaan tulevaisuudessakin

työtä, työpaikkoja ja riittävä toimeentulo. Omasta ammatistani ja työpai-
kastani johtuen olen tässä käsitellyt lähinnä tätä elektroniikka-alaa, mutta
olen ihan varma, että näitä samoja asioita ja puutteita esiintyy näillä kai-
killa ammattialoilla, joista täällä kokouksessa on edustajia. Kiitos puheen-
vuorosta.

Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo: Kiitos toveri Kossila, ja nyt puhetta ryh-
tyy johtamaan toveri Heikki Hirvonen.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Vuorossa Arvi Sutinen Elintarvikeliitto ja
valmistautuu Ritva Suutari Liikeliitto.

Arvi Sutinen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.): Työjärjestyk-
sen kohtaan 17.2. SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla, ammattiosasto- ja
työpaikkatoiminnan kehittäminen. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustaja-
kokoustoverit! Nyky-yhteiskunnassa tapahtunut elinkeino- ja ammattira-
kennemuutokset ovat ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet ammattiyhdistys-
liikkeen asemaan ja sen rakenteeseen. Kuitenkin työpaikkatasolla järjestö-
organisaation muutokset eivät ole kehittyneet samassa suhteessa työelä-
mässä tapahtuneitten muutosten kanssa. Jäsenistön passiivisuus ay-liik-
keen toimintoja kohtaan on johtanut tehtävien kasaantumiseen luottamus-
miesten ja ay-aktiivien harteille. Tämä on heikentänyt sisäistä demokrati-
aa ja jäsenistön yhteenkuuluvaisuutta. Kun lähdetään kehittämään järjes-
töorganisaatiota, on pääasiallisesti toiminta ohjattava ammattiosasto- ja
työpaikkatoiminnan kehittämiseen, sillä jäsenistöä kiinnostaa aina se, mitä
tapahtuu heidän omalla työpaikallaan ja omassa työympäristössään. Totta
on, että SAK:n liittojen ammattiosastojen luonne ja rakenne on kirjavaa.
Erityisen vähäistä mielenkiintoa jäsenistö tuntee ay-toimintoja kohtaan ns.
suurosastoissa, jotka koostuvat useimmista eri työhuonekunnista ja ovat
joko ammattiryhmäpohjaisia tai jopa useimpia eri ammattialoja käsittäviä
osastoja. Tämän tyypisissä osastoissa jäsenistön halu vaikuttaa itseään ja
ay-liikettä koskeviin asioihin on jatkuvasti vähentynyt. Asioiden hoito
näissä osastoissa on pakosta muodostunut luottamusmiesten välityksellä
kovin edustukselliseksi. Tästä johtuen tehtävät ovat kasaantuneet luotta-
musmiesten ja ay-aktiivien ongelmaksi.

Tilannetta voitaisiin korjata näissä osastoissa mielestäni sillä, että jäsen-
liitot omilla säännöillään ja päätöksillään siirtäisivät osan ammattiosas-
toille kuuluvia tehtäviä työhuonekunnille. Tämä lisäisi jäsenistön mielen-
kiintoa järjestötoimintaan ja sen asioita kohtaan, koska niitä hoidetaan
heidän omassa työympäristössään ja omalla työpaikallaan. Jos ja kun
ammattiosasto- ja työpaikkatoimintaa lähdetään kehittämään ja ammatti-
osastoille kuuluvia tehtäviä siirretään työhuonekuntien hoidettavaksi, sil-
loin työhuonekunnat tarvitsevat rahaa toimintansa ylläpitämiseen. Nyky-
yhteiskunnassa ei mikään organisaatio voi toimia ilman käyttövarjoja, sik-
si järjestöjen tulee huolehtia myös siitä, että jäsenmaksutuloista palaute-
taan työhuonekunnalle osa.

Näillä edellytyksillä mielestäni työpaikalla tapahtuvaa ay-toimintaa saadaan elpymään ja pystytään jäsenistön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia lisäämään ja jäsenistö tuntemaan järjestön omakseen. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Arvi Sutiselle. Vuorossa Ritva Suutari Liikeliitto ja valmistautuu Viljo Antosalo Lasi- ja Posliini.

Ilmoitusasia

Matka- ja kokouspalkkiot saa noutaa pankista sen jälkeen kun tarkistetut laskut on jaettu kokousedustajille. Henkilöt, jotka nyt eivät ole paikalla saavat noutaa laskunsa kokouskansliasta. Ja kolmantena: hallituksen jäsen-ten ja toimitsijoiden laskut ovat valmiina pankissa.

Ritva Suutari (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Järjestöpoliittinen ohjelma, esityslistan kohta 17.2. Toveri puheenjohtaja ja edustajatoverit! Paikallisjärjestöjen läänintasoisista yhteistyökokeiluista saadut kokemukset ovat osoittautuneet hyväksi ja SAK:n hallitus esittääkin yhteistyökokeilun jatkamista koko maassa. Kannatan hallituksen tekemää esitystä yhteistyön käynnistämisestä viimeistään vuoden 1982 loppuun mennessä.

Läänintason yhteistyötä tarvitaan lisäämään paikallisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksia. Meiltä Kajaanista katsottuna tämä on erittäin tärkeää, sillä Helsinki on niin syrjässä, ettei yksittäisen paikallisjärjestön ääni tahdo tänne asti kuulua. Yhdessä naapuriyhdistysten kanssa voimme yhdistää tavoitteitamme ja saada enemmän kantavuutta ääneemme. SAK:n tavoitteiden valvonta läänitasolla tehtävien ratkaisujen yhteydessä lisää SAK:n vaikutusmahdollisuuksia kaikilla yhteiskuntamme aloilla.

Tämän ajan tärkeimpiä ratkaisuja ovat kehitysalueiden kehitysohjelmat. On tärkeää, että SAK jo ratkaisuvaiheessa ottaa niihin kantaa. On pyrittävä kokonaisvaltaisten ratkaisujen avulla valvomaan työväestön edut. Läänintason yhteistyöjärjestö on olosuhteet tunteva ja vaikutusvaltaisempi kuin yksittäiset ammatilliset paikallisjärjestöt. Lääninorganisaation toimialaa ei pidä rajata liian ahtaaksi, vaan vaikutusmahdollisuuksia on kehitettävä kaikille yhteiskuntamme aloille, jotta turvattaisiin mahdollisimman monipuolinen ja aktiivisesti kantaa ottava läänintason työskentely, niin hallintoon on valittava tasapuolisesti miesten rinnalle naisia ja nuoria.

Nyt esittelen viestintäpolitiikkaa, esityslistan kohta 18.3. Tämän ajan ihminen on todellisen viestintätulvan kohteena.

Tietoa tulee lehdistä, radiosta, televisiosta jne., mutta kuten selonteossa kerrotaan tiedottajien valtaosan olevan kaupallisen tiedottamisen palveluksessa, niin ammattiyhdistystieto tahtoo hukkua kaupallisen tiedon päiväuniin. Enemmän kiinnostaa Armin ja Danyn suhde kuin oma työturvassuhde. Sen täden on viestin laatuun kiinnitettävä huomiota esim. ammattiyhdistysten lehdissä käytettäköön sitä kieltä, jota kansa ymmärtää. Kerrotakoon vaikka vähemmän, kunhan kerromme niin, että viesti menee perille esim. työehtosopimuksia selvitetäessä käytettäisiin käytännön esimerkijä. Työväen lehdissä olevien tuki-ilmoitusten käytöstä haluaisin huo-

mauttaa, että alkää hyvät tiedottajat tuhlatko kallista ilmoitustilaa pelkän liiton nimen julkaisemisella, ketä tämä palvelee? Käyttäkää nämä ilmoitukset tiedottamiseen.

Selonteossa oli kyllä»>kerrottu tarkoin tiedon kulku päättäjiltä jäsenille, mutta tiedonkulusta jäseniltä päättäjille olisin halunnut lukea. Jäsenkunnan tarpeiden ja toiveiden tunteminen on mielestäni päätösten tekemisen ehto. Liikeliiiton teettämän tiedonkulututkimuksen mukaan 70 % jäsenistä kokee päättäjien ja jäsenten välillä olevan syvän kuilun. Tämän kuilun yli tarvitaan kestävä ja leveä silta. Osallistuva ja tietoinen jäsenistö on tehokkaan ammattiliiton elinvoima. Lisätkäämme elinvoimaamme. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Ritva Suutari, vuorossa Viljo Antosalo Lasi- ja Posliini, valmistautuu Seppo Siivonen, YLL.

Viljo Antosalo (Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.): Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 18.3. viestintäpoliittinen selonteko sekä lyhyt puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 17.3. kulttuuripoliittinen ohjelma. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Kun on lukenut viestintäpoliittisen selonteon, voi yhtyä sen aivan terävimpiin ajatuksiin, kuten porvarillisen viestinnän ylivaltaan jne. Voi jopa selonteon tavoin puhua sanavapauden rajoituneisuudesta ja rajoittamisesta maan julkisen tiedotustoiminnan osalta. Paljon on kuitenkin ympärilyöreyttä, varsinkin lähestyttäessä lehdistön aluetta ja puhuttaessa oman lehden ja lehdistön osa-alueista. Mielestäni ei mennä perille asti.

Me täällä salissa, jotka teemme työväenlehden levitystyötä aktiivisesti, olemme saaneet jo pitkään ainakin täällä herrojen Helsingissä havaita, että sitoutumaton porvarillinen lehti on työläiskodeissakin ykköslehtenä ja työväenlehti vasta toisella sijalla, jos on.

Mietityttää, eikö tätä haastetta kannattaisi vielä kerran kokonaisvaltaisesti yhtyneen ja yksituumaisen SAK:n ajatella. Eikö kannattaisi vastata haasteeseen yhdessä työväenpuolueiden lehdistön kanssa? Yli miljoona tilaajaa, mikä levikki. Mikä isku porvarilliselle lehdistölle.

Toveri puheenjohtaja! Kun tässä kokouksessa on siis käsillä viestintäpoliittinen selonteko, on sen tärkeyttä korostettava, sillä samalla kun luodaan toiminnan mahdollisuuksia 1980-luvulle, tulee pystyä turvaamaan myös niitä koskevan informaation perillemeno.

Luettuani selonteon raportoivan yleisosan, uskon että meidän on vähintäänkin syytä yhtyä myös niihin toimepide-ehdotuksiin, joita siinä esitetään. En tiedä ajateltiinko ammattiyhdistysliikkeen lehdistön kehittämistä kymmenisen vuotta sitten, kun lehdistöämme voimakkaasti hajautettiin. Lopputuloks ei kuitenkaan mielestäni ole hyvä. Palkkatyöläinen, joka siihen saakka oli ollut paitsi keskusjärjestön myös monien liittojen, minunkin liiton, informaation kuljettaja, jäi vain keskusjärjestölehdiksi. Pienet liitot joutuivat sijoittamaan sekä taloudellisia- että henkisiä voimavarojaan omiin lehtiin. En usko, että tiedotustoiminnan tila siitä ainakaan parani, päinvastoin. Näiden seikkojen vuoksi kannatan voimakkaasti ajatusta, että

tällä vuosikymmenellä ryhdytään todella toimepiteisiin ay-lehtien yhteistyömuotojen kehittämiseksi ja käytettävissä olevien voimavarojen tehokkaammaksi käyttämiseksi.

Vielä lyhyesti tähän kulttuuripoliittiseen ohjelmaluonnokseen. Siihen osaan, jossa käsitellään nimeomaisesti tämän käsityvaltaisten ammattien perinnettä ja sen mahdollista jatkuvuuden turvaamista ja hyväksikäyttöä, niin voisi ajatella mm. seuraavaa tekstiä lisäksi:

"Yhteiskuntamme ei myöskään ole tiedostanut sitä, miten tärkeitä olisi tukea teollisuudessamme vielä esiintyvien käsityöläistaitojen ja ammattien säilymistä. Nämä ammatit, esimerkiksi lasi- ja posliiniteollisuudessa sekä kirjapainoteollisuudessa, ovat oleellinen ja säilyttämisen arvoinen osa kulttuuriperinnettämme ja osin myös teollisen taiteen olemassaolon ja menestymisen perusedellytys".

Ehdotan, että valiokuntatyöskentelyssä harkittaisiin tämänkaltaista lisäämistä, se ei tätä ansiokasta kulttuuripoliittista ohjelmaa millään tavalla ainakaan heikentäisi, päinvastoin toisi sille hyvinkin merkittävää lisäystä. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitoksia Viljo Antosalon Puhemiehistö esittää, että jos teidän kannattamanne tai esittämänne asia on esitetty jo täällä salissa puheenvuoroissa, pyydämme teitä harkitsemaan oman puheenvuoronne jättämistä kirjallisena tai vaihtoehtoisesti pyydämme teitä puheenvuoronkäyttäjiä harkitsemaan puheenvuoronne pituutta. Se on tietysti hiukan kiusallista ja hankalaa, kun teillä on valmiiksi kirjoitetut puheenvuorot. Mutta jäljellä on 89 puheenvuoroa, joista 11 on jätetty kirjattaviksi pöytäkirjaan, ja yleiskeskusteluun varattua aikaa on jäljellä 4 1/2 tuntia. Nämä 78 puheenvuoroa, jotka vielä tullaan pitämään, vievät aikaa noin 8 tuntia, eli 8 tunnin puheenvuorot 4 1/2 tunnin aikaan, on aika vaikea toimenpide. Pyydän ottamaan puhemiehistön esityksen huomioon kunkin itse tykönänsä. Seuraavana Seppo Siivonen YLL valmistautuu Tauno Heikkilä HRHL.

Seppo Siivonen (Yleinen Lehtimiesliitto r.y.): Puheenvuoro liittyy työjärjestyksen kohtaan 18.3. "Viestintäpoliittinen selonteko". Toveri puheenjohtaja, toverit! Saattaa tuntua, että tämä minun puheenvuoroni on pidetty samassa pussissa kuin tämä edellisen puhujan puheenvuoro, joten osittain puheenjohtajiston toivomuksesta toteuttaakseni, loikin siinä mitä aion sanoa. Mutta toteaisin, että avoin tiedottaminen ja tiedonkulun esteetön turvaaminen niin ylhäältä alas kuin alhaalta ylös eli johdolta jäsenistölle ja jäsenistöltä johdolle ovat ammattiyhdistysliikkeen kansanvaltaisen toiminnan välttämättömiä perusehtoja.

Ilman tietoja on toiminta ylipäätänsä mahdotonta tai tuloksetonta. Viestintäpoliittisessa selonteossa korostuu ammattiyhdistysliikkeen oman lehdistön avainasema jäsenistön tiedonsaantikanavana. Kun näin on, haluan heti alkuun painottaa ammattiyhdistyslehdistön kehityksestä huolehtimisen välttämättömyyttä ja yhtyä siihen, mitä selonteossa mm. veljesjärjestömme Suomen Sosiaalidemokraattisen Sanomalehtimiesliiton aloitteessa

on tästä asiasta ehdotettu.

Ammattiliittolehtien ja SAK:n keskuslehtien toimituksellista voimaa on vahvistettava niin toimittajien määrää kuin ammattitaitoakin lisäämällä. Liian heikkoja julkaisuja pitää vahvistaa esimerkiksi järkipärisen yhdistämisen tietä, jonka tarve varsinkin valtion sektorin liittojen osalta näyttää ilmeiseltä. Lehtien taloudellista voimaa on myös parannettava ja tällöin mm. Metallityöväen Liiton asiaa koskevassa aloitteessa esitetyt postitaksot ja koskevat uudistukset ovat kannatettavia.

Ja kehitettäessä ay-lehtien toimituksellista linjaa tulee korkeana johtotähtenä loistaa välttämättömyys kehittää näistä lehdistä jäsenten avoimia kanavia, foorumeja, joissa jäsenistön ääni kuuluu ja jotka sillä tavalla toimivat elävänä linkkinä johdon ja jäsenistön välillä.

Ammattiyhdistystiedon jakamisessa työväenliikkeen päivälehdet ovat viestintäpoliittisen selonteon mukaan hyvällä kakkossijalla. Meidän kaikkien ammattiyhdistysliikkeen ihmisten velvollisuuksiin kuuluu varjella ja kehittää tämän lehdistömme asemaa, sillä päivittäisessä taistelussamme se on toimivin aseemme.

Työväenlehtisetelijärjestelmän käyttöönotto merkitsi työväen päivälehdistön olennaista virkistymistä ja voimistumista ja sen vaikutusvallan kasvua yhteiskunnassamme. Näitä saavutettuja asemia meillä ei ole vara menettää. Niistä on rynnättävä yhä eteenpäin. Siksi onkin, kuten Rakenustyöläisten Liitto aloitteessaan esittää, välttämätöntä jatkaa työväenlehtisetelijärjestelmän käyttöä ja Yleisen Lehtimiesliiton käsityksen mukaan sitä vielä tehostaakin samalla kun meidän tulee etsiä uusia, nykyistä järjestelmää tukevia ja täydentäviä työväenlehtituen muotoja.

Ammattiyhdistysliikkeessäkään ei saa unohtaa sitä tosiasiaa, että kenellä on valta tiedottamisessa, sillä on yhtä ja toista muutakin valtaa tässä tasavallassa.

Viestintäpoliittista selontekoa lukiessani yllätyin luottamushenkilöitten suhteellisen vähäiseksi arvioidusta merkityksestä tiedottamisessa. Me olemme työväenlehdistön piirissä tottuneet ajattelemaan, että jos eivät ns. rivimiehet tai tavalliset ihmiset meidän toisinaan raskaita ja kuivakkaita vuodatuksiamme lukisikaan, niin kyllä luottamusmiehet lukevat ja sitten selittävät asiat väelleen. Tiedottaminen on tällöin ymmärretty kaksipuoliseksi toiminnaksi. Luottamushenkilöitten roolia tiedottajina pitää varmasti vahvistaa ja toivon, että tämä asia voitaisiin SAK:ssa ja liitoissa ottaa huomioon yhtenä koulutustehtävänä. Tiedotuskoulutusta voitaisiin jakaa varmasti laajemmillekin piireille. Uskoakseni sillä voitaisiin luoda parempia edellytyksiä jäsenten mielipiteiden aktiiviselle esiintulolle. Onhan helppompaa kirjoittaa esimerkiksi oman liiton lehteen, jos vähän paremmin tuntee konstit ja näin myös herätettäisiin ihmisiä itsensä ilmaisemiseen.

Toverit! Lopuksi haluan Yleisen Lehtimiesliiton puolesta ilmoittaa kannattavani viestintäpoliittiseen selontekoon sisällytettyjä toimenpiteiden ehdotuksia, toivoen niiden vitkuttelematonta toteuttamista. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Seppo Siivonen. Vuorossa Tauno Heikkilä HRHL. Valmistautuu Irja Suokas Liikeliihto.

Tauno Heikkilä (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Hyvät toverit puheenjohtajat, hyvät toverit! Ensinnäkin haluan kannattaa lämpimästi AKT:n Yrjö Mattilan esityksiä ohjelma-asiakirjan SAK:n tavoitteet 1980-luvulla niiden muuttamiseksi ja pyydän tämän merkitä pöytäkirjaan.

Hyvät toverit! Olen kokenut SAK:n tärkeimmäksi tehtäväksi omien jäsenten tarpeista lähtevän työehtosopimuspolitiikan hoitamisen. Tarpeemme liikkuvat solidaarisen palkka- ja tulonjakopolitiikan ympärillä. Solidaarisuuden toteuttamisessa SAK on epäonnistunut. Missä sitten vika varsinaisesti piilee? Teemme ohjelmamme ja vielä usein konkreettiset neuvottelutavoitteemme yksimielisesti perustavoitteitamme oikein palvelviksi. Kuitenkin ratkaisu toisensa jälkeen joudumme toteamaan, että solidaarisuus jäi vain juhlapuheasteelle.

Onko tavoitteet rakennettu vain juhlapuheita varten tai paremmin, onko tavoitteet rakennettu kentän rauhoittamiseksi edustajakokouksissa ja valtuuston kokouksissa. Näin en halua uskoa olevan. Luulen, että epäonnistumisemme johtuvat ensisijaisesti liittojen ja SAK:n johdon virheellisistä neuvotteluasenteista ja heikosta neuvottelutaktiikasta.

SAK:n opistoissa osataan opettaa luottamusmiehillä, miten neuvotteluihin valmistaudutaan ja miten luottamusmies johtaa ja hoitaa neuvottelut. Luottamusmiehen tukijoukko ei neuvotteluissa eikä neuvotteluprosessin aikana mene käymään rinnakkaisneuvotteluja vastapuolen kanssa. SAK:n ja liittojen johto tuntuu ainakin näin ulkopuolisen silmillä katsottuna toimivan täysin tämän ohjeen vastaisesti. Vaikuttaa siltä, että SAK:n neuvottelukunnissa olevat etenkin vahvimpien liittojen edustajat ovat niissä mukana vain omien liittointerssiensä ajajina.

Tuntuu kuin SAK:n johdolta puuttuisi ote neuvotteluihin. Tarvitaan ulkopuolisia sovittelijoita ja tarvitaan erityisesti joidenkin liittojen edustajien hyväksyminen toimenpiteille. En ole varma, että puuttuuko SAK:n johdolta uskallus vai valtuudet määrätietoisien sopimuspolitiikan hoitamiseen.

Minusta valtuudet on kirjattu selkeästi ohjelmiimme ja johdon on otettava liittointresseistä vapaa ote neuvotteluihin. Ohjelmia on nyt ryhdyttävä toteuttamaan niin, että juhlapuheaste solidaarisuudesta muuttuu konkreettiseksi toiminnaksi. SAK:n johdon on toteutettava ohjelmia ja pidettävä neuvotteluohjat käsissään samalla tavalla kuin edellyttämme luottamusmiesten työpaikoilla tekevän.

Esityksessä nro 25 esitimme yhdessä AKT:n kanssa vaatimuksen SAK:lle tehdä sopimuksen LTK:n kanssa samantasoisina kuin tehdään sopimukset STK:n kanssa. Esitimme tässä yhteydessä myös kolmannen sihteerin vakanssin perustamista. Esityksen perussisältö sopimuspolitiikan osalta on se, että SAK:n on tehtävä LTK:n kanssa pilkulleen ja markalleen samantasoiset sopimukset kuin tehdään STK:n kanssa. Vähempään me emme voi tyytyä. SAK:n ei pidä ryhtyä neuvottelemaan LTK:n kanssa milloinkaan asetelmalla, että LTK tinkii SAK:n ja STK:n välillä jo solmitun sopimuksen tasosta.

Koska esitystämme SAK:n johdon vahvistamiseksi palvelualojen asian-

tuntemuksella ei ole hyväksytty, pidämme itsestään selvänä, että tässä kokouksessa valittava johto omaa tarkoittamamme asiantuntemuksen ja hoitaa neuvottelut vastaisuudessa niin, että myös palvelualojen liitot saavat teollisuusliittojen kanssa samat edut, ja että myös tavoiteasettelussa palvelijoiden tarpeet otetaan tasavetaisesti huomioon. Annan tukeni oikeudenmukaiselle ja SAK:n tavoiteohjelmia määrätietoisesti toteuttavalle toiminnalle. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Tauno Heikkilälle. Pöytäkirjaan merkitään Tauno Heikkilän puheenvuoro hallituksen selontekoon "Ay-liike ja energia politiikka."

Tauno Heikkilän puheenvuoro oli seuraava: On oikein ja perusteltua, että myöskin ay-liikkeessä otetaan kantaa ja pyritään vaikuttamaan energiakysymyksiin, koska ne merkittäväällä tavalla vaikuttavat meidän jokaisen elämisen, nimeomaan elämisen laatuun.

Käsitykseni mukaan toimenpiteitä, joilla esimerkiksi asuntojen lämmitykseen käytetyn energian määrää voitaisiin vähentää ja siten myös asumiskustannuksia alentaa tai ainakin pitää kurissa, ei lähestulkoonkaan ole suoritettu,

Ensisijaisesti tarkoitan kotimaisen polttoaineen, niin puun kuin turpeenkin hyväksikäyttöä. Seitsenkymmenenluvun alkupuolella energiakriisin tuleminen ja myös jääminen oli tosiasia. Tänäpäivänä tosiasia on se, että energiapolitiikka maassamme on lapsenkengissä. Mm. etsimällä saa etsiä pientalon lämmitykseen sopivaa tehokasta, energiaystävällistä, kotimaisella polttoaineella toimivaa lämmönlähdettä, löytämättä. Kuitenkin suuri osa SAK:n jäsenistöstä kamppailee alati kasvavien öljylaskujen kanssa. Vuokralla asuvat tietävät mitä huimasti kohonneet vuokrat elintasossa merkitsevät.

Valtiovallan toimepiteet energian säästämiseksi ovat paikallaan, mm. asuntojen ja lämpöeristeiden lisääminen energia-avustusten turvin. On kuitenkin huomattava, että näistä valtiovallan tukitoimista pääsee osalliseksi vain murto-osa SAK:n jäsenistä.

Esitän SAK:n edustajakokoukselle, että se vaatisi yhteiskunnan mukaan tuloa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, nimenomaan tehokkaiden lämmitysjärjestelmien, jo tällä hetkellä tunnettujen, sekä mahdollisten uusien energiaa säästävien järjestelmien kehittämistä.

Samalla tulee huolehtia siitä, että näin saavutetut taloudelliset hyödyt tulee jakaa myöskin asumiskustannuksia alentavasti.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Vuorossa Irja Suokas, Liikeliitto, ja valmistautuu Raimo Salpakoski, KTV.

Irja Suokas (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 17, SAK:n tavoitteita 80-luvulla, työsuojeluosaan. Tuotanto- ja palvelujärjestelmät muuttuvat teknologian myötä. Tässä kehitysvaiheessa ei olla riittävästi huomioitu työntekijän ominaisuuksia, vaan uudet ja erilaiset kuormi-

tustekijät lisääntyvät. Työntekijä joutuu ponnistelemaan työssään usein sietokyvyn rajamailla, jossa työntekijän fyysinen ja psyykinen terveys on uhattuna.

Liiketyöntekijäin Liiton teettämästä laajasta tutkimuksesta käy selväsi ilmi tuki- ja liikuntaelinten kuormittavuus, jonka seurauksena on usein esiintyvät kivut ja säryt myymälätyöntekijä Oillä. Tutkimuksessa on edelleen huomioitavaa, että työn henkinen raskaus on lisääntynyt 39 prosenttia, joten psyykkisten tekijöiden merkitys työpaikoilla tulee merkittäväksi.

Edellä mainitun johdosta SAK:n tulisi jatkossa korostetusti paneutua tavoiteohjelman mukaisesti ennaltaehkäisevään työsuojeluun. Tällöin työntekijän kuormitustekijöiden haittojen poistaminen tai lieventäminen on eräs keskeinen asia.

Tähän tulisi pyrkiä lainsäädännön kautta, jotta kaikki työoloista johtuvat työntekijän terveyttä ja turvallisuutta vaarantavat seikat saadaan lainsäädännön piiriin. Samoin tulisi lisätä työsuojelututkimusta, jolloin selvitetäisiin ihmisen ja työn välistä suhdetta nimeomaan työntekijän kannalta katsottuna. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos, Irja Suokas.

Ilmoitusasia

Ryhmäkokoukset pidetään kello 13.45—14.15.

Jatketaan yleiskeskustelua, vuorossa Raimo Salpakoski ja valmistautuu Arvo Tamminen, Rakennustyöläisten Liitto.

Raimo Salpakoski (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Kohtaan 12. katsaukset. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Eilen täällä SAK:n molemmat puheenjohtajat ovat mielestäni hyvin seikkaperäisesti selvittelleet kuluneen kauden toimintaa. Sopimuskauden aikana on kuitenkin ilmennyt huomattavia ongelmia, joista työttömyys näyttää muodostuvan kaikkea lamauttavaksi ja etenkin nuorille stressiä aiheuttavaksi tekijäksi, jolle ei katsota mitään voitavan. Toisaalta työsuhteturvan ja matalapalkka-alan kysymykset nousevat työttömyyden ohella keskeiseksi asiaksi tässä kokouksessa. Vaikka asiallisesti ottaen katsauksen johdosta voitaisiin puhua hyvin monista asioista, tarkastelen tässä vaiheessa erityisesti keskitettyjä ratkaisuja julkisen sektorin kannalta.

Kuluneen edustajakokouskauden viimeisinä vuosina on sopimusneuvottelujen aikana noussut voimakkaasti esille julkisen sektorin palkkojen kehitys. Julkisen sektorin järjestöt, KTV niiden mukana, ovat vaatineet niinsanottua ansiokehitystakuuta, joka on aiheuttanut paljon hämminkiä ja eripuraisuuttakin. Tämän asian ratkaiseminen on ollut keskitettyjen ratkaisujen synnyttämisessä suurena vaikeutena. Keskitetyt ratkaisut ovat kuitenkin nimen omaan julkisen sektorin kannalta tarpeellisia. SAK:n julkisen sektorin jäsenkunnan palkkataso on verraten alhainen; se käsitys, että kaikki viranhaltijat ja virkamiehet ovat isopalkkaisia, on aivan väärä. Esimerkiksi KTV:n jäsenkunnasta runsas 60 prosenttia on naisia, joiden keskiansiot jäävät tuntuvasti alle kaikkien palkansaajien keskiansioiden.

Keskitettyillä ratkaisulla on saatu selvästi aikaan tuloerojen tasoittumista ja markkamääräisten korotusmallien mukana ole itse keskitetyn ratkaisun mallissa on tukenut julkisen sektorin pienipalkkaisimpia edustavia liittoja. Ilman tätä pohjaa kamppailu parempipalkkaisten prosenttikorotuksia olisi ollut paljon vaikeampaa, kun otetaan huomioon, että julkisella sektorilla omat sopimukset tehdään yhdessä kaikkien keskusjärjestöjen kanssa.

Oman liittomme kannanmäärittelyt keskitettyyn ratkaisuun ovat olleet yleensä myönteisiä myös sen vuoksi, että vain niillä voidaan hillitä inflaatiota ja vaikuttaa yleisemmin koko yhteiskunta- ja talouspolitiikkaan. Esimerkiksi hintojen kurissapitäminen on juuri julkisen alan kannalta vielä tärkeämpää kuin monien teollisuusalojen kannalta, koska meillä ei ole mahdollisuuksia sopimuskauden aikana tapahtuviin liukumaluonteisiin ansion nousuihin, joten reaaliansiokehitys riippuu suoraan sopimuskorotuksista. KTV:n sopimuspoliittisen ohjelman perusteluissa todetaan, että 70-luvulla sopimuskorotukset eivät yleensä riittäneet turvaamaan reaaliansioiden nousua, koska inflaatio oli odotettua voimakkaampaa. Liikummat korjasivat tilannetta yksityisellä sektorilla, muttei julkisella sektorilla. Näin on syntynyt ansiokehitysongelmia niin reaaliansioiden kuin yleensä tulokehityksen suhteen.

Asiaa voidaan mielestäni korjata kahdella tavalla: tekemällä edelleen keskitettyjä ratkaisuja, joiden hintakuri on tiukka, tarvittaessa pitää käyttää vaikkapa indeksiehtoa tämän sopimuskauden tapaan. Tämä on paras tapa pitää yllä pienipalkkaisten alojen tasaista reaaliansiokehitystä. Mutta tämä vaatii kuitenkin rinnalleen myös tasasuhtaisen nimelliansiokehityksen turvan. Pidämme luonnollisena, että niiden alojen korotukset ovat parempia, joilla anisiotaso on meitäkin pienempi — mutta emme voi hyväksyä sitä, että nimellisansioiden kehitys myös meitä paremmin ansaitsevilla ryhmillä on jatkuvasti meitä parempi. Niin kauan kun liikumakehityksellä on olennainen tulonmuodostukseen vaikuttava merkitys, tarvitaan myös ansiokehitystakuuta. SAK:n järjestön esittämässä muodossa se on hyvin nivellettävissä myös solidaariseen palkkapolitiikkaan. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Raimo Salpakoski. Vuorossa Arvo Tamminen, Rakennustyöläisten Liitto, valmistautuu Hilikka Aholainen Puutyöväen Liitto.

Arvo Tamminen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Kulttuuripoliittisen ohjelman koulutuskysymykset. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousterit! SAK:n periaateohjelmassa todetaan, että ammattiyhdistysliike on erottamaton osa työväenliikettä. Edelleen tässä ohjelmassa sanotaan, että ammattiyhdistysliike pyrkii parantamaan ja kehittämään työtätekevien ja heidän perheidensä aineellista ja henkistä hyvinvointia, siis kohottamaan heidän tietoisuus- ja koulutustasoaan. Koulutustoiminta ja tiedon saantimahdollisuus on siis katsottu erääksi SAK:n ja työväenliikkeen perustehtävistä.

Tiedämme, että SAK on osallistunut peruskoulun uudistamistyöhön ja moniin muihinkin yhteiskunnallisen koululaitoksen uudistuksiin tehok-

kaalia tavalla. Itse koululaitoksen opetuksen sisältöön ei kuitenkaan ole onnistuttu saamaan varsinaista käännettä. Koulujen opetusohjelmissa on jatkuvasti ollut porvarillinen maailmakuva ja henki. Se lähtee edelleenkin siitä, että tämän nykyisen järjestelmän omistus- ja luokkasuhteet sekä siihen perustuva aatteellisuus ja kasvatusta ovat ikuiset. Todennäköisesti tässä on myös eräs osasy syy viimeaikaiselle oikeistolaisuuden lisääntymiselle, vasemmiston vaalitappioille ja työväenluokan näkemysten hitaalle etenemiselle tai peräti pysähtymiselle.

Me tamperelaiset muurarit ja muut rakennustyöläiset esitämme, että SAK:lainen ammattiyhdistysliike tehostaisi huomattavasti painostustaan koululaitokseen päin opetusohjelmien saattamiseksi enemmän työväenluokan ja ammattiyhdistysliikkeen näkemyksiä vastaavaksi. SAK:lta löytyy varmaan lisää painostusvoimaa tällekin suunnalle, mutta se edellyttää, että myös kentällä, liitoissa, paikallisjärjestöissä ja osastoissa nostetaan nämä asiat esille.

Myös ammattiyhdistysliikkeen omassa sisäisessä koulutustoiminnassa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota aatteellisen ja järjestöpoliittisen koulutustoiminnan tehostamiseen. Tästähän SAK on nyt vetänyt tärkeät suuntaviivat 80-luvulle. Ei voida moittia sitä, etteikö ammattiyhdistysliikkeen opintotoiminta olisi 70-luvullakin mennyt voimakkaasti eteenpäin. Mutta siinä, niin kuin ammattiyhdistysliikkeen muussakin toiminnassa ollaan kuitenkin toistaiseksi ulotuttu vain pieneen aktiiviosaan, kun taas yli 90 prosenttia jäsenistöstä on lähes täysin koulutuksemme ulkopuolella. Tästä tilanteesta pitäisi nyt päästä eteenpäin. Pääosahan ammattiyhdistysliikkeen opintoaineistoista on perustaltaan yksiselitteisen yhteneväisiä, opiskeltiin niitä missä tahansa ja esimerkiksi kumman työväenliikkeen sivistysjärjestön, KSL:n tai TSL:n kautta. Ammattiyhdistysväellä on luonnollisesti kiinnostusta opiskella myöskin varsinaisesti yhteiskuntapoliittisia aiheita, jolloin se voidaan tehdä kunkin osaston tai työpaikoilla muodostuvien opintoryhmien valinnan mukaan. Mutta silloinkin on muistettava itse ammattiyhdistysliikkeen yhteistoimintaluonnon, keskustelun tarpeellisuus yli puoluerajojen, sekä demokraattisuus myös opiskelun toteutuksessa.

Rakennustyöläisten liitto teki tälle edustajakokoukselle aloitteen, jossa se korosti jäsenjoukkojen omakohtaisen, yhteiskunnallisen ajattelun ja osallistumisen sekä paikallistasoisen koulutuksen merkitystä. Sen toteuttaminen edellyttää, että päästään irti liiallisista työväenliikkeen sisäisistä poliittisista ennakkoluuloista ja karsinoista. Aloite päättyy esitykseen, että ammattiyhdistys- ja siihen läheisesti liittyvässä yhteiskunnallisessa opiskelussa poistetaan ne työväen sivistysjärjestörajoitukset, jotka siinä lyhytkurssi- ja opintokerhotoiminnassa mm. aineistojen kustantamisessa, vielä ovat. Tällainen suuri edustajakokous ei tietenkään ole se paikka, jossa näistä yksityiskohdista varsinaisesti päätetään. Edustajakokouksen linjanotoksi esitän kuitenkin myös koulutuksessa sitä, että yritetään päästä irti yhä enemmän työväenliikkeen eri suuntien keskinäisestä poliittisesta kyriälystä. Yhtenä käytännön toimenpiteenä toivon, että ne rajoitukset, jotka vielä ovat esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen ja sivistysjärjestöjen yhteistoi-

mintaa ohjaavassa sopimuksessa, lähiaikoina korjattaisiin ja tätäkin kautta avattaisiin ammattiosastoille avarampia teitä opiskelutoimintansa elävöittämiseksi ja laajentamiseksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos, Arvo Tamminen. Vuorossa Hilikka Aholainen, Puutyöväen Liitto, ja valmistautuu Hilikka Nissinen, TVL.

Hilikka Aholainen (Puutyöväen Liito r.y.): Toveri puheenjohtaja, Hyvät edustajakokoukset! Suomessa on Pohoismaiden suurimmat tuloerot. Vuonna 1976 naisten ansiot Norjassa olivat 79 prosenttia miesten ansiosta, Tanskassa 84 prosenttia. Ruotsissa 87 prosenttia, mutta Suomessa vain 73 prosenttia. Palkkaerot eivät ole oleellisesti kaventuneet viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana.

Joka muuta väittää, ei puhu totta. Kun vuonna 1958 naisten palkat olivat miesten palkoista noin 68 % niin vuonna 1978 olivat noin 73 %. Kehitystä parempaan oli 20 vuoden aikana tapahtunut noin 5 %:n verran. Miksi suomalainen ammattiyhdistysliike hyväksyy sen, että naisten palkat ovat neljänneksen miesten palkoja huonommat? Mitkä ovat perusteet tälle syrjinnälle?

Oleellisin syy matalapalkkaisuuteen on syrjintä eri muodoissaan. Kapitalistisen yhteiskunnan tuotannon lähteenä on voiton tavoittelu yleensä. Syrjimällä ihmisiä sukupuolen, iän, vamman tai muun syyn vuoksi voidaan heitä pitää pienemmällä palkalla ja siten näiden ihmisryhmien kustannuksella saada enimmäisvoittoja. Vaikka Suomi on ratifioinut samapalkkaisuussopimuksen jo vuonna 1962, se ei ole merkinnyt syrjinnästä luopumista vaan päin vastoin vakiinnuttanut tilanteen siihen, että vaikka muodollisesti ei ole olemassa eri palkkoja miehille ja naisille niin käytännössä on. Naiset ovat alimmissa palkkaryhmissä ja niitä epävirallisesti nimitetäänkin naisten palkkaryhmiksi. Tämä ei riipu ammattialasta, totesi tutkija Pirkko Österberg SAK:n matalapalkkaseminaarissa. Naisten ansiot ovat alhaiset naisvaltaisuudesta riippumatta.

Vaatimus sama palkka samasta työstä ei tänä päivänä enää pure, sillä naisten ja miesten työt on niin eriytetty, että työnantaja voi perustellusti ja joskus hyvinkin keinoitekoisin perustein osoittaa, että miehet ja naiset eivät tee samaa työtä ja siksi ei voida maksaa samaa palkkaa. Ne työt, joita naiset tekevät hinnoitellaan alimpiin palkkaryhmiin. Niinpä eräs edellytys todellisen tasa-arvon edistämiseksi työelämässä onkin palkkaryhmittelyn uudistaminen, jota ei ole itseasiassa tapahtunut vuosiin, siitä huolimatta että teknillinen kehitys on melkoisesti vaikuttanut tuotantoon ja tehtäviin. Eräs edellytys matalapalkkaongelman ratkaisemiseen onkin töiden arvostusperiaatteitten muuttaminen ja sitä tietä palkkaryhmittelyjen uusiminen.

Sen tapaiset palkkaratkaisut, kun nyt voimassa oleva on, ei ole suinkaan johtamassa tasa-arvon edistymiseen, eikä matalapalkkaongelman poistamiseen, vaan päinvastoin. Prosenttipainoittainen palkankorotusratkaisu päinvastoin kasvattaa tuloeroja. Sen sijaan, että jatkuvasti puhutaan matalapalkkaongelman ratkaisemisesta, on ryhdyttävä päättäväisiin toimenpi-

teisiin tilanteen korjaamiseksi. Tarvitaan mm. seuraavia toimenpiteitä: On otettava tavoitteeksi esim. lähimmän viiden vuoden aikana nostaa alimpia palkkoja, jotka yleensä ovat naisten palkkoja erillisillä matalapalkkaerillä 85 %:ia miesten palkoista. Tälläkään emme yllä vielä Ruotsin tasolle. Koko teollisuus, eikä vain pelkästään matalakapalkka-alat, on saatava osallistumaan matalapalkkaongelman ratkaisemiseen myös taloudellisesti. Työtulojen lisäksi tulonjakoon on saatava myös pääomatulot.

Hyvät toverit. Olisi paikallaan, että jos tämän kokouksen naisetustajat kokoontuisivat kokouksen aikana ja pohtisivat yhteisiä menettelytapoja, joilla pantaisiin vauhtia matalapalkkaongelman ratkaisuun. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Hilikka Aholainen. Vuorossa Hilikka Nissinen TVL, valmistautuu Keijo Hakovirta Puutyö väen Liitto.

Hilikka Nissinen (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 17 SAK:n tavoitteet 1980-luvulla jakso sosiaalipolitiikka. Puheenpuhevuoroni sisältää esityksen. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Sosiaalipoliittiset toimenpiteet ovat keskeinen osa ammattiyhdistysliikkeen toimialaa. Onhan ammattiyhdistysliike ollut ajamassa nykyisen sosiaaliturvamme rakentamista ja yhteistoimin työväen poliittisten puolueitten kanssa luonut perustan nykyiselle "hyvinvointivaltiolle". Vaikka perusturva onkin jo saatu luotua, ei työmme tälläkään osa-alueella ole suinkaan loppuun suoritettu. Lisäksi on valittava todeettava, että tämä yhteiskuntamme, missä kapitalismin lainalaisuudet ja voitontavoittelu vallitsevat ja ohjaavat toimintaa, synnyttää uusia korjaamista vaativia ohjelmia. Täten on aivan välttämätöntä, että keskusjärjestöllämme on selkeät tavoitteet myös sosiaalipolitiikan alueella.

Perhepolitiikan keskeinen asema näkyy selvästi ohjelmassa. On yleisesti tunnustettua, että lapsiperheitten asema tämän päivän yhteiskunnassa ei ole helppo. Kuitenkin tulisi mielestäni hieman laaja-alaisemmin tarkastella käsitettä perhe. Ei perhe tänä päivänä ole suinkaan aina se perinteinen ydinperhe, isä, äiti ja lapset. Meitä on monella tapaa eläviä. Ja perheettömiäkin melkoinen määrä. Juuri pienipalkkaisten perheettömien kohdalla on asutokysymys todellinen ongelma. Valitettavan monelle ainoaksi taloudelliseksi mahdolliseksi vaihtoehdoksi jää jopa alivuokralaisasunto. Eikä se ole aikuisen työllään elävän ihmisen kohtuullinen asumismuoto. Kun vaaditaan asuntolainakorkojen vähennysoikeutta perhekokoon nähden kohtuulliseksi, ei tämä vaatimus tue yksinäistä pienipalkkaista millään tavoin asunnonhankkimispyrkimyksissä. Eikä se verovähennysoikeus muutenkaan kovin paljon pienituloisia helpota, sillä tulot ovat tasolla missä valtionverotuksella ei ole suurta merkitystä. Asumistuki sen sijaan olisi nykyistä kattavammin ulotettava myös yksinäisiin ihmisiin, ei vain perheellisiin. Samoin laina-aikojen pidentäminen ja korkokannan alentaminen olisivat toimenpiteitä, joilla voitaisiin helpottaa yksineläjän mahdollisuuksia kohtuullisen tasoisen asunnon hankkimiseen.

Ehdotankin seuraavia muutoksia jaksoon "Kunnollinen asunto lähtökohtana". Asumiskustannusten hillitsemiseksi pitäisi sekä valtion myöntä-

mien asuntolainojen että ensisijaislainojen takaisinmaksuaikoja pidentää ja korkotasoa alentaa. Asumistuki on ulotettava koskemaan kaikkia vähävaraisia, niin yksinäisiä kuin perheitäkin asumismuodosta ja lasten iästä riippumatta.

Kappaleessa "Lapsiperheet tarvitsevat taloudellistakin tukea" esitetään pieni- ja keskituloisten perheellisten verotuksen keventämistä. Tämä verotuksen keventäminen tuntuisi, jos sen voisi suorittaa myös kunnallisverotuksessa. Valtioverotuksen osalta sillä ei valitettavasti ole kovin suurta merkitystä.

Pienten lasten kotona tapahtuvasta hoidosta maksettava hoitotuki ei periaatteessa ole huono asia. Se vain on rakennettava toisin kuin tällä hetkellä, jolloin se ei käytännössä kohdistu työläisperheisiin lainkaan. Samalla, kun tämä kotona tapahtuva seimi-ikäisten hoitoa pyritään tukemaan, on myös saatava turvattua työsuhteen jatkuminen lapsen vartuttua. Ellei työsuhdeturvaa saada tältä osin järjestykseen, jää tämän hoitomuodon kehittäminen vain harvojen käyttöön. Ensisijaisesti on kuitenkin hoitojärjestelyn osalta pidettävä kunnallisten hoitopaikkojen määrän lisäämistä todellista tarvetta vastaavaksi. Äitiysloman pituus on jo saatu suhteellisen tyydyttävälle tasolle ja sove-uudistus parantaa myös äitiysloman aikaista taloudellista turvaa. Sitten kun päästään tilanteeseen, missä äitiyspäiväraha on koko loman ajalta saman suuruinen kuin sairausvakuutuspäiväraha, on äidin työhön palaamisen varmistamiseksi ja lapsen turvallisen hoidon takaamiseksi välttämätöntä saada riittävästi kunnallisia hoitopaikkoja.

Sosiaalipolitiikka on alue, missä on helppo vedota tunteisiin ja lietsoa esiin voimakkaitakin tunnepitoisia kannanottoja. Saadaan eri eturyhmät toisiaan vastaan ja täten vaikeutetaan tasapainoista kehitystyötä. Koetta-kaamme kuitenkin irtautua asenteista niin perheelliset, perheettömät ja eläkeikää lähestyvätkin ja yhdessä rakentaa tavoitteemme ja pyrkiä niiden toteuttamiseen. Kiitän puheenvuorosta.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Hilikka Nissinen. Vuorossa Keijo Hakovirta Puutyöväen Liitto, valmistautuu Raimo Kipinä Puutyöväen Liitto.

Keijo Hakovirta (Puutyöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 18 tutkimustyön kehittäminen. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Jätän alkuosan puheestani pitämättä, mutta jätän esityksen merkittäväksi pöytäkirjaan ja ehdotan, että SAK:n tulisi Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen ohella kehittää toimintaansa siihen suuntaan, että mahdollisimman laaja ja kulloinkin tarvittava tutkimus- ja selvitystyö voidaan suorittaa talon sisällä ja omin voimin. Näin turvataan omien neuvottelijoittemme asiantuntemus, vältytään mahdollisilta virheratkaisuilta ja hyöty on koko SAK:n jäsenistölle yhteinen. Kiitos.

Puheen alkua oli seuraava: Tässä edustajakokouksessa tehdään joukko toinen toistaan parempia ohjelmia. Ohjelmilla kirjataan suuntaviivat ja tavoitteet, joihin ay-liike pyrkii ja ponnistelee jäsenistönsä toimeentulon,

elämisen laadun ja elämisen tason parantamistavoitteissaan. Samanaikaisesti, kun päätämme tavoitteista, meidän tulee punnita paitsi tarpeita myös mahdollisuuksia tavoitteiden toteuttamiseksi.

On liiaksi pelkistettyä väittää esim. sopimustoiminnan perustuvan vain uskoon joukkovoiman käytöstä. Ay-liikkeellä on kieltämättä joukkovoimaa ja sitä on tarvittaessa käytettävä, mutta sittenkin kysymys joukkovoiman käytöstä on vasta äärimmäinen keino. Pääosa sopimustoiminnasta hoidetaan neuvotellen. Sopimusten sisältö laajenee. Sopimustoiminnan — varsinkin keskitettyjen tulopoliittisten kokonaisratkaisujen — keskeisenä osana ovat talous- ja yhteiskuntapoliittiset päätökset ja niiden vaikutukset. Työmarkkinaratkaisun yhteydessä sovitaan samanaikaisesti talous-, vero- ja sosiaalipoliittikasta, työelämään vaikuttavasta lainsäädännöstä — aina maataloustuloratkaisuihin saakka.

Riittävätkö keskusjärjestömme SAK:n nykyiset tieto-, taito- ja henkilöresurssit kaikkeen tähän. Tietääkseni SAK:n talouspoliittinen osasto on työllistetty pääosin juoksevien asioiden käsittelyllä. Tutkimus- ja perusselvitystyöhön eivät voimavarat nykyisellään riitä.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Keijo Hakovirta. Vuorossa Raimo Kipinä Puutyöväen Liitto, valmistautuu Pekka Lahtinen Kirjaliitto.

Raimo Kipinä (Puutyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ensinnäkin kannatan Hakovirran tekemää esitystä SAK:n oman tutkimustoiminnan lisäämisestä. Meillähän tehdään paljon selvityksiä ja tutkimuksia porvarillisten tutkimuslaitosten toimesta, ja niistähän saamme lukea julkisuudessa siis lehdistöstä. Selvitysten ja ennusteiden mukaan on jatkuva yleinen taloudellinen tilanne se, että työntekijöiden on oltava mallittaisia esittäessään palkankorotustavoitteita sopimusneuvotteluissa. Onhan lama juuri sivuutettu, ja pitäisi elvyttää, lama on parhaillaan menossa ja pitäisi tyytyä vähempään. Tai lama on sitten juuri tulossa ja siihen on niin kuin ennakolta varauduttava. Korkeasuhteesta taas, ja hyvästä taloudellisesta tilanteesta luemme jälkikäteen ja vuosien päästä tehdyistä tilastoista.

Ay-jäsenistö on kentällä vähintään tyytymätön nykyiseen käytäntöön. Myönnän sen, että taloudellinen tilanne vaihtelee. On erilaisia kriisejä kuten esim. tämä tunnettu öljykriisi, öljynhintojen kohoaminen yllättäen, josta seuraa taloudellisia vaikeuksia ja ne koskevat koko yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää, eikä siitä osattomaksi jää tietenkään palkansaajaväestökään. Mutta on myös hyviä aikoja, jolloin palkansaajien on saatava osuutensa tuntuvampana elintason nousuna. Siksi tutkimus- ja selvitystoiminta SAK:n sisällä, sen taloudellisella osastolla, tulee mahdollistaa. Tutkimustoiminnan esteenä ei saa olla henkilöstöpula, kysymyshän on jäsenistön palvelemisesta, edunvalvonnasta. Kannatan esitystä SAK:n sisäisen tutkimus- ja selvitystyön edellytysten toteuttamisesta. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Raimo Kipinä. Pekka Lahtinen Kirjaliitto on valiokuntatyöskentelyssä, puheenvuoro raukeaa. Vuorossa

Toivo Pakarinen VTVL ja valmistautuu Eino Kiuttu VTY. Onko Toivo Pakarinen paikalla?

Toivo Pakarinen (VTY r.y./Valtion Työntekijäin ja viranhaltijain liitto VTVL r.y.): Asiani koskee tutkimuspoliittista ohjelmaa. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tieteen, tekniikan ja taloudellisen toiminnan kehitys muovaa jatkuvasti yhteiskuntaamme. Tieteellis-teknillisen kehityksen myötä on tiede muodostunut yhä tärkeämmäksi tuotantovoimaksi ja siihen käytetty taloudellinen panos on muodostunut yhä tärkeämmäksi tekijäksi. Tieteen ja tekniikan tulokset muuttavat voimakkaasti kaiken yhteiskunnallisen toiminnan — ei vähiten työelämän — ehtoja. Työelämän ammatit ja kokonaiset ammattikunnat saattavat tämän seurauksena hävitä. Samanaikaisesti syntyy kuitenkin uusia ammatteja. Lyhyellä tähtäimellä kysymys on teknillisen kehityksen sovellutuksista työelämään ja niiden vaikutuksista rationalisoinnin, työturvallisuuden ja työsuojelun sekä työolosuhteisiin. Pidemmällä tähtäimellä kysymys on koko yhteiskunnan toiminnan suunnista, kehittämisvaihtoehdoista ja yhteiskunnan perusteista.

Edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen on tieteen, tekniikan ja taloudellisen toiminnan kehityksessä kysymys asioista, joiden suhteen ammattiyhdistysliike ei voi olla välinpitämätön. Ammattiyhdistysliikkeen tiedepoliittisen toimintasuunnan selvittämiseksi, yhteiskunnan tutkimuspolitiikkaan vaikuttamiseksi ja järkevyyden saamiseksi myös pitkän aikavälin toimintaan, tulee SAK:n jatkuvasti seurata tiede- ja tutkimuspolitiikkaa. Tämän ohella tulisi SAK:n myös omasta toimestaan järjestää tutkimus- ja selvitystyötä. Tutkimustoiminta on erityisen tärkeää teollisuuden kehitykselle. Sillä on näin ollen välittömiä vaikutuksia myöskin työllisyydelle.

Työelämän ja sosiaalisten olojen kehityksen tutkimusta SAK voisi harjoittaa Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen tapaisessa tutkimuslaitoksessa ja tällä tutkimuksella voitaisiin selvittää edellä mainittujen kehitystekijöitten vaikutuksia ammattiyhdistysliikkeen jäseniin. Hyvät toverit. Tästä syystä teen edustajakokoukselle konkreettisen esityksen:

SAK:n tulee sytyä toimenpiteisiin tiede- ja tutkimuspolitiikan suuntaamiseksi työllisyyttä tukevaan suuntaan. Lisäksi on selvitettävä, onko tarvetta perustaa yhteistyössä muitten työväenjärjestöjen kanssa erityisesti työelämän olosuhteisiin keskittynyt tutkimuslaitos. Kiitos.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Toivo Pakarinen. Vuorossa Eino Kiuttu VTY, valmistautuu Aino Siniketo, SEL.

Eino Kiuttu (VTY r.y./Valtion työntekijäin ja viranhaltijain liitto VTVL r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 20. liittojen esitykset, esitys talonmiesten työaikalain kumoamiseksi. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Jätän tämän esityksen alkuosan kinattavaksi tuonne pöytäkirjaan ja tämän loppuosan luen tästä.

Käytännön kokemuksiin perustuen olemme todenneet, että talonmiesten työaikalaki on täysin vanhentunut ja tarpeeton enimmäismäärältään kymmentuntisine päivineen sekä monine muine huonopine etuineen, joita

laissa on yleiseen työaikalakiin nähden. Toivomme, että SAK:n XII:s edustajakokous suhtautuisi myönteisesti tehty esitykseen sekä antaisi ohjeet SAK:n hallitukselle toimia ja vaikuttaa niin, että talonmiesten työaikalaki tulisi pikaisesti kumotuksi ja että tällä hetkellä ko. lain alaiset henkilöt siirrettäisiin yleisen työaikalain alaisuuteen, jolloin pitkän aikaa jatkunut raikeä epäkohta tulisi poistetuksi.

Puheen alkuosa oli seuraava: Talonmiesten työaikalain tullessa voimaan vuoden 1971 alusta merkitsi se suurta parannusta kyseisessä ammatissa työskentelevien työolosuhteissa. Kiinteistönhoitoalalla työskentelevät olivat siihen saakka olleet miltei täysin lainsuojattomia vailla minkäänlaisia työaika rajoituksia, vuorokaudenaikaan katsomatta, myöskin sunnuntait ja juhlapyhät mukaan lukien.

Kun aikanaan eduskunnassa käsiteltiin talonmiesten pääsemistä yleisen työaikalain alaisuuteen, kohtasi se työnantajapuolen ja heidän edustajiensa taholta jyrkän vastustuksen. Tämän seurauksena syntyi voimassa oleva talonmiesten työaikalaki kompromissina. Lain käsittely venyi ja siirtyi eduskuntakauden viimeisiin päiviin, jolloin työntekijäpuolen edustajien oli se tavallaan pakko hyväksyä viime tingassa nykyisessä muodossaan, koska käsittely muutoin olisi siirtynyt seuraavalle eduskunnalle uutena asiana ja näin hämärään tulevaisuuteen.

Runsaan kymmenen vuoden käytäntö on kuitenkin osoittanut, ettei tällaista erillislakia kyseessä olevalla alalla olisi tarvittu, eikä tarvita. Kiinteistönhoitoalalla on viime vuosina tapahtunut erittäin voimakasta teknillistä kehitystä myöskin erilaisten työkonoiden ansiosta joita on saatu käyttöön. Työnteko on nopeutunut ja joissakin tapauksissa ehkä helpottunutkin.

Neljäkymmentuntista työviikkoa on kokeiltu erillisten sopimusten sekä työehtosopimusten puitteissa eikä siitä ole todettu olevan mitään haittaa. Töiden järjestelyillä on kiinteistöjen hoitotehtävät voitu hyvin suorittaa normaalin kahdeksan tuntisen päivän puitteissa.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Eino Kiuttu. Vuorossa Aino Siniketo Elintarviketyöläisten Liitto, valmistautuu Jorma Pernu Lasi- ja Posliiniliitto.

Aino Siniketo (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.): Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 20, liiton tekemä aloite terapeuttisten toimenpiteiden kustannusten korvaamisesta. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokouksoverit. Puoliautomaatioon siirtymisen ja teholtaan moninkertaistuneiden koneiden työvauhdin kiihdyttämisen seurauksena on rasitusvammoista tullut erittäin vaikea työsuojelullinen ongelma. Tämä on tullut varsin selvästi esiin elintarvikealalla, mutta se näyttää olevan monen muunkin alan ongelma. Ammattitautirekisterin mukaan yksipuolisen, samana toistuvan työliikkeen johdosta ilmoitettuja ammattitautitapauksia on yksistään elintarvikealalla vuosittain noin 200. Tiedämme, että todellisuudessa lukumäärä on moninverroin suurempi.

Työkyvyttömyystilastot osoittavat samoin rasitusvammojen laajuutta.

Liittomme suoritti otannan jäsenistöstämme työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä, jossa Eläketurvakeskuksesta pyydettiin tietoa työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syistä. Tulos osoitti, että lähes puolet oli siirtynyt työkyvyttömyyseläkkeelle tuki- ja liikuntaelin sairauksien johdosta ja tästä sairausryhmästä yli 75 % nivelissä esiintyvistä vammoista.

Edellä olevan hälyttävän tilanteen johdosta on liittomme joutunut asettamaan työsuojelutoiminnan painopisteen rasitusvammojen torjuntaan. Tähän toimintaan liittyvänä toimenpiteenä suoritti liittomme viime kevät-talven aikana jäsenistömme keskuudessa lähes kaikilla työpaikoilla kyselytutkimuksen, johon sisältyi myös tuki- ja liikuntaelimiin kohdistuvat särkytilat ja niiden johdosta poissaolopäivät vuonna 1980 aikana. Kyselytutkimuksen yhteenveto osoitti, että esim. liha-alalla, jossa itse työskentelen, oli 4453:lla vastanneella edellä mainituista syistä poissaolopäiviä yhteensä vuoden 1980 aikana 35 362 päivää. Rasitusvammojen torjunnassa ovat tietenkin ensisijalla ergonomiset ratkaisut ja työtehtävien monipuolistaminen. Tilannetta voidaan helpottaa myös työnkiertojärjestelmällä ja säännöllisellä työpaikalla järjestetyllä taukoliikunnalla.

Jos kuitenkin työntekijällä esiintyy rasitusvammoista johtuvia särkytiloja, mitkä eivät ole vielä aiheuttaneet työkyvyttömyyttä, voidaan vamman pahenemisenkin työkyvyttömyysasteelle joissakin tapauksissa estää fysikaalisella hoidolla. Koska useissa tapauksissa fysikaalista hoitoa ei ole mahdollisuutta saada työajan ulkopuolella, nykyisten sopimusten mukaan ei ansionmenetykskorvausta lääkärin määräämistä määrääaikaishoidosta makseta, puhumattakaan hoitojen kustannuksista.

Voidaankin puhua ammattiyhdistysliikkeen häpeäpilkusta, jos työstä johtuvien sairauksien ehkäisy ja hoito jää työntekijäin itsensä kustannettavaksi. Rasitusvammojen ennaltaehkäisevässä torjunnassa, johon fysikaalinen hoitokin kuuluu, ei ole yksinomaan kysymys työntekijän edusta, joka on kyllä ammattiyhdistysliikkeen lähtökohta, vaan siinä on mitä suuremmassa määrin kysymys myös työnantajan taloudellisista eduista. Rasitusvammojen johdosta olevat sairausjaksot ovat yleensä lyhyempiaikaisia ja usein toistuvia, jolloin työnantaja maksaa tietenkin sairausajan palkkaa. Jos fysikaalisella hoidolla vähennetään vaikka vain puolet allekirjoittaneenkin alan poissaolopäivistä, olisi se työnantajille iso rahamäärä. Näin ollen kustannusten korvauksista tehtävän sopimuksen luulisi olevan molempien osapuolten intresseissä.

Viittaan tässä yhteydessä Suomen Elintarviketyöläisten Liiton tälle kokoukselle tekemään aloitteeseen, jota SAK antamassaan lausunnossa nimittää Terapeuttisten toimenpiteiden kustannusten korvaamiseksi. Lausunnossa on tehty asia todella yksinkertaiseksi. Se kuvastaa selvästi, että tietoisesti, toivottavasti ei tietämättömyyttä, on pyritty asia heittämään pois SAK:n pöydältä. Aloitteemme lähtökohtana oli fysikaalisen hoidon saaminen työntekijälle ilmaiseksi ja ansion menetyksen korvaus hoidon ajalta. Kun hoito tulisi toteuttaa ensisijassa ennen täydellistä työkyvyttömyyttä, niin mistä löytyy sellainen vakuutusyhtiö, joka korvaa tällä hetkellä sekä hoidon että ansionmenetyksen hoitoajalta. Vain aniharva tapaus saadaan korvattavaksi silloinkin, kun vammautunut on jo invalidiasteella

ja hoitava lääkäri on osoittanut sen työstä johtuvaksi. Lisäksi kysyisin, mikä terveydenhoitokeskus, olkoon se yksityinen tai kunnallinen, antaa ilmaisia tai työnantajan kustantamia fysikaalisia hoitoja ja minkä lain tai sopimuksen perusteella.

Emme tarkoittaneet aloitteessamme hoidon ajalle saatavaa työstä vapautusta sen johdosta, että potilas olisi välttämättä työkyvytön lääketieteellisessä mielessä, vaan hoidon tehon ja tuloksen saavuttamiseksi. Aloitteessa sivuutettiin myös mielenterveydellisiä ongelmia, mutta ne vaativat aivan omat erikoistoimenpiteet. Pääasia oli rasitusvammojen torjunnan erään osakysymyksen hoitaminen. Lopuksi kaikella toveruudella toivon, että olisin tällä puheenvuorolla pystynyt selvittämään ja perustelemaan aloitteemme merkitystä ja että SAK ottaisi kiireellisesti tehtäväkseen asian hoitamisen.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Aino Siniketo, vuorossa Jorma Pernu, Lasi- ja Posliiniliitto, valmistautuu Marjatta Nevanpää TEVA.

Jorma Pernu (Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Käytän tämän puheenvuoroni työväen rahalaitoskysymyksestä, työjärjestyksen kohta 20. Kiinnostus työväen rahalaitosten toimintaan ammattiyhdistysliikkeessä on laaja, sillä tällekin edustajakokoukselle ovat useat liitot tehneet rahalaitostoimintaa koskevia aloitteita. Aloitteiden tavoitteena on työväen rahalaitosten toiminnan tehostaminen, joskin eräistä aloitteista voi tulkita päinvastaistakin. Käsiteltäessä työväen rahalaitosten yhteistyökysymystä on huomioon otettava seuraavat tosiasiat: Ammattiyhdistysliikkeellä tulee säilyttää hallinnassaan sellainen rahalaitos, jonka hallinto voi taata sen, ettei esim. vuoden -56 yleislakon kaltainen rahoitustilanne toistuisi. Työväen rahalaitosten markkinaosuus on edelleen 5 %, joten mihinkään keskinäiseen ja epäterveeseen kilpailuun ei ole aihetta. Säästöpankin ja Osuuspankin sulauttaminen yhteen ei lain mukaan ole mahdollista. Suurimman säästöpankin tai kuudenneksi suurimman osuuspankin lakkauttaminenkaan ei ole mahdollista, sillä se tietäisi menetyksiä hankittuihin pääomiin. Edellä mainitut tosiasiat johtavat ammattiyhdistysliikkeen ja työväestön tulevaisuudesta huolehtivan ja vastuuta kantavan henkilön siihen tulokseen, että vain rehellinen yhteistyö on se keino, jolla estetään suuret vaikeudet työväen rahalaitoksissa.

Ne, jotka ovat esittäneet ja puhuvat pankkitoiminnan eheyttämisestä ja keskittämisestä tarkoittanevat tällä käytännössä sitä, että jonkin työväen rahalaitoksen tulisi lakkauttaa toimintansa. On kovin lyhytnäköistä kasvupolitiikkaa nostaa omia lukuja lakkauttamalla joku toinen. Mielestäni edellä mainitun kaltaisilla ajatuksilla tunnustettaisiin samalla kyvyttömyys taloudellisen toiminnan alueella. Tällaista ajattelua on esitetty varsin korkealtakin taholta. Esimerkkejä taloudellisen ajattelukyvyn puutteesta työväenliikkeessä on mielestäni jo riittävästi. Työväen rahalaitosten asema ei ole niin vankka, että ne voisivat keskittyä pelkästään keskinäiseen nahisteluun unohtamalla, että kasvua saavutetaan vain porvarillisten rahalaitosten markkinaosuutta pienentämällä. Ammattiyhdistysliikkeen johdossa

olevien on muistettava, että pankkitoiminnassakaan ei ole kysymys arvovallan saavuttamisesta tai menettämisestä, vaan siitä miten jäsenistöltä kerättyjä varoja käytetään työväenliikkeen edun mukaisesti.

Toveri puheenjohtaja. Kannatan avointa ja rehelliä työväen rahalaitosten välistä yhteistyötä, jonka todellisenä tavoitteena on toiminnan tehostaminen, markkinaosuuksien lisääminen, mutta en tue sellaisia puheita, joilla tavoitellaan esimerkiksi Yhteistuen toiminnan lakkauttamista. Vuonna 1963 perustettu Yhteistuki on kasvukykyinen, itsenäinen, demokraattisesti johdettu pankki, ja tekee toimintaansa koskevat päätökset omista hallintolimissään. Kiitoksia.

Puhejohtaja Heikki Hirvonen: Kiitoksia Jorma Pernulle. Vuorossa Marjatta Nevanpää, TEVA, valmistautuu Kauko Haukka, TEVA.

Marjatta Nevanpää (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Esityspuheeni liittyy työjärjestyksen kohtaan 20. Liittojen esitykset. Teen lisäesityksen Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liiton esitykseen, työttömyyskassalain muuttaminen.

Sosiaaliturvajärjestelmämme on kehittynyt sitä mukaan, kun työväenluokan on onnistunut pala palalta kamppailullaan saavuttaa uusia etuja. Siitä johtuu, ettei järjestelmä kata kaikkea avun tarvitsijoita, vaan eri sosiaaliturvan alueilla on aukkoja, joihin sijoittuvat väliinpuotoajat. Nykyisen kireän työllisyys tilanteen jatkuessa joutuu yhä uudelleen pohtimaan sitä, miten voimattomia ja keskenämme eriarvoisia olemme lain tulkintojen edessä.

Matalapalkkaisten yksinhuoltajaäitien työttömyysturvassa on käytännössä todettu paljon heikkouksia. Työttömyyskassalain mukaan työttömäksi jäänyttä henkilöä, joka elättää 17 vuotta täyttäneitä lastaan, ei luokitella huoltajaksi, ellei lapsi ole työkyvytön, eikä näin ollen ole oikeutettu saamaan huoltajan päiväavustusta. Mielestäni tämä on suuri epäkohta. Esimerkiksi 17 vuotias koulua käyvä nuori on täysin huoltajansa elättettävänä. Ne helpotukset, joita esimerkiksi verotuksen ja lapsilisälain avulla ovat huoltajaa aikaisemmin auttaneet, ovat poistuneet lapsen täytettyä 16 vuotta. Tämän lisäksi peruskoulu on päättynyt ja lapsen opiskelu jatkuu muussa koulussa, joka on maksullinen. Töihin ei juurikaan pääse alle 18-vuotias, joten tilanne on taloudellisesti hyvin vaikea perheessä, kun tällaisen nuoren huoltaja jää työttömäksi. Jos on vielä kysymyksessä yksinhuoltaja, ihmisen elämisen laatu huononee ja perusturvallisuus järkkyy vakavasti. Omien vanhempien ja puolison pääasiallinen elättäminen oikeuttaa huoltajan päiväavustuksen saamiseen. Miksi sitten ei 17 vuotta täyttäneen, koulua käyvän tai työttömänä olevan lapsen elättäminen? Myös työttömäksi joutunut kasvattilapsen huoltaja on väliinpuotoaja. Koska häntä ei katsota huoltajaksi, hän jää kokonaan huoltajan päiväavustuksen ulkopuolelle. Täten työttömyysvakuutuslaki on jättänyt kasvattilapsen suorastaan lainuojattomaksi.

Esitän, että SAK:n edustajakokous velvoittaa keskusjärjestön laatimaan valtioneuvostolle esityksen työttömyyskassalain muuttamiseksi siten, että

kasvattilastaan elättävä samoin kuin 17 vuotta täyttänyttä koulua käyvää tai työtöntä lastaan elättävä huoltovelvollinen on oikeutettu työttömyyskorvauksen huoltajanlisään.

Jokaisella ihmisellä on oltava oikeus riittävään toimeentuloon ja selviytymiseen normaaleissa olosuhteissa. Tämä edellyttää sitä, että yhteiskunta huolehtii tasavertaisesti lapsista, sairausta ja vanhuksista. Yhteiskunnassa on myös työttömäksi joutuville turvattava oikeus normaaliin elämään. Sen vuoksi yhteiskunnan on toteutettava toimeentuloturva. Koko ammattiyhdistysliikkeen ja erityisesti SAK:n on pidettävä kiinni tästä oikeutetusta vaatimuksesta ja käytännössä se toteutettava.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Marjatta Nevanpää. Vuorossa Kauko Haukka, TEVA, valmistautuu Risto Kuisma, AKT.

Kauko Haukka (Tekstiili- ja Vaateustyöväen Liitto r.y.): Kohtaan 17.1. SAK:n tavoitteet, matalapalkka. Hyvät toverit! Edellisessä SAK:n edustajakokouksessa hyväksytyissä ohjelmissa palkkapolitiikan suhteen kiinnitettiin huomiota matalapalkkaisuuden poistamiseksi solidaarista palkkapolitiikkaa noudattaen. Kun nyt viiden vuoden perästä katsellaan saavutuksia, voidaan todeta, että asiassa ei olla juuri päästy alkua pitemmälle. Matalapalkkaisten ääni ei ole kuulunut tarpeeksi lujaa tai sitten sitä ei olla huudettu riittävän kovaa. Vai onko kysymys myös siitä, ettei naisten, joita matalapalkkaiset suurimmalta osaltaan ovat, asemaa haluta parantaa ja toteuttaa tasa-arvoisuutta.

Kun viimeisen viiden vuoden aikaiset ratkaisut ovat olleet keskitettyjä, yhtä lukuun ottamatta, on keskusjärjestötasolla tapahtuvia neuvotteluja kiinnostaneet enemmän muut asiat. Neuvotteluja käyneet ovat varmasti olleet tietoisia matalapalkkaisten ongelmista. Siitä ovat muistuttaneet kyllä näitä aloja edustavat liitot. Siitä on muistuttanut myös Tekstiili- ja Vaateustyöväen Liitto kirjelmillään. On tullut mieleen se, ettei keskusjärjestön taholta olla asiasta kiinnostuneita, koska tämän suhteen ei työntekijöitä tyydyttävää tulosta ole saatu aikaan. Asiasta on kyllä puhuttu, mutta konkreettista ei ole tapahtunut.

Ellei sellaisena voida pitää tänä vuonna hyväksytyä ns. pekkas-ratkaisua. Sen tuoma anti vaatetusalan työntekijöille oli 20 pennin suuruinen, kun jälkeenjääneisyys teollisuuden naisten palkkoihin on lähes kaksi markkaa. Herää kysymys, millaisessa taloudellisessa asemassa kyseessä olevan alan työntekijät ovat ja miten he tulevat toimeen?

Keskusjärjestötasolla on ehkä luultu asian selviävän liittotasolla. Siihen eivät kuitenkaan voimat ole riittäneet, vaikka tahtoa ja halua on ollut. Liittomme taholta on työnantajille esitetty useita vaatimuksia. On esitetty useampivuotista ohjelmaa, mutta työnantajan taholta ne on kerta toisensa jälkeen tulleet tyrmätyiksi. Uskon, että näin on tapahtunut myös muiden liittojen taholla. Yksinään nämä liitot tuskin jaksavat matalapalkkaisten asemaan saada korjausta. Siihen tarvitaan koko ammattiyhdistysliikkeen voimaa ja sitä voimaa olisi tähän nimenomaan käytettävä.

Tähän kysymykseen liittyy osana myös itse palkankorotusten käytän-

töön soveltamismuotojen muuttaminen. Korotukset ovat viime vuosina tapahtuneet ns. pennikorotuksina, joka tietysti on aivan oikea muoto. Käytäntöön ne kuitenkin sovelletaan esimerkiksi teollisuuden suorituspaikkojen kohdalla siten, että ne muutetaan prosenttikorotuksiksi. Se johtaa siihen, että alemmpipalkkaiset eivät saakaan yleisesti sovittua pennimäärää, vaan jäävät sen alapuolelle. Vaikka tämän lisäksi onkin ohjepalkkakorotukset, jäävät alhaisella ansiotasolla olevat edelleenkin alas. Kieltää ei tässä yhteydessä sovi sitäkään, että valtaosa työntekijöistä kuuluu alimpiin palkkaryhmiin. Ja kun esimerkiksi liukumien osuus vaatetusalalla on vähäistä, on tuloksena alhaiset palkat ja työt yleensä arvostetaan liian alhaisiksi.

Rationalisointia on käytetty hyväksi työtehon lisäämiseen, mutta se ei ole johtanut palkkauksen korjaamiseen. Rationalisointi on alallamme pisimmälle vietyä, kun otetaan huomioon kaikki teollisuuden alat. Ansiot ovat kuitenkin alhaisimmat. Rationalisointisopimus on ainakin tältä osin jäänyt toteutumatta. Kiristyneestä työvauhdista olisi saatava enemmän rahaa, mutta miten.

Matalapalkkaisten aseman korjaaminen ei ole aivan ongelmaton. Heitä on kaikilla aloilla. Siksi asioihin olisikin puututtava koko ammattiyhdistysliikkeen yhteisin voimin. Sen toteuttaminen vaatii puuttumista itse palkkamuotoihin ja sen perusteisiin, naisten tasa-arvoisuuteen, samapalkkaisuuteen, työn arvostukseen sekä rooliajattelun muuttamiseen. Näiden toteuttaminen ei liene aivan helppoa ja yksinkertaista kerralla toteuttaa. Se on kuitenkin välttämätöntä, jos ammattiyhdistysliikkeen taholta halutaan kaikkia jäseniä pitää saman arvoisessa asemassa.

SAK:n hallituksen esitykseen nähden toteaisiin, että silloin kun määritetään palkkaraja, jonka alapuolella oleville palkansaajille tulevissa palkkapolitiisissa ratkaisuissa päätetään korotuksista ja niiden muodoista, esitän edelleen toteutettavaksi pennikorotuksen linjaa. Korotuksissa on jokaiselle turvattava sovittu mukainen palkkojen nousu ja korotuksista on siis tehtävä minimikorotus. Tämä edellyttää palkkojen korotuksen yhteyteen sovitujen sovellutusohjeiden perusteellista uudistusta. Se vaatii ilmeisesti myös nykyisissä sopimuksissa olevien määritelmien ja joidenkin palkkaperusteiden muuttamista. Sopimusten tulkintojen selventäminen on myös aiheellista. Silloin kun korotukset tapahtuvat pääasiassa hintojen ja maksujen aiheuttamina, eivät ne saa kiristää itse työvauhtia enää, kuten tähän saakka on tapahtunut.

Esitän harkittavaksi myös sitä, ettei keskitetyistä tehtäisi enää mitään tulopoliittisia kokonaisuuksia. Pitäytykäämme vain esimerkiksi palkkojen korotukseen liittyvissä asioissa ja edellä mainitsemissani työehtosopimusperusteissa.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Kauko Haukka, Pentti Lavikko, Maaseututyöväen Liitto, ilmoittaa Maaseututyöväen Liiton edustajien kannattavan Suomen Elintarviketyöläisten Liiton tekemää esitystä terapeuttisten toimenpiteiden kustannusten korvaamisesta ja sairauslomasta.

Merkitään pöytäkirjaan.

Vuorossa Risto Kuisma, AKT.

Risto Kuisma (Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.): Esityslistan kohta 20. Liittojen esitykset. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tässä puheenvuorossani käsittelemäni lyhyesti kahta liittojen esityksissä olevaa asiaa. Ensinnäkin työväen rahalaitosten yhteistoimintaa ja toiseksi palvelualojen erityisongelmia.

Työväenpankkien yhteistoimintaan liittyvät asiat ovat nyt esillä jo toista kertaa SAK:n edustajakokouksessa. Myös edustajakokousten välillä on kysymystä käsitelty laajasti, kuten SAK:n hallituksen lausunnosta selvää. Työväenpankkien yhteistoiminnasta ja mahdollisesta yhtymisestä käydyissä keskusteluissa ei ole juuri puututtu siihen periaatteellisesti tärkeään kysymykseen, tarvitseeko SAK:lainen ammattiyhdistysliike oman pankin? Oma vastaukseni tähän kysymykseen on, että tarvitsee. Katson, että ammattiyhdistysliikkeen etujen mukaista on, että meillä on ammattiyhdistysliikkeen oma pankki, jossa päätösvaltaa käyttävät ammattiyhdistysliikkeen edustajat. Osuuspankki Yhteistuki on täyttänyt erinomaisesti ammattiyhdistyspankin tehtävät.

Työväenpankkien yhtyminen tai keskittyminen siten, että jäljelle jäisi vain yksi valtakunnallinen työväenpankki, ei ole ammattiyhdistysliikkeen etujen mukaista. Mikäli syntyisi tilanne, että on olemassa vain yksi työväenpankki, niin todennäköisesti ammattiyhdistysliikkeen edustajat olisivat vähemmistönä pankin hallintoelimissä. Pankki- ja raha-asioiden ollessa kysymyksessä, ei myöskään välttämättä ole myönteistä, että työväenliikkeen piirissä toimii vain yksi "monipoliasemassa" oleva rahalaitos. Jo nykyisen tilanteen vallitessa niillä paikkakunnilla, jossa vain yhdellä työväenpankilla on toimipiste, on joissakin tapauksissa tyytymättömyys työväenpankin toimintaan aiheuttanut sen, että ammattiosastoja ja yksityisiä jäseniä on siirtynyt muiden pankkien asiakkaiksi.

Työväenpankkikysymyksessä on jatkossa tärkeää kehittää työväenrahallaitosten yhteistoimintaa sekä suunnitella toimenpiteitä, joilla pyritään työväen rahalaitosten yhteisen keskuspankin perustamiseen.

Palvelualojen työntekijät ja heidän ammattiliittonsa muodostavat huomattavan osan SAK:n jäsenistöstä. Palvelualojen liittojen jäsenmäärä ja sitä kautta myös SAK:n jäsenmäärä on viime vuosina lisääntynyt nopeammin kuin esimerkiksi teollisuusliittojen jäsenmäärä. Myös kaikki ennusteet viittaavat siihen, että palvelualoilla tulevaisuudessakin työpaikat lisääntyvät suhteellisesti eniten. Huolimatta palvelualojen merkityksestä ja sen jatkuvasta kasvusta, ovat palvelualan työntekijät ja heidän ammattiliittonsa jääneet SAK:ssa eräänlaiseen "lapsipuolen" asemaan. Tämä koskee erityisesti SAK:n työehtosopimustoimintaa sekä palvelualojen asiantuntemusta SAK:ssa.

Vuonna 1978 sovitussa palkkojen varhentamisessa tulos Liiketyönantajien Keskusliitto ja SAK:n välisessä sopimuskeskittämisessä oli huonompi kuin SAK-STK sopimusaloilla. Vuoden 1979 keskusjärjestöjen ratkaisussa palvelualojen korotukset jäivät heikoimmiksi, koska palkankorotusmalli oli erilainen SAK-LTK sopimuksissa kuin SAK-STK sopimuksissa. Samoin tämän vuotisessa SAK:n hyväksymässä välitysmies Pekkasen paperissa palkankorotukset olivat SAK-LTK sopimuskeskittämisessä alhaisemmat kuin

SAK-STK sopimus kentässä.

SAK:n hallituksen lausunto AKT:n ja HRHL:n esitykseen palvelualuejen huomioimisesta SAK:n tes-toiminnassa sekä siihen liittyvä esitys SAK:n III sihteerin toimen perustamisesta ei juuri anna toivoa siitä, että SAK tulevalla edustajakokouskaudella huomioisi käytännössä eikä vain lausumissa ja puheissa palvelualue tasapuolisesti teollisuuden ja julkisen sektorin rinnalla.

Palvelualuejen entistä parempi huomioiminen SAK:n käytännön toiminnassa on ensiarvoisen tärkeää, koska jo työpaikkojen koosta ja luonteesta johtuen palvelualueilla on keskusjärjestöjen antaman tuen tarve suurempi kuin teollisuuden ja julkisen sektorin osalta.

Puheenjohtaja Heikki Hirvonen: Kiitos Risto Kuismalle. Ryhmäkokousten jälkeen valmistautuvat puhumaan Anja Europaeus, Aimo Mähönen, Eeva Pajula.

Ilmoitusasia

Ryhmäkokoukset ovat 13.45—14.15. Kello 14.15 jatkamme edustajakokousta. Edustajakokous keskeytetään lounaan ja ryhmäkokousten ajaksi.

Edustajakokous keskeytettiin kello 12.30.

Kokousta jatkettiin ruokailun ja ryhmäkokousten jälkeen kello 14.15.

Puhetta johti Esko Rantamäki.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Aloitamme ohjelmaesityksellä, SAK:n tanssiryhmä esiintyy. Tanssiryhmä olkaa hyvä.

SAK:n tanssiryhmä esiintyi.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia tästä. Näytti siltä, että se oli SAK:n työryhmä ja samalla tanssiryhmä, joka esitti varsin hienosti tämän rytmikkään esityksen. Nyt he menevät tuonne takahuoneeseen vaihtamaan vaatteita ja katsotaan sitten, mikä on seuraavan esityksen luonne. Tässä välillä SAK:n nuorisosihteerin Markku J. Jääskeläinen käyttää puheenvuoron.

Markku J. Jääskeläinen (SAK r.y.): Käytän tilaisuutta hyväkseni tämän edustajakokouksemme kulttuurisuuskuksia valmistelleen työryhmän puolesta esittäen muutamia näkökohtia näihin tauko-ohjelmiin. Olette tähän mennessä jo saaneet tutustua työväenliikkeen kulttuurin eri osa-alueisiin näissä tauko-ohjelmissä, avajaisissa, iltajuhlissa ja käytävillä olevissa näyttelytiloissa. Me olemme halunneet rakentaa näinkin laajan kulttuuriohjelman, jotta tässä kokouksessa, jonka eräänä asiana on käsitellä luonnosta kulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi, voitaisiin nähdä työväenkulttuuri laajas- merkityksessään koko työväenliikettä yhdistävänä ja kokoavana voimana.

Valitettavasti rajoitettu aikataulu antoi meille mahdollisuuden esitellä vain muutamia esimerkkejä lapsijärjestöjemme, nuorisojärjestöjen, urheiluliikkeen ja itse ammattiyhdistysliikkeen kulttuurityöstä. Yhteistä näille

kaikille on se, että niiden piirissä tehdään hyvin paljon uhrautuvaa ja harvoin riittävästi tunnustusta saavaa työtä. Kun tässä kokouksessa hyväksytävän kulttuuripoliittisen ohjelman toteuttamiseen ryhdytään, on tärkeää, että tämän toiminnan merkitys myös käytännössä tunnustetaan. Tila-, ohjaaja- ja muiden teknisten ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan lisää resursseja.

Meidän tehtävänämme on yhdessä turvata, ettei tämä järjestöllisessäkin mielessä myönteinen toiminta kariutuisi tämänkaltaisiin ongelmiin. Lopuksi, voin hyvin yhtyä jo täällä esiintyneen lapsiryhmän vetoomukseen ammattiyhdistysliikkeen päättäjille ja muistuttaa siitä, että meillä todella on mahdollisuus vaikuttaa tässä asiassa.

Lopuksi lohdutan teitä sillä, että tämä tauko-ohjelma ei ole viimeinen, vaan huomenna esiintyy vielä suomenruotsalainen pelimanniyhteys OS-TÄMT. Nyt kuitenkin jatkaa vielä esitystään pukujaan juuri vaihtamassa oleva SAK:n tanssiryhmä. Kiitoksia.

Salista: Oho, oho, no nyt tuli jo väriäkin vähän.

SAK:n tanssiryhmä esitti vauhdikkaan "hattutanssin".

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Kiitoksia. Varsin rauhallisen ja maltillisen tuntuisesti asia sujui. Kiitoksia hyvin paljon ja hyvää jatkoa.

Kokous jatkuu!

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kokouksessa ovat Heikki Kiviahho ja Pauli Kilpeläinen Metallista esittäneet, että suorittaisimme keräyksen salvadorilaisten tovereittemme tukemiseksi. Kokouksessa lähtee välittömästi kiertämään keräyslipas, johon kukin kokousedustaja ja seuraaja voi avustuksensa laittaa.

Järjestävä valiokunta esittää, että keräyksen tuotto käytetään Salvadorin ammattiyhdistystovereidien tukemiseen SAK:n solidaarisuustilin kautta. Hyväksyttäneen esitys? Hyväksytään.

Kiviahhon esitykseen vielä kuuluu se, että hän esittää 20 mk/sierainpari. Lippaita on kuulemma kolme kappaletta, ne kulkevat näillä käytävillä, alhaalta ylöspäin. Oiviolla on ensimmäinen mahdollisuus.

Välihuuto, (Oivio): Meni jo!

Yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12, 17, 18, 19 ja 20 (jatkoa)

Puheenjohtaja: Esko Rantamäki: Jatkamme työjärjestyksen kohtien 12, 17, 18, 19 ja 20 yleiskeskustelua. Järjestävä valiokunta tekee menettelytapasäilyksen työjärjestyksen kohdista 12, 17, 18, 19 ja 20 käytävässä yleiskeskustelussa.

Pyydettyjä puheenvuoroja, toverit, on vielä 58 kappaletta. Pysyäksemme aikataulussa järjestävä valiokunta esittää, että puheenvuorojen kesto rajoitetaan kolmeen minuuttiin, jolloin yleiskeskustelu saadaan päätetyksi en-

nen illallista niin kuin aikataulumme edellyttää. Avaan keskustelun menettelytapavaliokunnan esityksestä.

Keskustelu alkaa. Keskustelu päättynyt. Esitys hyväksytään.

Hyväksyttiin.

Seuraava puheenvuoro Anja Europaeus Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto ja valmistautuu Eeva Pajula.

Anja Europaeus (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Puheenvuoro työjärjestyskohtaan koskien liittojen esityksiä ohjelmista, esityksistä sekä evästykseksi valiokunnille. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tarkoitukseni on kiinnittää edustajakokouksen huomiota Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton tekemään esitykseen matalapalkkaohjelman laatimiseksi.

Kuten tiedämme viime edustajakokouksessa vuonna 1976 hyväksyttiin laaja työehtosopimuspoliittinen ohjelma SAK:lle. Ohjelmassa käsitellään mm. tulonjako-ongelmaa, solidaarisen palkkapolitiikan tavoitteita ja toteuttamiskeinoja. Kun tarkastelemme kuluneella edustajakokouskaudella työehtosopimuspolitiikan tuloksia, niin voimme todeta, että olemme sopimuspolitiikassa epäonnistuneet. Ammattiyhdistysliike on neuvottelutoiminnassaan ja ohjelmissaan toistuvasti vaatinut solidaarisen tulo- ja palkkapolitiikan toteuttamista. Kuitenkin solidaarisuutta koskevat vaatimukset ovat käytännössä jääneet usein toteuttamatta johtuen ensisijaisesti työnantajakeskusjärjestöjen LTK-STK neuvotteluasenteista ja vastustuksesta sekä osin keskusjärjestömme SAK:n sisäisistä tavoiteasetteluista.

Tämän kevään pekkas-ratkaisussa työnantajapuoli onnistui jälleen keran torpedoimaan ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksen solidaarisesta palkkapolitiikasta. Nimittäin yksityisen palvelualojen ja julkisen sektorin palkankorotukset toteutettiin prosenttikorotuksina, kun sitä vastoin teollisuuden kentässä palkkaratkaisu painottui pennikorotuksiin. Ratkaisun palkankorotusmuodot olivat SAK:n palvelualojen liittojen osalta muita aloja huonommat. Tasollisesti palkankorotukset palvelualojen liittojen osalta olivat myös markkamääräisesti muita aloja epäedullisemmat. Tämän edustajakokouskauden aikana on tehty myös aikaisempinakin vuosina prosenttipainotteisia keskitettyjä tulopoliittisia kokonaisratkaisuja. Hyvänä esimerkkinä mainittakoon vuoden 1977 Liinamaan ratkaisu.

Tällainen tulopoliittikka johtaa tulo- ja varallisuuserojen kasvuun ja työläisten markkamääräisten palkkaerojen levenemiseen. Edustajakokouskaudella on myös todettava työtulojen ja pääomatulojen välisten erojen kasvua pääomatulojen hyväksi. Pyydän merkitsemään tämän lopun osan pöytäkirjaan. Kiitos.

Puheen pitämätön osa oli seuraava:

Tämä on johtunut yrityksille annetuista verohelpotuksista, sosiaaliturvamaksujen alentamisesta sekä palkankorotusten siirroista. Tällaista kehitystä ammattiyhdistysliikkeen ei tule hyväksyä.

Matalapalkkaisuus muodostaa kenties suurimman ongelman ammattiyhdistysliikkeessä. Ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisen jälkeen SAK:ssa perustettiin työryhmä, jonka piti valmistaa malli matalapalkkatarkistusten

- suorittamiseksi. Työryhmä toimi syksyllä 1970. Se valmisti kuulemma mallin, osittain ruotsalaisen esikuvan mukaan alakohaisten matalapalkka-tarkistusten suorittamista varten. Kuitenkin työryhmän aikaansaannos on haudattu hiljaisuudessa. Myöhemmät "matalapalkkaryhmät", joita aina silloin tällöin ilmenee tulopoliittisten neuvottelujen yhteydessä ovat olleet muodollisia. Kuluvalla edustajakokouskaudella ei ole todellakaan tehty vakavaa yritystä pienituloisten aseman parantamiseksi.

Tämän vuoksi on valmistettava selkeä ohjelma matalapalkkaongelman korjaamiseksi 80-lukua varten ja myös siten, että sitä voidaan ryhtyä käytännössä toteuttamaan. Mallina voisi olla esim. Ruotsissa äskettäin toteutettu matalapalkkaohjelma.

Lopuksi on helppo yhtyä puheenjohtaja Pekka Oivon antamaan haastatteluun Palkkatyöläiselle kesäkuun numeroon 23, jossa hän toteaa, ettei matalapalkkakysymystä pystyty hoitamaan edes välttävästi. Hyvät toverit! Todella yhteisvastuullisesti on ryhdyttävä hoitamaan pienituloisten työntekijöiden asioita koko SAK:n kentässä.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Seuraavana Aimo Mähönen Liikeliiitto, ja valmistautuu Eeva Pajula Liikeliiitto.

Aimo Mähönen (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 20. Toveri puheenjohtaja, edustajakokoustaverit! Liiketyöntekijäin Liitto ja sen jäsenkunta on jo useamman vuoden ajan huolestuneena seurannut kaupan jakeluverkoston kehittymistä suuntaan, joka ei vastaa kenenkään yhteiskuntaryhmän etuja. Kaupan neljän jakeluketjun välinen kilpailu on johtanut siihen, että kaupan palvelujen jakautuminen on tällä hetkellä erittäin epätasaista. Meille on muodostunut erittäin kallista myymäläpinta-alaa paljon yli sen tarpeen jota kuluttajien täysmittainen palvelu edellyttäisi.

Kauppa on elinkeinoala, jonka toimintaa ohjaavat pelkästään vapaasti myllertävät markkinavoimat. Olemme tulleet siihen pisteeseen, jolloin yhteiskunnan on mitä pikimmin puututtava kaupan kehittämiseen kuluttajan ja meidän työntekijäin edellyttämällä tavalla. Liiketyöntekijäin Liitto on tehnyt SAK:n edustajakokoukselle esityksen, jossa tarkoin perustellaan seikat, joiden vuoksi kauppapaikkapolitiikka olisi saatava mukaan yhteiskuntasuunnitteluun. Me olemme viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana nähneet, että vapaiden markkinavoimien ohjaama jakelutoiminta on tuonut tulokseksi ylikapasiteetti-ongelman monine haitallisine seurauksineen kuten jakelukustannusten kasvavana kustannuspaineena, jonka lopuksi kuluttajat maksavat ja palvelusten saavutettavuuden heikkenemisellä. Tätä kehityssuuntaa ei ole kaupan itsensä, kuluttajien eikä kaupan työntekijöiden kannalta suositeltavaa eikä myöskään suotavaa. Viimeistään nyt pitäisi pyrkiä kaupalle asettamaan kokonaisvaltaiset kehittämistavoitteet. Tiedämme kuitenkin, että keskinäisen kilpailun suohon uppoutunut kauppa ei pysty itsenäisesti asettamaan tällaisia kokonaistavoitteita, vaan yhteiskunnan toimin on löydettävä keinot ja se politiikka, jonka avulla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Liiketyöntekijäin Liitto esittää SAK:n edustajakokoukselle, että julkinen valta kiinnittäisi nykyistä suuremman huomion kaupan palvelujen kehittämiseen. Lisäksi esitetään, että kauppajakeluverkoston suunnittelu on saata-va julkisen vallan toimenpitein toteuttamiskelpoiseksi tavoitteisiin nahtena ja kytkettävä yhteen kaavoituksen kanssa. Periaatteessahan voitaisiin kaavoituksen kautta määrätä myymälöiden sijaintipaikka ja pinta-alat kunnittain koko maassa. Tällä hetkellä näin ei tapahdu, mutta tähän olisi kuitenkin pyrittävä.

On syytä painostaa sitä, että tehdessään kauppapolitiikkaa koskevan esityksen Liiketyöntekijäin Liitto on mitä suurimmassa määrin koko yhteiskunnan asialla. Nykyisellään kauppa ei kaikkia yhteiskuntaryhmiä tyydyttävästi pysty hoitamaan sen hoidettavina olevia yhteiskunnallisia tehtäviä, joista tärkeimmät ovat palvelun takaaminen samanarvoisena kaikille yhteiskuntaryhmille ja kuluttajan suojelu. Vain voimakkain yhteiskunnallisin toimin voimme päästä tilanteeseen, jossa kaupan jakeluverkosto kehittyy koko yhteiskunnan hyödyttämään suuntaan. Tästä syystä toivon, että SAK:n toimesta ryhdytään välittömästi toimiin esityksemme sisältämien asioiden esiin ottamiseksi laajemmilla yhteiskunnallisilla keskustelualueilla.

Toveri puheenjohtaja! Esitän SAK:n hallituksen aloitteeseemme antaman vastauksen viimeiseen kappaleeseen seuraavan muutoksen:

Yhteiskunnan tulee rajoittaa kaavoituspoliittisin keinoin myymäläpinta-ala päivittäistavaroiden tasapuolisen palvelun turvaamiseksi sellaiseksi, että se vastaa kunkin alueen todellista tarvetta sekä estää myymälätilan tarpeettomat kustannuspainetta lisäävät liikeinvestoinnit. Kaupalle tulee asettaa velvollisuus hoitaa haja-asutusalueiden peruspalvelujen saanti.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Kanslia ilmoittaa, että 16.6. kello 14.00 mennessä kokousedustajia oli paikalla 420. Poissa 3. Hallituksen jäseniä 21, poissa 1, valtuuston puheenjohtajia 2 ja tilintarkastajia 3. Merkitään pöytäkirjaan.

Edelleen huomauttaisin puhujille, että kun täältä ilmoitan, että aika on täysi, niin lopettakaa. Lukekaa se lause loppuun, joka on menossa ja lopettakaa siihen pisteeseen. Loput voidaan sitten kirjata pöytäkirjaan. Näin me voimme hyvässä sovussa jatkaa tätä kokoustyöskentelyä. Ja sitten on Eeva Pajula, Liikelitto. Ja valmistautuu Terttu Harju, HRHL.

Eeva Pajula (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 20. Aivan ensimmäiseksi kannatan Aimo Mähösen tekemää muutosesitystä SAK:n hallituksen lausuntoon. Kannatan, että Liiketyöntekijäin Liiton laajan esityksen sisältö ja tavoitteet tullaan päättämään myös SAK:n toiminnan tavoitteiksi. On hyvä, että SAK:n hallitus on ottanut lausunnonsaan myönteisen kannanoton tähän Liiketyöntekijäin tekemään esitykseen.

Kaupan rakenteelliset kehittymisen ongelmat ovat nähtävissä niin Hel-singissä kuin myös koko maassa. Siksi on tärkeää olla vaikuttamassa kaupan asemaan yhteiskuntamme palvelutehtävissä. On tärkeää, että asiaa katsotaan laajemmin kaikkia kuluttajia ajatellen, mutta on myös tärkeää

turvata kaupan työntekijäin ansioitten kehittyminen ja tavoitteena tulee olla täystyöllisyys. Kaikki kaupan kuluttajat on satettava saman arvoiseen asemaan ja ainakin peruselintarvikkeita on kaikkien saatava tasavertaisin palvelumahdollisuuksin.

Toisaalta on nähtävä, että kaupan sisäinen kilpailutilanne ei saa muodostua esteeksi torjumaan kaupan työntekijäin aseman kehittämistä, ja kilpailu ei saa olla esteenä parempien palkkojen maksamiselle. Nykyisellään kauppa tuhlaa paljon pääomia ja voimavarojaan keskinäiseen kilpailuun, josta kielteiset seuraukset koskettavat kuluttajia palveluitten heikkenemisenä ja työntekijät joutuvat usein kokemaan työsuhteissaan turvattu muutta kuin myöskin tarpeettomia työttömyyden jaksoja.

Kaupan työntekijäin tavoitteena on ansiotaserojen kaventaminen muihin elinkeinoihin nähden, sekä palkkahaitarin supistaminen kaupan alalla. Mielestäni näyttää siltä, että kauppa ei itse pysty ratkaisemaan omia ongelmiaan keskinäisen kilpailun johdosta, joten näihin kaupan rakenteellisiin ongelmiin on myös muiden puututtava. Tässä todella tarvitaan myös julkisen vallan toimenpiteitä, kuten SAK:n hallitus lausunnossaan esittää. Pienmyymälöitten toimintaedellytyksiä on turvattava ja toisaalta on esitettävä tarpeeton suurmyymälöitten rakentaminen. Maaseudun kauppojen toiminnan turvaaminen edellyttää ilmeisesti myös edelleen yhteiskunnan tukea, mutta samalla on muistettava, että kaupalla on myös omaa rahaa toimintaansa, kunhan tuhlauksen kilpailun myllyssä halutaan lopettaa. Veronmaksajien rahoja ei pidä silmät ummessa jakaa jokaiselle kauppiaille. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Ja sitten Terttu Harju Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto.

Terttu Harju (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 20, liittojen esitykset. Puheenvuoroni käsittelee osa-aikatyötä ja sen mukanaan tuomia ongelmia. Pyydän puheenvuoroni alkuosan kirjattavaksi pöytäkirjaan ja kannatan VTY:n tekemää esitystä, että SAK selvittää pikaisesti osa-aikatyön käytön vaikutukset, sekä vaikuttaa lainsäädännön muutoksiin ja aikaan saamaan sopimuksia, jotka turvaavat osa-aikaisten työntekijöiden palvelussuhteeseen liittyvät etuudet ja joilla voidaan rajoittaa osa-aikatyön käyttöä. Kiitos.

Puheenvuoron pitämätön osa oli seuraava:

Viime vuosina keskustelu osa-aikatyön käytöstä on vilkastunut ja samalla nostanut osa-aikatyön ongelmat esiin. Tähän on vaikuttanut osa-aikatyön yleistymisen sekä määrällisesti, että aloilla, joissa sitä ei juuri aiemmin ole esiintynyt. Osa-aikatyöllä tarkoitetaan työtä, jossa työaika on selvästi lyhyempi kuin normaali työaika vastaavassa tehtävässä yrityksessä. Yleisemmin osa-aikaisena työntekijänä pidetään kuukausipalkka-alalla työntekijää, joka työskentelee alle 30 tuntia viikossa.

Osa-aikatyöntekijöiden määrän arvellaan kasvavan tällä vuosikymme-

neliä voimakkaasti etenkin palveluammateissa. Osa-aikaisia työntekijöitä hotelli- ja ravintola-alalla on noin 7 % ja vähittäiskaupassa hieman alle 20 %. Suuri joukko osa-aikaisia työskentelee myös valtion virastoissa, laitoksissa, apteekeissa, elokuvateattereissa, konttoreissa, pankeissa ja vakuutuslaitoksissa.

Kaikista osa-aikatyöntekijöistä työskentelee noin 82 % palveluelinkeinoissa. Kun tarkastelemme sukupuolijakaumaa voimme tilaston perusteella todeta, että kaikista osa-aikatyöntekijöistä 81 % on naisia. Ongelma on suuressa määrin naisten ongelma. Palvelualat ovat myöskin aloja, jotka ovat tunnetusti matalapalkka-aloja, joissa ansiot jäävät huomattavasti alle teollisuuden keskiarvon. Kansainvälisen työjärjestön raportin mukaan osa-aikatyöntekijöiden osuus työllisestä työvoimasta on Suomessa 12%, Tanskassa 17 %, Englannissa 17 % ja Ruotsissa 22 %.

Työnantajat pyrkivät kaikkialla Ponjoismaissa laajamittaiseen osa-aikatyövoiman käyttöön. Erityisesti palveluelinkeinoissa osa-aikatyön määrä tulee lisääntymään, mutta teollisuuteenkin se tulee leviämään. Käytännössä yrittäjät ovat lyhentäneet työaikoja yksipuolisesti ja samassa yhteydessä vastaavasti alennetaan palkkoja. Palkkojen alentamisen seurauksena on täysin riittämätön toimeentuloturva. Toisaalta monissa yrityksissä työtä tarjotaan vain muutamiksi tunneiksi päivittäin, vaikkakin työntekijä haluaisi tehdä täyden päivän työtä. Tämä merkitsee sitä, että huono palkka johtaa heikkotasoiseen sosiaaliturvaan, sillä joissakin tapauksissa on työskenneltävä tietty tuntimäärä viikossa etuuksien saamiseksi. Suomen lainsäädännön mukaan tietyt sosiaalietuudet tulvat vain henkilöille, joiden työaika on vähintään 20 tuntia viikossa.

Osa-aikatyövoiman käytön laajentaminen on läheisessä yhteydessä myös yleisen työajan lyhentämiseen. Ammattiyhdistysliike on asettanut tavoitteekseen yleisen työajan lyhentämisen ansiotasoa alentamatta. Nyt työajan lyhentäminen on osittain tapahtumassa työnantajain ehdoilla, ansiotasoa alentaen, koska sopimuksia ja pelisääntöjä osa-aikatyövoiman käytöstä ei ole keskusjärjestötasolla eikä lainsäädännössä. Yhä enenevässä määrin kokopäivätoimitä muutetaan osa-aikaiseksi.

Usein käytäntö on osoittanut, että ennen kuin johonkin epäkohtaan kiinnitetään huomiota ja aletaan vaatia korjausta, annetaan ongelman paisua sellaisiin mittasuhteisiin, että ongelman korjaaminen on erittäin vaikeaa. Näin on käytännössä osa-aikatyön kohdalla.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Veikko Mäkinen, HRHL, ja valmistautuu Airi Kuusikumpu, HRHL.

Veikko Mäkinen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Puhe työjärjestyskohtaan numero 20. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK:n jäsenistöstä lähes puolet työskentelee nykyisin palvelualoilla. Julkisten palvelujen piirissä on SAK:laisia jäseniä noin 260.000 ja yksityisten palvelujen piirissä lähes 200.000. Tälle edustajakokoukselle on tehty liittojen esityksiä sekä julkisten palvelujen että yksityisten palvelujen kehittämisestä ja työntekijäin ja toimihenkilöiden aseman järjestämisestä näiden

alojen piirissä. Yksityisten palvelualojen työntekijäin aseman kehittämistä lienee muutama huomio paikallaan.

Peruselinkeinojen kehittämisen ja väestön toimeentulotason nousun myötä myös korkeatasoinen palvelujen tuotanto on tullut mahdolliseksi. Elintason olennainen mittari onkin tällä hetkellä se missä määrin väestö saa korkeatasoisia palveluja. Osa näistä palveluista tuotetaan yksityisten palvelulaitosten toimesta, osa taas yhteiskunnan tuottamina palveluina. Palvelukentässä on kuitenkin viime aikoina otettu käytäntöön sellaisia tuotantomenetelmiä, jotka alentavat palvelutasoa ja ovat samalla entistä suurempi uhka työllisyydelle. Teknologiaa on alettu soveltaa palvelualoilla erittäin laajasti. Itsepalvelun voimakas kehitys merkitsee työpaikkojen menetyksiä, kun yleisö alkaa palvella itseään eli tuottaa itse osan palveluista. Voimakas kilpailu hävittää yksilöllisen palvelun ja vähentää myytävien tuotteiden määrää. Nämä ovat sellaisia tekijöitä, jotka kuluttajan etuja puolustettaessa on liitettävä siihen asialuetteluun, joihin pyritään vaikuttamaan yhteiskuntapoliittisin keinoin. Tämän vuoksi SAK:n tulisi käytännön toiminnassaan selkiyttää toimintalinjojaan niin, että toimiessaan esimerkiksi talousneuvostossa vältettäisiin sen tapaisia suosituksia, joiden tuloksena osa-aikatyön käyttö lisääntyy. Itsepalvelu yleistyy ja työllisyys heikkenee. Näiden syiden vuoksi olemme Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitossa vakuuttuneita siitä, että SAK tarvitsee johtotasolla myös sellaisia henkilöitä, joilla on yksityisen palvelusektorin tuntemus. Pyytäisin puheen loppuosan merkitsemään pöytäkirjaan, koska aika loppuu kesken. Kiitoksia.

Puheen loppuosa oli seuraava:

On paikallaan muutamalla sanalla hahmotella tulevaisuutta. Niin sanotun perustuotannon eli teollisuuden työntekijämäärä tulee vastaisuudessa edelleen vähenemään nykyisestä määrästä. Tästä ovat osoituksena mm. paperiteollisuuden suuret investoinnit, jotka vähentävät tuntuvasti työvoimaa. Työvaltaiset teollisuusalat ovat koko läntisessä maailmassa kriisissä, joten muutoksia on odotettavissa meilläkin. Mikäli aineellisen elintason kasvattamiselle on edelleen edellytyksiä ja tuotannon tuloksia voidaan jakaa tasaisemmin, mikä on SAK:n pyrkimys, tulevat sekä julkiset että yksityiset palvelut edelleen kasvamaan. SAK:n tulevaisuudelle on suorastaan ratkaisevaa, kiinnostuvatko ja voivatko palvelualojen työntekijät ja toimihenkilöt tuntea SAK:n omaksi järjestökseen. Tässä vaiheessa on yhdestoista hetki panostaa SAK:n sisäisiä voimavaroja enemmän palvelupuolelle, ei vähentäen teollisuuspuolen panoksia myös yksityisten palvelualojen kehittämiseen.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Näin tehdään. Seuraavana Airi Kuusikumpu, HRHL, ja valmistautuu Rauno Airas.

Airi Kuusikumpu (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): SAK:n tavoitteet 80-luvulle. Ensinnäkin kannatan lämpimästi kaikkia niitä puheenvuoroja, jotka koskevat matalapalkkaohjelman laatimista. Ja koska

oma puheenvuoroni käsittelee myöskin solidaarista palkkapolitiikkaa, niin ajan niukkuuden huomioon ottaen jätän puheeni pöytäkirjaan merkittäväksi. Kiitos.

Puheen loppuosa oli seuraava:

SAK: n periaatetavoineeksi on asetettu erittäin painavasti solidaarinen palkkapolitiikka. Tätä tavoitetta on SAK:n taholla pyritty ratkaisemaan keskitettyjen palkkaratkaisujen avulla, näin onkin eri alojen palkkaeroja jossain määrin pystyttykin kaventamaan. Mutta hinta ja liukumakehitys on kuitenkin ollut siinä määrin nopeaa, että mainitut toimenpiteet ovat osoittautuneet riittämättömäksi.

1970-luvun loppupuolella matalapalkkaongelma nousi esille erittäin voimakkaana ja hyvin monet matalapalkkaliitot joutuivat raskaiden työtaistelutoimenpiteitten avulla etsimään ratkaisua ongelmaan. Käydyt työtaistelut ovat myöskin nostaneet pinnalle entistä kiivaamman keskustelun eri mahdollisuuksista aikaansaada keskusjärjestötasolla sellaisia työmarkkinaratkaisuja, joiden avulla matalapalkkakysymys saisi suuremman huomion koko ammattiyhdistysliikkeen sisällä. Samalla on myöskin käynnistynyt keskustelu matalapalkkaliittojen yhteistyöstä työmarkkinaratkaisuja tehtäessä. Näitä keskusteluja on jo käyty monen sopimuskierroksen aikana, ja ollaan yhtä mieltä yhteistyön tarpeesta, mutta on valitettavasti todettava, että käytännön tasolla ei ole päästy eteenpäin. On tietystikin täysin selvää, että eri liitoilla on erilaisia tarpeita sopimustensa parantamiseksi, mutta yhteistyön avulla olisi mahdollisuus saavuttaa parempia tuloksia palkkapolitiittisesti.

Yhtenäisten palkkatavoitteitten läpivieminen ei välttämättä tavitsisi merkitä sitä, että ne sulkisivat pois mahdollisuuden samalla ratkaista myöskin liittokohtaisia erilliskysymyksiä. Neuvottelumekanismia tulisikin kehittää tulevaisuudessa siten, että sen avulla mahdollistettaisiin määrättyjen alojen, jotka ovat yhtenäisiä esim. naisvaltaiset ja palvelualat, entistä tiiviimpi yhteistyö ratkaisuja tehtäessä. Samalla tulisi kuitenkin varoa, että ei lukkiinnuta liikaa omiin ympyröihimme, sillä rehellisyyden nimessä on myöskin todettava, että matalapalkkaongelma ei yksin ole joidenkin määrättyjen liittojen ongelma, vaan koskee samalla koko ammattiyhdistyskenttää. Palkkaerot myöskin suurempien teollisuusliittojen sisäpuolella ovat melkoiset, kun ne vain opittaisiin tunnustamaan. Toisin sanoen matalapalkkaongelman ratkaisuun tulisi pyrkiä useamman tavoiteasettelun kautta. Keskusjärjestötasolla tulisi pyrkiä kokonaisvaltaisesti tasoittamaan eri aloilla olemassa olevia palkkaeroja.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Rauno Airas, HRHL ja valmistautuu Viljo Kallioinen, KTV.

Rauno Airas (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Kohtaan 20. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Suomen työaikalainsäädännön periodityösäännökset sallivat työajan järjestämisen varsin vapaasti.

Muun muassa majoitus- ja ravitsemusala kuuluu periodityön piiriin. Huomattava osa työvuoroista sijoittuu iltoihin, yöhön, sekä lauantai- ja sunnantaivuorokausille. Erityisenä ongelmana ja epäoikeudenmukaisena koemme yli kahdeksan tunnin työvuorot, työvuorojen väliset lyhyet lepoajat, toisinaan kuusipäiväiset työviikot ja työvuorolistan laadintavelvollisuuden liian lyhyelle ajalle, mikä on seurausta voimassa olevan työaikalain heikkoudesta.

Tällaisessa, vailla säännöllisyyttä olevassa työssä työntekijän terveys, turvallisuus ja viihtyisyys joutuvat uhanalaisiksi ainaisessa työajan muutosprosessissa. Palautuminen, itsensä kehittäminen, yhteiskunnan palvelusten hyväksikäyttö ja yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen, sekä perhe-elämä edellyttävät työaikalain kokonaisuudistusta ja periodityöaika-säännösten uudistamista. Mielestäni työaikalain 6 § onkin saatava asiallisesti vastaamaan lain 5 §:n säännöksiä. Erityisesti päivittäisen työvuoron enimmäispituudeksi tulee vahvistaa 8 tuntia. Työvuorojen välinen lepoaika tulee olla vähintään 10 tuntia, jota voidaan perustella työsuojelullisilla näkökohdilla. Edelleen työvuorolista on laadittava mahdollisimman pitkäksi aikaa. Ylityötä ja vapaapäivää koskevat määräykset korotetun palkan osalta ovat tässä työaikamuodossa huonommat kuin työaikalain 5 §:n alaisissa töissä.

Tämän vuoksi ylityön palkka tulee maksaa kuten työaikalain 5 §:ään kuuluvissa töissä maksetaan. Työaikalain ja periodityöaikaa koskevien säännösten uudistaminen on erittäin kiireellinen ja sen vuoksi SAK:n on ryhdyttävä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin työaikalain ja periodityö-säännösten uudistamiseksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Seuraavana Viljo Kallioinen, KTV ja valmistautuu Lauri Jantunen, Puuliitto.

Viljo Kallioinen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTVr.y.): Kannatusesitys numero 42:een, jonka on laatinut VTY. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Me KTV:hen järjestäytyneet talonmiehet täydestä sydämestämme yhdyimme tähän VTY:n esitykseen. On jo todella korkea aika saattaa myös talonmiehet säännöllisen työaikalain piiriin. Työaikalaki — ja niin kuin SAK:n hallitus toteaa — sen sisältö on tärkeä. SAK:n ja sen jäsenliittojen edessä oleva tärkeä tehtävä onkin kehittää työajan säännöllisyyttä, lyhentämistä, ja erikoisesti työllisyyttä tukevaa vaikutusta.

Koska tiivistin puheeni näin, otan myöskin kantaa SAK:n kulttuuripoliittiseen ohjelmaan. Muutamia kommentteja. "Jo on piruilla viipaleet, on monet soosit ja kokkareet ja sitten ne sellaiset nätit, monenväliset kruusaut perärätit. Näin haastoimme hampaita kaivellen ja röyhtäisten lopuksi turpamme kärellä kuyvattiin, nenät niistettiin siihen salvettiin, maksettiin ja lährettiin syysontaista maantietä astumaan kuran roiskuntaan."

Niin se oli teille kaikille tuttu Viljo Kojon "Jätkät". Se on ilmestymisestään asti ollut yksi suosituimpia lausuntanumeroita. Mutta jätkä kuluu, ja runo, vaikka sen sisältö on hyvä, sekin kuluu. Sen tähden meidän on jo korkea aika saada myöskin SAK:lle kulttuuripoliittinen ohjelma. Ja otteita

ohjelmasta, joita pyytäisin korostamaan: tasa-arvoa, ohjausta sille suurelle enemmistölle, jotka eivät omatoimisesti käytä kulttuuripalveluja.

Ja erikoisesti rikkaan suomalaisen kansanperinteen tallentamisessa työväestön osuuden on oltava voimakkaasti mukana. SAK:n tuki on varauksetta suunnattava omatoimisen kulttuurin esille tuomiseen. Kulttuuripoliittinen ohjelma on hyvä ja selkeä ja sen pohjalta voidaan suunnata 80-luvulle. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Lauri Juntunen, Puoliitto, valmistautuu Tauno Niissalo, Metalliliitto.

Lauri Juntunen (Puutyöväen Liitto r.y.): Puheenvuoroni käsittelee liittojen esityksiä 52 ja 53, teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK on asettanut tavoitteeksi teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen jo vuonna 1969. Asiassa ei vain ole edetty kovinkaan merkittävästi. Mitkä sitten ovat teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen esteet. Menettelytapaohjeita on annettu, mutta niitä on tulkittu eri tavoin eri liitoissa. Kentällä on selvästi tullut esille esteenä liittojen eri suuruiset jäsenmaksut ja erilaiset työehtosopimukset, joissa etuudet ovat eri suuruisia. Näissä onkin varmasti yhtenäistämisen varaa hyvin paljon. On todella toteutettava solidaarista työehtopolitiikkaa, se tekisi yksittäiselle jäsenelle nykyistä paljon helpommaksi ratkaista mihin liittoon haluaa kuulua. Sitä tietä teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen edistyi. Myös toimihenkilökäsite on arvioitava uudelleen. Eivätkö toimihenkilötkin ole pääosaltaan palkansaajia siinä missä työntekijätkin.

Esimerkiksi Saksassa ei tunneta toimihenkilökäsitettä lainkaan, siellä ovat vain työntekijät ja työnantajat rajattuina. On tietenkin selvää, että työnjohtaja-asemassa tai työnantajan edustajana toimiva henkilö ei voi olla samassa ammattiosastossa työntekijäin kanssa, osaston sääntöjen mukaan heillä ei olisi kokouksissa äänioikeuttakaan. Sellainen teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen, jossa myös toimihenkilöt olisivat mukana helpottaisi yhteistoimintalain toteuttamista käytännössä ja lisäisi tasa-arvoa. Muilta osin yhdyn liittojen esityksiin 52, 53.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Tauno Niissalo, Metalliliitto ja valmistautuu Kerttu Reiman, TEVA.

Tauno Niissalo (Metallityöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 20. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit. Työttömyys on tällä hetkellä sellainen haaste ammattiyhdistysliikkeelle, että siihen tulee suhtautua vakavasti tulevaisuudessakin. Me emme saa hyväksyä työttömyyttä. Täys-työllisyys tulee olla jatkuvasti SAK:n tavoitteena.

Työsuhdeturvan kehittäminen tulee jatkuvasti ajankohtaisemmaksi. Automaatio etenee työpaikoilla nopeasti aiheuttaen osaltaan työttömyyttä. Työnantajillakin luulisi olevan jonkinlainen vastuu työntekijöistään. Mutta näin ei ole asian laita. SAK:illa ja liitoilla onkin mielestäni suuri vastuu kehittäessään työsuhdeturvaa. Uudelleen koulutus tulisi saada työnantajien

velvollisuudeksi sopimuksin.

Työllisyyden ja työsuhdeturvan parantaminen työaika lyhentämällä on ehkä ainoa keino tulevaisuudessa. Työaika voitaisiin lyhentää monella eri tavalla. Esimerkiksi vanhempain loman pidentäminen, perus- ja ammattikoulutuksen laajentaminen, palkallinen koulutusvapaa, valikoiva eläkeiän alentaminen sekä viikottaisen ja vuotuisen työajan lyhentäminen. Työajan lyhentäminen on perusteltua aina niin kauan kuin on työttömiäkin. Vuonna 1978 kun työttömyys oli huipussaan, nuorten työttömyysprosentti oli 40% työttömien määrästä. Tämä antaa ajattelemisen ainetta siitä, että jotain pitäisi tehdä tämän asiantilan korjaamiseksi.

Mielestäni Metallityöväen Liiton esitys on hyvä, jossa liitto esittää, että SAK:n edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen laatimaan työajan lyhentämishjelman ja päättämään menettelytavoista ohjelman toteuttamiseksi. Näin toimittaessa saadaan varmasti paras mahdollinen tulos aikaan.

Lopuksi kannatan Jorma Rantasen tekemää kahta ehdotusta; yritysdemokratiaohjelman uudistamisesta tällä edustajakokouskaudella ja että SAK:n hallitus alkaisi valmistella ja käynnistää keskustelua yhteistoimintarahastojen tavoitteista ja sisällöstä. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Kerttu Reiman, TEVA ja valmistautuu Guy Smeds, Metalliliitto.

Kerttu Reiman (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto TVL r.y.): Liittomme esityksiin 34 ja 36 haluaisin ottaa pienen kannanoton, koska katson, että esitykset ovat alallamme hyvin tärkeitä.

Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakkousoverit. Työttömien toimeentulon turvaaminen on jäänyt viime aikoina varsin vähälle julkisessa sanassa. Siitä kantavat enemmän tai vähemmän huolta työttömyyskassat, valtion työttömyyskorvaukset ja eläkelaitosten hoitamat työttömyyseläkkeet. Tämä on työttömän kannalta aivan sama kuin jos hoitaisi astmasairasta hieromalla linjamenttia polveen. Tämä järjestelmä jättää sitä paitsi mahdollisuuden mitä suurempaan mielivaltaan ja kymmenien tuhansien ihmisten väliinpuotoamiseen, mikä merkitsee sitä, että he jäävät kaikkea avustusta vaille, koska eivät mahdu minkään systeemin renkaaseen. Virallisesti tilastoiduista työttömistä n. 30 % jäi ilman mitään toimeentulon turvaa ns. väliinpuotajiksi. Piilotyöttömät, lukuun otettuna väliinpuotajien osuus, on yli 50 %.

Meille Tekstiili- ja vaatetustyöläisille lomautukset ja lyhennetyt työviikot ovat jokavuotisia ongelmia. Varsin epäoikeudenmukainen tilanne työpaikoilla syntyy aina, kun lasketaan näitä kiusallisia karenssipäiviä. Jos satut nyrjäyttämään nilkkasi, menee koko karenssihomma piloille ja näin tulee päiviä, joilta ei saa sairasajan palkkaa eikä saa laskea niitä edukseen työttömyyskassasta. Toinen ongelma on se, että jos työntekijä hakeutuu johonkin oman alansa oppilaitokseen, niin palattuaan sieltä koulun päätyttyä ja työpaikalla tulee vuosiloma, hän jää vaille ilman mitään korvauksia. Nämä puutteet liittomme esityksen perusteella pitäisi korjata seuraavana

edustajakokouskautena ja mielestäni nämä ovat niin tärkeitä, että ne eivät saa jäädä hautautumaan mihinkään työryhmiin ja toimikuntiin. Monille tärkeille asioille on käynyt viime edustajakauden aikana niin, että niitä ei ole paljon julkisuudessa näkynyt. Esityksemme työttömyyskassalain uudistamisesta on meille matalapalkkaisille erittäin tärkeä. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Guy Smeds, Metallityöväen Liitto ja valmistautuu Timo Mustonen, VTY.

Guy Smeds (Metallityöväen Liitto r.y.) Puheenvuoron käännös: Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Luulen, ettei monikaan tässä salissa oleva tunne vaikeuksia, joiden parissa joudumme Ahvenanmaalla ammattiyhdistystoiminnassa kamppailemaan. Näiden vaikeuksien taustana on se, että Ahvenanmaan maakunnalla on eräillä aloilla oma lainsäädäntävalta. Maakunta voi siis eräissä tapauksissa säätää lakeja, jotka poikkeavat muualla valtakunnassa vallitsevasta lainsäädännöstä. Ahvenanmaan maakuntahallitus on paraikaa tarkistamassa itsehallintolakia. Tässä yhteydessä maakuntahallitus pyrkii laajentamaan omaa lainsäädäntävaltaansa. Tällä saattaa olla seurauksia mm. työläinsäädännän alalla.

Nykyisin voimavaroin Ahvenanmaan ammattillisella paikallisjärjestöllä ei ole mahdollisuuksia ammatillisten etujen valvontaan suhteessa maakuntaviranomaisiin. Jotta me Ahvenanmaan työntekijät emme tuntisi itseämme eristetyiksi mantereella olevista tovereistamme, meidän on saatava asiamies, joka auttaisi meitä ammatillisessa työssämme ja yhteydenpidossamme maakunnan viranomaisiin.

Ahvenanmaan ammatillinen paikallisjärjestö teki viime vuonna SAK:n iiallitukselle esityksen, jossa kiinnitimme huomiota näihin ongelmiin ja esitimme asiamiestoimen perustamista Ahvenanmaalle. Toivomme tämän esityksemme johtavan myönteisiin tuloksiin, jotta nyt alkavalla edustajakokouskaudella voidaan palkata asiamies hoitamaan ammatillisia kysymyksiä Ahvenanmaalla.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraava Timo Mustonen VTY, Rautatieläisten Liitto ja valmistautuu Mirja Korhonen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL.

Timo Mustonen (Rautatieläisten Liitto r.y.): Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 20. Hyvät toverit. Osa-aikatyövoiman käyttö teollistuneissa maissa on kasvanut huolestuttavasti. Vuonna -79 oli Suomessa päätoimisten osa-aikatyöntekijöiden määrä noin 160.000 eli 7 % työllisestä työvoimasta. Silloin osa-aikaisista noin 60.000 oli julkisen hallinnon palveluksessa ja noin 81 % kaikista osa-aikaisista oli naisia. Vuonna -80 osa-aikatyötä tekeviä oli jo 12 % kaikista työntekijöistä. Vuoden 1980 tulo- ja menoarvion yleisperusteluissa todetaan, että erityisesti virastojen ja laitosten ruuhkien ja työhuippujen tasaamiseen on tarkoituksenmukaista käyttää osa-aikaista työvoimaa. Erityisen ryhmän osa-aikaisia työntekijöitä muodostavat työvoimapiirien eri virastoihin ja laitoksiin välittämät virastotyöntekijät. He

ovat useimmiten työllisyyskortistossa olevia eriasteisista oppilaitoksista valmistuneita nuoria.

Tutkittaessa osa-aikatyötä, osa-aikatyöstä johtuvia hyötyjä ja haittoja havaitaan melko pian, että haitat kumoavat mahdolliset hyödyt. Yhteiskunnan kannalta hyödyksi on laskettu mahdollisuus alentaa työttömyysastetta. Hyöty on kuitenkin kyseenalainen, sillä osa-aikainen työ antaa vain osan toimeentulosta. Riittävän ansion turvaamiseksi tarvitaan usein kaksi osa-aikaista työpaikkaa. Ammattiyhdistysliikkeen tavoitteena on työajan lyhentäminen ansiota alentamatta. Osa-aikatyön lisääntyvä käyttö on työnantajan vastaus työntekijöiden vaatimuksiin. SAK:n hallituksen antama lausunto osa-aikatyön haittojen selvittämistä koskevaan aloitteeseen on ylimalkainen. Perusteluissa kyllä myönnetään osa-aikatyön haitat, mutta toimenpiteiden osalta tyydyttään viittaamaan ohjelmalliseen asiakirjaan.

Hyvät toverit. Ammattiyhdistysliikkeen vaihtoehto ei saa olla se, että osa-aikatyö on parempi kuin työttömyys. Työttömyys on poistettava muilla keinoin. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Mirja Korhonen, HRHL ja valmistautuu Eila Ruutu, Liikelitto.

Mirja Korhonen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Esitykseni liittyy kohtaan 20 ja liiton esitykseen 18. Sosiaaliturvan kehittämisessä on tehty viime aikoina kookkaita ratkaisuja. Sairaus- ja äitiysajan turvaa kehitettiin ns. sove-paketissa, jossa päivärahan etuuskien määräytymisperustetta muutettiin niin, että etuus on tulon mukaan kasvava ja etuudesta pidätetään vero. Tämä uudistus merkitsi parannusta palkansaaajain päivärahaetuuksiin. Tästä huolimatta uudistusta on syytä tarkastella hieman toisesta näkökulmasta. Maassamme ovat tuloerot suuret. Myös palkkatulo jakaantuu epätasaisesti. Niinpä SAK:n jäsenistöstä varovaisestikin arvioiden neljännes on matalapalkkaisia. Kun sairaus- ja äitiyspäiväraha määräytyy prosentteina tuloon nähden on näihin sosiaaliturvaetuuksiin nyt ulotettu sama epäoikeudenmukainen tulonjakautuma kun on palkkatulojenkin kohdalla.

HRHL on tehnyt tälle kokoukselle esityksen, että nyt asetettaisiin tavoite saada äitiyspäivärahaetuedet sille tasolle, että matalapalkkaisille ansionmenetys korvattaisiin täysimääräisenä tai lähes täysimääräisenä.

SAK:n hallitus on todennut lausunnossaan, että aloitteen tarkoitus on toteutunut niin, että etuudet on saatettu veronalaiseksi ja näin ollen matalapalkkaisella etuus on tuloon nähden suhteellisesti suurempi kuin korkeapalkkaisella. Lausunnossa esitetty ajatus on lyhytnäköinen ja tuskin edes tarkoin harkittu sitä kirjoitettaessa. Lausunto viittaa siihen, että verotus olisi saattanut tulojaon oikeudenmukaiseksi. Käytännössä tiedämme, että näin ei ole, vaan matalapalkkaus on tällä hetkellä suurten työntekijäryhmien ongelma ja tämä sama ongelma jatkuu sairaus- ja äitiyspäivärahojen kohdalla uudistuksen jälkeenkin. Niin kauan kuin tulonjako on näin epätasainen, tulisi myös sosiaaliturvaa kehittää niin, että hyvin pienituloisille

toimeentulo turvataan korvaamalla ansionmenetyksen kokonaisuudessaan. Kun nyt valmistellaan työttömyysturvan kehittämistä, tulisi sama periaate ulottaa myös työttömyyspäivärahoihin. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Merkitään tiedoksi, että Irja Pohjola Liikelitosta on jättänyt esityksensä pöytäkirjaan merkittäväksi. Seuraavana Eila Ruutu Liikelitto, ja valmistautuu Sven-Erik Nylund, SMU.

Irja Pohjolan (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.) puhe oli seuraava: Hyvät Toverit. Kun ryhdymme tarkastelemaan nykyistä suomalaista työsuhdeturvaa kaupan alan kannalta, ei voi juuri muuta todeta kuin sen, että se on lähes olematon. Juuri tällä hetkellä on työnantajille tullut eräällä tavalla muotiin luovuttaa siivoustehtävät ulkopuoliselle yrittäjälle. Eräissä tapauksissa joutuvat talon omat siivoajat kokonaan työttömiksi tai sitten he saavat työtä uuden yrittäjän palveluksessa huomattavasti pienemmällä palkalla. Laki yhteistoiminnasta yrityksessä tai tehdyt sopimukset eivät anna mitään mahdollisuutta puuttua näihin asioihin. Todettakoon tässä yhteydessä se seikka, että SAK ei ole kyennyt saamaan Liiketyöntekijäin Keskusliiton kanssa mitään sopimusta, jolla säänneltäisiin vierastyövoiman käyttöä. Tällainen sopimus on kuitenkin olemassa SAK:n ja STK:n välillä.

Yksi pahimpia epäkohtia työsuhdeturvan alueella on liikkeen luovutuksen yhteydessä työnantajalle annettu rajoittamaton irtisanomisoikeus. Lain mukaan on tilanne se, että ellei työnantaja, joka liikkeen saa haltuunsa, halua jatkaa työsuhdetta, voi hän sanoa sen irti kahden viikon kuluessa luovutuspäivästä. Kaikkihan tietävät, että yksityisen vähittäiskaupan piirissä on paljon kauppaliikkeitä, jotka omistaa keskusliike. Näissä omistajat vaihtuvat useastikin. Tällaisessa liikkeessä työskentelevä työntekijä ei tunne olevansa pysyvässä työsuhteessa. Työnantajan haluun perustuvasta työsuhteen lopettamisperusteesta on päästävä eroon jo heti 80-luvun alussa.

Taloudellisista ja tuotannollisista syistä tapahtuvaan työvoiman vähentämisen vastustamisessa on ay-liike laillisin keinoin lähes voimaton. Kaupan alalla on vähentämisen perusteena oleva työn väheneminen vaikeasti todettavissa. Jos tehtaassa on tilauskanta pienentynyt niin paljon, että työtä ei joko riitä kaikille, tai ei jokaiseksi päiväksi, on selvää, että työ on vähentynyt. Kauppaliike on kuitenkin auki kuten aikaisemminkin kuutena päivänä viikossa saman tuntimäärän. Kaikki työvaiheet tehdään kuten ennenkin, ja tavaraa kulkee entinen määrä ulos. Lisäksi pelissä on mukana teollisuudessa tuntematon tekijä eli asiakas. Asiakkaiden käyntitiheys on entisen suuruinen, saattaa olla suurempikin, mutta kannattavuus on heikentynyt, koska kilpailun kiristyessä asiakkaille ajetaan erikoistarjousten nimellä osa tuotoista. Tällaisessa tilanteessa yleensä työnantaja pyrkii työvoiman vähentämiseen taloudellisilla ja tuotannollisilla syillä, vaikka todellisuudessa ei työ ole vähentynyt.

Tällä hetkellä, kun osa-aikatyö on tullut työnantajalle edullisena työvoiman käyttömuotona esille, seuraa tavallisesti tässä vaiheessa useamman henkilön siirtäminen osa-aikatyöhön vastoin heidän omaa tahtoaan. Työn-

antaja on yhdistänyt työajan lyhentämisen ja palkan alentamisen samaan tapahtumaan. Työnantajajärjestöt ovat aloittaneet määrätietoisen ohjauksen osa-aikatyöhön. On aika ay-liikkeen ryhtyä myös määrätietoiseen työhön työajan lyhentämiseksi, ettei se tapahdu kuten nyt, yksinomaan työnantajien ehdoilla. Työnantajat mielellään korostavat, että on henkilöitä, jotka haluavat pelkästään osa-aikatyötä. Me emme halua puuttua niihin tapauksiin. Työ on työntekijälle se tulonlähde, jolla toimeentulo turvataan. Osa-aikatyö ei toimeentuloa turvaa, joskin se voi olla lisätulon lähde, joillekin parempituloisille.

Täällä teki aikaisemmin Airi Mynttinen esityksen siitä, että 80-luvun tavoitteet -ohjelmaan kirjataan tavoitteeksi edustajakokouskaudella lyhentää viikkotyöaikaa kymmenellä prosentilla, sekä sellaisen työnantajan kustantaman vakuutusjärjestelmän luomisesta, jolla turvataan sellaiselle osa-aikatyöntekijälle joka haluaisi tehdä kokoaikatyötä, täydet palkka- ja sosiaaliedut. Pyydän saada kannattaa näitä esityksiä.

Eila Ruutu (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 17.2. SAK:n 80-luvun tavoitteet ohjelmassa, järjestöpolitiikka 80-luvulle sekä kulttuuripoliittisessa ohjelmassa, samoin kuin kaikissa tämän edustajakokouksen selonteoissa hahmotellaan 80-luvun maailmasta, maastamme ja ammattiyhdistystoiminnan edellytysten kannalta seikkaperäistä yhteiskuntatodellisuutta. Tämän todellisuuden pohjalta on kannatettavaa, että järjestöpolitiikka ohjelmassa on rohjettu tehdä päätökset siitä, että ammattiyhdistystoiminnan on 80-luvulla muututtava. Jos ay-liikkeen jäsenet elävät 80-luvulla toisenlaisessa yhteiskunnassa, toisenlaisten vaikutusten alaisena, on ay-liikkeen toiminnankin oltava toisenlaista.

AY-toiminnan ongelmia käsiteltäessä olisi voitu mielestäni asioita tarkastella vielä enemmän tavallisen rivijäsenen kannalta. Näyttää siltä, että 70-luvun perintönä tulleet vieraantumislilmöt jäsenistössä ja ihmisessä antavat haasteita ay-toiminnan muuttamiseksi ihmisen inhimillisen toiminnan kannalta nähtynä jäsenläheiseksi ja muodoiltaan toisenlaiseksi kuin tähän asti on totuttu. Tähän luonnollisesti liittyy useita asioita. Mm. työpaikalla tapahtuvan ay-toiminnan lisääminen, jäsenläheisen tiedotustoiminnan luominen jne. Näkisin asiat siten, että ay-toiminnan kannalta nyt määritellyt toiminnan painopisteet ja muutosehdotukset keskusjärjestön toimesta saatetaan pikaisesti käytännön toimenpiteiksi. Tällöin on luonnollista, että uusiutumista tarvitsemme ensiksi me, jotka toimintaa ohjaamme, ay-liikkeen johto, toimitsijat ja ay-aktiivit. Tämä edellyttää tietysti järjestötoiminnan osalta uudelleenarviointia, sen merkityksen kasvattamista keskusjärjestössä ja liitoissa.

Järjestötoimintaa inhimillistämällä varsinaisten aineellisten tavoitteiden saavuttaminen voisi tapahtua nopeammin ja tehokkaammin. Järjestötoiminnan kehittämisen 80-luvulla on tärkeää, koska nähtävissä on, että tulevaisuudessa rahaan ja muuhun aineelliseen liittyvä jakaminen hidastuu. Silloin on oikea aika sisäisen toimintamme kehittää ja nostaa ay-toiminnan aatteelliset tavoitteet tärkeysjärjestyksen yläpäähän. Näin voimme kasvattaa suuren jäsenistön tietoisuutta asemastaan palkansaajana ja yh-

teiskunnan vaikuttajana, sillä ay-toiminnan on pystyttävä tarjoamaan 80-luvulla ihmiselle mahdollisuus laajasti toteuttaa itseään että vaikuttaa ay-toiminnalla entistä lukuisampiin eri tavalla esiintyviin ongelmiin työssä ja ihmisten elämässä yleensäkin. Tähän tarvitaan ihmisläheistä ja inhimillistä sisältöä olevaa ay-toimintaa. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Sven-Erik Nylund on jättänyt esityksensä pöytäkirjaan merkittäväksi. Seuraavana on Riitta Pikkumäki Liikelitto ja valmistautuu Taimi Väliheikki SEL.

Sven-Erik Nylundin (Suomen Laivanpäällystöliitto r.y.) puhe oli seuraava: Työjärjestyksen kohta 20. liittojen esitykset. Haluan kiinnittää kokousedustajien huomiota Suomen Merimies-Unionin aloitteeseen nro 10 koskien työväen rahalaitosten yhteistyömuotojen kehittämistä sekä niihin muihin aloitteisiin, jotka koskevat työväen rahalaitosten toimintaa.

SAK:lainen ay-liike tarvitsee nyt ja tulevaisuudessa itsenäisen ja tehokkaan pankin, Osuuspankki Yhteistuen, joka työtaistelutilanteissa voi turvata jäsenistön toimeentulon sekä liittojen talouden. Merenkulun alalla meillä on kokemusta tästä erinomaisesta pankkipalvelusta viime vuoden merenkulkulakkojen aikana.

Suomen Laivanpäällystöliitto katsoo, että Osuuspankki Yhteistuki tulee säilyttää SAK:n ay-liikkeen pankkina nykyisessä muodossa. Toisaalta tulee kehittää yhteistyötä muiden työväenpankkien kanssa. Kysymys on kai lähinnä siitä, miten saamme kaikki SAK:n miljoona jäsentä käyttämään Osuuspankki Yhteitukea sekä muita ay-liikkeen lähellä olevia pankkeja.

Työjärjestyksen kohta 17. ruotsinkielisten erityiskysymykset. Suomen Laivanpäällystöliitto on aina toiminnassaan toiminut molemmilla kotimaisilla kielillä. Kannatamme ruotsinsuomalaisia koskevan päätöslauselman hyväksymistä, ja toivomme, että muut liitot ja SAK antavat ruotsinkielisille parhaan mahdollisen palvelun ruotsinkielellä. Tulee pyrkiä saamaan SAK:n ja STK:n välisellä sopimuksella velvoite työehtosopimusten kääntämisestä ruotsinkielelle työnantajan kustannuksella mahdollisimman pian sopimuksen solmimisen jälkeen.

Työjärjestyksen kohta 18.1; ay-liike ja energiapolitiikka. Ay-liikettä ja energiapolitiikkaa koskevassa selonteossa sivu 11 ei ole tarpeeksi huomioitu vesiliikenteen edullisuutta energian käytön suhteen. Vesiliikenteen kehittäminen tulisi myös SAK:n taholta saada riittävästi huomiota. Vesiliikennettä koskevissa kannanotoissa keskusjärjestön tulisi käyttää hyväkseen SAK:laisten merenkulkjaliittojen, Suomen Laivanpäällystöliiton ja Suomen Merimies-Unionin, asiantuntemusta. SAK: tulisi myös suhtautua myönteisesti tie- ja vesirakennuslaitoksen esittämiin laajoihin kanava-hankkeisiin, jotka tähtäävät sisävesiliikenteen kehittämiseen ja energiahuollon sekä teollisuuslaitosten raaka-ainekuljetusten hoitamiseen kansantaloudellisesti halvimalla tavalla.

Esitän lisättäväksi selonteon sivulle 12 1. kappaleen 2. lauseeseen: Vesiliikenteen ja rautatieliikenteen kehittäminen on energiataloudellisesti perusteltua.

Riitta Pikkumäki (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Kohtaan 17.1. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Yhteiskunnallista kehitystä on 70-luvulla leimannut voimakas teknologinen kehitys. Kehitys on ollut nopeaa ja erityispiirteitä se on tuonut työvoimavaltaisille aloille. Kasvava pelko työpaikan menetyksestä, räjähdysmäinen osa-aikatyöntekijämäärän kasvu, työn sisällön ja työympäristön köyhtyminen ovat järkyttäneet työtätekevien ihmisten perusturvallisuutta. Perinteinen ammattityönkuva on hämärtynyt, työn kuormittavuus kasvanut, ihmissuhteet työelämässä kiristyneet ja kasvava huoli tulevaisuudesta ovat jokapäiväisiä asioita.

Hyvät toverit. SAK:lainen ammattiyhdistysliike ei suinkaan saa olla vastustamassa kehitystä, jolla pyritään tuottavuuden kasvuun. SAK:n on kuitenkin tiukasti puututtava niihin sairaisiin ilmiöihin, joita uusi teknologia on tuonut ja tuo tullessaan. SAK:n on harjoitettava sellaista sopimuspolitiikkaa, että työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia muuttuviin työolosuhteisiin tuntuvasti lisätään. On muistettava se, että koneet ovat ihmisen käytössä olevia apuvälineitä, eikä niin, että kone on jalustalla ja me sitä nöyrästi kumartelemme. Me liikeliittolaiset olemme maksaneet korkean hinnan automaation tuomista ongelmista. Olemme menettäneet kontaktit asiakkaisiin ja työtovereihin. Elävää myyjää, konttoristia ja varastomiestä ei kuluttaja pian löydä. Robotti tulee vastaan maitokaupassa, ja kuitenkin saat hoitaa palvelun itse. Tätäkö kuluttajat, myös te salissa istujat, haluatte, koska kukaan ei ole puuttunut jatkuvan palvelutason laskemiseen. Liikeliitto odottaakin, että SAK keskusjärjestönämme ryhtyy nopeisiin toimenpiteisiin automaatiokehityksen järjeistämiseksi.

Toverit. Muistetaan myös aina se, että työelämän ongelmat eivät ole naisten ja miesten asioita, vaan ne ovat meidän koko työtätekevän luokan yhteisiä asioita kamppailussamme porvareilyvaltaa vastaan. Miehet, naiset, solidaarisella rakentavalla ja rehdillä yhteistyöllä paremman huomisen puolesta. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Taimi Väliheikki SEL ja valmistautuu Hugo Still, KTV.

Taimi Väliheikki (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.): Hyvät toverit. Esitän, että tämä edustajakokous velvoittaisi SAK:n hallituksen pikaisesti laatimaan ohjelman työllisyyden hoitamiseksi ja sen poistamiseksi. Ohjelmasta olisi käynnistettävä laaja keskustelu. Työttömyyden poistamisen keinoina olisi käytettävä kaikkia jo kirjattuja mutta toteutumattomia tavoitteita. Mutta keskusteluissa voisi löytyä myös uusia mahdollisuuksia.

Kiireellisenä tämän edustajakokouksen ajankohtaisena tehtävänä haluan painottaa mm. seuraavaa: Koko ammattiyhdistysliikkeen sekä työväenpuolueiden ministeri- ja eduskuntaryhmien yhteiseksi toimintakampaniun kohteeksi on otettava työllisyyden hoito ja työttömyysturvan parantaminen. Yhteiskunnan kaikki voimavarat on suunnattava työpaikkoja luovan teollisuuden kehittämiseen. Suuri osuus tässä voi olla valtiojohtoisella yritystoiminnalla. Valtiojohtoisia yrityksiä ei saa murentaa, kuten suuntaus

nyt näyttää olevan eikä vaikeuksiin joutuneiden yritysten tervehdyttämistä saa aloittaa työläisiä erottamalla.

Kaikki mahdolliset uudet yhteistyökohteet Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisessa kanssakäymisessä on pyrittävä toteuttamaan. Lisäviennin aikaansaaminen Neuvostoliittoon sekä uusien rajantakaisten työkohteiden saaminen suomalaisten tehtäväksi vaativat Neuvostoliitosta tapahtuvan tuonnin lisäämistä. Julkisissa palveluissa on lisättävä henkilökuntaa. Pienillä lisämäärärahoilla voidaan lisätä työpaikkoja mm. lasten päivähoiton, vanhusten ja vammaisten kotihoidon, terveyden ja sairaanhoidon sekä opetustoimen aloilla.

Työttömyysturvan parantaminen tulee toteuttaa mm. työttömyyskassa-avustuksia ja -korvauksia korottamalla. Pitkäaikaistyöttömyyden helpottamiseksi on työttömyyseläkkeen ikäraja alennettava pysyvästi 55 vuoteen. Nuorten ensimmäistä työpaikkaansa etsivien osalta oikeus työttömyyskassa-avustuksen saantiin on lainmuutoksella pyrittävä turvaamaan välittömästi silloin, kun koulu tai opiskelu on päättynyt ja nuori siirtyy työhön tai työnhakijaksi.

Toverit. Suomalainen suurpääoma on saanut oivallisen työvoimareservin, selustan, jonka turvin se kykenee turvallisesti istumaan neuvottelupöytänsä ay-liikkeen kanssa ja sanelemaan neuvottelussa ehtonsa. Siksi on yhteisin voimin noustava todella näkyvään kamppailuun tämän epäkohdan poistamiseksi. Se on toimintaa koko jäsenistömme kaikkein keskeisimpien etujen puolesta. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Hugo Still KTV ja valmistautuu Marja Heiskanen, Metalliliitto.

Hugo Still (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.)
Puheen suomen kielinen osuus: Hyvät toverit. Yritän tässä ruotsinkielellä pikkuisen selittää sitä, iloa että me ruotsinkieliset olemme olleet tässä pöytässä aika tiiviisti. Viime edustajakokouksessa ei pidetty muistaakseni yhtään ruotsinkielistä puheenvuoroa. Tahtoisin tästä informaatiosta sanoa sen, että olisi kiva ja hyvä, jos kaikki liitot tilaisivat ruotsinkielisen lehden Löntagaren kaikille ruotsinkielisille jäsenille. Liitto mihin minä kuulun, KTV, on tilannut lehden kaikille ruotsinkielisille jäsenille. Ja tällä tavalla saisivat myös ruotsinkieliset jäsenet paljon enemmän tietoja, mitä SAK:ssa tapahtuu.

Tiedämme myös, että SAK ja sen jäsenliitot ovat tehneet suuren panoksen työväenlehtien puolesta. Ollaan saatu tämä lehtiseteli. Tiedämme varmasti, että monet työväenlehdet olisivat olleet taloudellisissa vaikeuksissa, jos ei lehtiseteliä olisi. Ja nyt lopuksi vielä sanoisin, että kaikki nämä liitot, jotka eivät ole vielä tilannut Löntagaria, niin olisi kiva ja hyvä, jos niin tekisivät. Löntagarenin levikki on 16.000 ja meitä on siinä 50.000—60.000 jäsentä SAK:ssa. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Ja Erkki Kangas Sähköliitosta on jättänyt puheen pöytäkirjaan merkittäväksi samoin Jukka Koskinen

Metalliliitosta. Seuraavana Marja Heiskanen Metalliliitto ja valmistautuu Pekka Rönkkö, VTY.

Erkki Kankaan (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.) puhe oli seuraava: Esityslista kohta 17.2. Hyvät edustajakokoukset! Pyysin tämän puheenvuoron julkituodakseni tyytyväisyyden siitä, että käsillä on mm. ohjelma, jossa SAK:n järjestöpoliittisia suuntaviivoja asetetaan. Käsitykseni on, että ellei meillä olisi yhteistä arviota ja suuntaa SAK:n tulevasta järjestöllisestä kehittämisestä, olisivat askeleemme 80-luvulle epävarmoja. Kiinnittäisin tässä puheenvuorossani huomiota kahteen mielestäni oleelliseen seikkaan järjestöpoliittista ohjelmaa käsiteltäessä.

Ensimmäinen seikka on se, missä määrin järjestötyön osuutta sen perinteisessä mielessä liikkeessämme arvostetaan ja voimavaroja halutaan suunnata tälle alueelle. Kuten ohjelman kuvaukset 80-luvun kehityspiirteistä osoittavat, menemme kovaa vauhtia kohti informaatioyhteiskuntaa. Rakennemuutos on työssä ja yhteiskunnassa kova. Ihmiset eriytyvät, yksityistyvät, passivoituvat, ehkä myös porvarillisoituvat — kuinka vaan halutaan vikсутi sanoa. Olen mielessäni miettinyt, miten ay-liike tässä informaatioyhteiskunnassa oikein pärjää? Taitaa käydä niin, että meiltä loppuu eväät kilpailla järjestönä näillä informaatioareenoilla.

Paras keino, jolla näitä uhkia voidaan lieventää, on marssia jäsenistön luokse ja temmata ne mukaan. Tarkoitin tällä nimenomaan sitä, että pitkälti järjestötyön lohkolta ja myös käsillä olevasta ohjelmasta löytyy niitä tavoitteita, joilla tulevissa meikeissä SAK ja sen jäsenet pidetään toimintakykyisinä ja aktiivisina.

Käsitykseni siis on, että vastatessaan 80-luvun ankariin haasteisiin SAK nojaa tulevassa toiminnassaan omaan jäsenistönsä panostamalla voimavaroja erityisesti järjestötyön kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Toinen seikka, jota haluan erityisesti painottaa, on voimavarojen suunnattaminen. Täysin tietoisena liittojen itsenäisyydestä ja omista järjestöpoliittisista tarpeista esittäisin pohdittavaksi, että tämän ohjelman puitteissa ja tavoitteiden mukaan ryhdyttäisiin aikaisempaa tiiviimpään järjestöpoliittisten voimavarojen kokoamiseen SAK:n ja sen jäsenliittojen kesken hyväksyttävien menettelytapojen mukaisesti. SAK:n edustajakokouksen hyväksymä järjestöpoliittinen ohjelma antaisi hyvän lähtökohdan myös liittojen järjestötoimintaa koskevien suunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen. Minusta itsenäisyys ja yhteistyö sopivat hyvin saman otsikon alle.

Hallituksen esityksessä SAK:n Järjestöpolitiikka 1980-luvulla ohjelmasiikirjassa esitellään perusteltuina toiminnalliset suuntaviivat keskusjärjestön toimintapolitiikalle. Asiakirjan perustelut rakentuvat tämän päivän todellisuuteen yhteiskunnallista ja tuotannollista kehityssuuntaa vasten tarkasteltuna. Pelkästään keskusjärjestön kehitystä ja toimintaa varten asiakirjassa on useita toteutettavaksi hyväksyttäviä asiakohdita. Toisaalta asiakirjassa esitetään toimenpiteitä ja asioita, jotka kuuluvat keskusjärjestön sääntöjen ulkopuolisiin tehtäviin. Näitä ei-keskusjärjestön tehtäväalueeseen kuuluvia toimenpiteitä on esitetty erimuotoisina tavoitteina. Sinän-

sä aivan oikein, kun kaikki perusteltavissa olevat toiminnot olisi esitetty samoja toteutusperiaatteita noudattaen.

Nyt esitetään kuitenkin esim. kappaleessa 4. SAK:n Järjestöpolitiikan keskeiset tavoitteet 1980-luvulla kohdassa 4.3. Sopimus- ja järjestörajoitelmien ratkaisemisen menettelytavat; aikaisempiin päätöksiin viitaten liittojen keskinäisistä asioista sopimista ja toisaalla edustajakokousten välisenä aikana päättävältä käyttäville elimille pakkosovittelun mahdollisuutta. Mikäli tämä pakkomenettely aiotaan toteuttaa käytännössä ja hoitaa asioita näin esitetyllä tavalla, niin tällä menettelytavalla ohitetaan kaikki keskeisimmät jäsendemokratiaan kuuluvat periaatteet. Myöskään voimassa olevissa keskusjärjestön säännöissä ei ole merkintää sellaisesta toiminnasta, jota edellä mainitussa asiakohdassa esitetään.

Tälle edustajakokoukselle on tehty useita keskusjärjestön toimintaan kuuluvaa tehtävä- ja tarkoitukseen sisältyvää asia-aloitetta. Näiden aloitteiden toimeenpanolla ja toteutuksilla voitaisiin saavuttaa samat tavoitteet rakentavalla tavalla. Keskusjärjestön ei tulisi omassa päätöksenteossään ja käytännön toiminnassa harrastaa sellaista toimintapolitiikkaa, jota ei koeta työpaikoilla jäsenistä itsestään lähteneeksi toiminnaksi. Tämä liittojen ja näiden jäsenten omaehtoisesti omaksuma ja hyväksymä toimintapolitiittinen asioiden hoitolinja on tosin verkkaisempi toteutuksissaan kuin mikä henki käsiteltävässä asiakirjassa, mutta sittenkin tuloksellisempaan lopputulokseen johtava. Keskusjärjestön merkitystä ja toimintaa pystytään arvostamaan aina paremmin, kun sen toiminta mukautetaan jäsenistön omaan toimintaan. Näillä periaatteilla toimittaessa toteutuu järjestön sisäisessä päätöksenteossa demokratia. Noudatetaan aikaisempia periaatteellisia päätöksiä jäsenjärjestöjen toiminnalle taatuilla järjestäytymisalueilla.

Toveri puheenjohtaja. Järjestäytymisraja ja työehtosopimusalueita koskevien menettelytapojen ratkaisemisessa jäsenliitoille tulee antaa itsenäinen päätöksenteko-oikeus sovittujen liitto- ja järjestäytymisrajojen mukaisesti. Näissä kysymyksissä esiin tulevat ongelmat ja erimielisyydet tulee ratkaista neuvotteluteitä ilman keskusjärjestön pakkotoimenpiteitä.

Jukka Koskisen (Metallityöväen Liitto r.y.): puhe oli seuraava: Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Varsin hyvin tiedämme että SAK:n tuki työväenpuolueiden päivälehtien hyväksi, niiden levikin nousulle, on ollut kaiken A ja O. Edelleen porvarilehdillä on suuri ylivalta Suomessa, ja näin olleen SAK:n ja työväenlehdistön yhteistyötä pitää jatkaa ja edelleen kehittää.

Kun tiedämme Rakennustyöläisten liitto r.y. on tehnyt asiasta aloitteen nyt istuvalle SAK:n edustajakokoukselle. Kannatan tehtyä aloitetta.

Esitys kuului seuraavasti; — lehtisetelitoimintaa SAK:n piirissä jatketaan ja SAK antaa tätä koskevan suosituksen jäsenliitoilleen, — SAK:n työväenlehtitoimikunta säilytetään ja sen toimintaa jatketaan idea- ja työväenlehtitoimintaa koordinoivana työryhmänä, ja että — SAK tulee arvovallallaan tukemaan sellaisia lainsäädännöllisiä ym. toimia, joilla työväenpuolueiden päivälehtien taloudellista asemaa, levikkiä ja jakelua parannetaan. Kiitos.

Marja Heiskanen (Metallityöväen liitto r.y.): Esityslistan kohta 17.2. järjestöpolitiikka 80-luvulla. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ammattiyhdistysliike on syvimmäältä olemukseltaan myös tasa-arvon liike. Se on sitä myös sukupuolten tasa-arvon lisäämisen kannalta. Palkkauksen ohessa on kysymys myös paljosta muusta. Eräs tärkeimmistä alueista on vallankäyttö sinänsä ja mahdollisuus vaikuttaa. Mielestäni ilman koulutusta ja tietoa vallankäyttö ja vaikuttaminen ei ole oikeastaan mahdollista. Kaikinpuolisen tasa-arvon lisääminen koulutukseen osallistumisessa on 80-luvun tärkeimpiä haasteita. Naisten osuus ay-liikkeen jäsenistössä on suuri (yli 40 %). Esimerkiksi oman liittoni osalta naisten osuus on noin 20 % koko jäsenistöstä. Näkisin erittäin tärkeänä raivata tieltä kaikki ulkoiset esteet, jotta mies tai nainen voisi halutessaan osallistua ay-liikkeen kursseille. Mielestäni ay-liikkeen koulutukseen osallistumista rajoittaa juuri naisten osalta lasten ja perheen hoito. Oman liittoni — Metallityöväen Liiton — osalta on järjestetty eräitä kursseja, mm. ay-tiedon kursseja siten, että lapsille on järjestetty opistolla päivähoito siksi ajaksi, kun vanhempi on opiskelemassa. Mielestäni tällaista toimintaa tulisi laajentaa erityisesti sellaisiin ajankohtiin kuin esimerkiksi talvi- ja hiihtolomiin sekä kesäkuukausiin, jolloin kouluikäisiä lapsia voitaisiin ottaa mukaan kurssille lähde-ässä. Ammattiyhdistysliikkeen tasa-arvo-ajatteluun sopii kaikin puolin se, että lapsi ja vanhempi tai mahdollisimman moni perheenjäsen voi tuntea oman liittonsa asiat läheisiksi. Samalla avautuu lapsille mahdollisuus kasvaa työväenliikkeen arvoihin, oppia solidaarisuutta ja ay-liikkeen toveruutta.

Mielestäni myös ay-liikkeen koulutustoiminnassa yleensä ja erityisesti opistokursseilla tulee nykyistä tietoisemmin ravistella niitä monesti kielteisiä asenteita, jotka ovat estämässä naisten aktiivisempaa osallistumista ay- ja koulutustoimintaan. Ammattiyhdistysliikkeellä ei ole varaa jättää käyttämättä niitä voimavaroja, ajatuksia, kokemuksia, joita nainen työelämässään ja yhteiskunnassa on hankkinut. Toivoisin, että eri liitoissa ja ammattiosastoissa ryhdyttäisiin määrätietoisesti tekemään kaikki mahdollinen, jotta ammattiyhdistysliike omassa toiminnassaan voisi olla tiennäyttävä myös tasa-arvon lisäämisessä. Siksi on huolehdittava siitä, että ay-liikkeen oma koulutus raivaa tietoisesti olemassa olevia sosiaalisia ja asenteellisia esteitä tieltämme pois. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Seuraavana Pekka Rönkkö, VTY, valmistautuu Marjatta Saarinen, HRHL.

Pekka Rönkkö (VTY/ Valtion työntekijäin ja viranhaltijain Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajakokoustoverit! Voidaan perustellusti sanoa, että nykyinen SAK:n järjestöllinen ja yhteiskunnallinen voima rakentuu pitkälle sen varaan, mitkä ovat olleet sen menettelytavat asettaessaan tavoitteita, tehdessään päätöksiä ja soveltaessaan niitä käytäntöön. Jos toiminta olisi ollut yksipuolisen keskusjohtoista, ei SAK olisi sitä, mitä se tänään on. Oma mielipiteeni on, että edelleen menestyäksemme SAK:n tulee kaikessa päätöksenteossaan vahvistaa kansanvaltaisuuden periaatet-

ta. Koska tälle kokoukselle on tehty aloitteita erityisesti järjestödemokratian noudattamiseksi, sanoisin tästä asiasta muutamana ajatuksena.

Ensiksi meidän tulisi täsmentää sisäisen toimintamme periaate nyt hyväksyttävissä ohjelmissa. Tämä yleisperiaate voisi olla esimerkiksi "Toimissaan palkansaajien yhteenliittymänä ja etujärjestönä SAK:lainen ay-liike noudattaa kaikessa toimissaan kansanvaltaisia periaatteita".

Usein näyttää siltä, että piirissämme on liian tarkoituksenmukaisesti viipaloitu demokratiaa eri lohkoihin. Silloin puhutaan jäsendemokratiasta, kun halutaan höyhentää oman liiton tai SAK:n johtoa ja silloin järjestödemokratiasta, kun halutaan saavuttaa jotain etua, ja tasapuolisuudesta, kun halutaan vahvistaa omaa valtaa. Tämän päälle kun laitamme sen osan demokratian tulkintaa, joka johtuu ns. poliittisesta intressistä, on meillä todella tarvetta syventää keskustelua ja vähentää tarkoituksenmukaisuustulkintoja demokratiakeskustelusta. Tämäkin vaatii poliittista rehellisyyttä ja arvostelijan peiliin katsomista. Liian usein toiminnan pulma nähdään liiton ja SAK:n vikana eikä rohjeta arvioida omaa toimintaa.

Järjestödemokratiasta puhuttaessa tulisi selkeästi kaikkien tunnustaa sääntöjen ja yhteisten menettelytapapäätösten noudattamisen tärkeys. Tämän ei pitäisi olla vaikeaa. Samalla tulisi tunnustettua se, että vastakin toimitaan sääntöjen puitteissa eikä niitä tietoisesti rikota tai väännellä tarkoituksenmukaisesti. Näin on tehty ja sitten tulkittu ns. vauhdituslakkojen osalta. Suhteellisuus ja/tai tasapuolisuus eri poliittisten ryhmien kesken on tunnustettu. Suhteellinen vaali sellaisenaan ei takaa demokratiaa, mutta luo sen toteutumiselle edellytykset. Vaalitapa on vain yksi, eikä edes tärkein, demokratian mitta ay-liikkeessä.

Joskus tuntuu siltä, että kun poliittinen kannatus hupenee, on sen syynä liiton sisäinen demokratia eikä rohjeta sanoa, että me emme saaneet jäsenistön luottamusta.

Kansanvaltaisuusperiaate lähtee siitä, että kaikille jäsenille tarjoutuu mahdollisuus osallistua järjestöme toimintaan ja jatkuvasti etsitään sellaisia toimintamuotoja, jotka vahvistavat liikkeemme keskinäistä solidaarisuutta ja tarjoavat jäsenille todellisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Hyvät toverit! Parannetaan osastotason toimintaa, sijoitetaan voimavaroja koulutukseen, vähennetään ryppyotsaista ja kaavamaisista järjestötyötä sekä tehdään järjestötyöme viihtyisämmäksi. Eiköhän se auttaisi jäsenien aktiivisuuden kasvua. Kiitos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Seuraavana Marjatta Saarinen, HRHL.

Marjatta Saarinen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Työjärjestyksen kohta 17. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Työsuojelutyö on nykyisin pysähtyneessä tilassa. Osaksi tämä johtuu siitä, että työsuojelun myönteinen kehitys 70-luvun alussa sai työnantajapuolen ryhtymään vastahyökkäykseen. Tämän tuloksena myös työsuojeluhallituksen toiminta johtavana työsuojeluviranomaisena halvaantui.

Pienillä työpaikoilla on edelleen hyvin vaikeaa tehdä työsuojelutyötä.

Hotelli- ja ravintola-alalla tällaisia työpaikkoja on hyvin paljon ja siksi niihin on kiinnitettävä tulevaisuudessa enemmän huomiota. Pienille työpaikoille on erittäin vaikeaa saada työsuojeluvaltuutettuja ja -asiamiehiä. Tämän vuoksi olisi SAK:n sisällä pohdittava pienten työpaikkavaltaisten alojen edustajien kesken, että olisiko asetettava uudenlaisia tavoitteita valvontaorganisaation rakentamiseksi. Yksi mahdollisuus saattaisi olla se, että eri omistajien hallussa oleville pienille työpaikoille voitaisiin valita yhteinen työsuojeluvaltuutettu, joka olisi riittävästi koulutettuja vapautettua työstä.

SAK:n 80-luvun ohjelmassa asetetaan tavoitteita työsuojelutyön liittämiseksi työpaikan muutostilanteisiin. Tämä on paljolti hoidettavissa myös asenteisiin vaikuttamalla. Sen johdosta, että aikanaan päädyttiin työsuojeluorganisaation rakentamisessa lakisääteisyteen, on työsuojelusta monilla työpaikoilla kehittynyt sellaista erillistoisimintaa, jota ei ole kytketty työpaikan kokonaistoimintoihin. Jopa luottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu saattavat toisinaan työskennellä eri lohkoilla siten, ettei työsuojelua ole kytketty työn sisällön muutostilanteisiin tai työympäristön muuttumiseen. Mielestäni luottamusmiehiä ja työsuojeluhenkilöstöä tulisi kouluttaa myös yhdessä vaikuttamaan aktiivisesti ja ennaltaehkäisevästi työpaikan kaikkiin tapahtumiin. Jälkikäteisvalvonnasta pitäisi pystyä siirtämään painopistettä etukäteisvalvontaan. Tähän samaan kokonaisuuteen liittyy vaatimus luottamushenkilöiden oikeuksien lisäämisestä, joista hyvin merkittäviä ovat vapautusaikojen lisääminen ja työsuojeluasiamiesten irtisanomissuojan kehittäminen. Puheenvuoroni jatkona on työterveydenhuollosta, mutta en ehdi sitä kuitenkaan käyttä.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Toive toteutetaan. Seuraavana Irja Koskinen, KTV, valmistautuu Marjatta Ylönen, VTVL.

Irja Koskinen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Asialistan kohta 20. Liittojen esitykset tehtävien siirroista yksityiselle. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! On ilahduttavaa, että SAK:n ohjelmissa nyt käsitellään tehtävien siirtoa yksityiselle myös yleisenä yhteiskuntapolitiikan ongelmana. KTV:n piirissä tähän asiaan on törmätty jo pitkään, mutta viime aikoina ongelmat ovat selvästi korostuneet. Usein olemme tunteneet olevamme ammattiyhdistysliikkeen piirissäkin yksin, kun olemme yrittäneet eri tavoin estää tämän suuntaista kehitystä. Nyt kun ohjelmakirjassa, esimerkiksi tavoitteet 80-luvulle, selvästi torjutaan kehitystä, joka vie pohjaa yhteiskunnalliselta uudistustyöltä, voi toivoa, että yhteistoiminnassa ay-liikkeen sisällä ja työväenliikkeessä yleensä näissä asioissa edistytään.

Ammattiyhdistystoverit paikallisjärjestöissä voivat ihmetellä, miksi pitää turvata työpaikkoja esimerkiksi juuri kunnissa. Eivätkö työpaikat yksityisellä puolella ole yhtä tärkeitä, elleivät tärkeämpiäkin? Näin varmasti on, mutta asiaan liittyy muita puolia. Nämä firmat ovat samanlaisia kuin reppufirmat. Niiden tarkoituksena on saavuttaa voittoa polkemalla työntekijöiden etuja ja käyttämällä työvoimaa alimitoituksella ja käyttämällä

voimakkaasti esimerkiksi osa-aikaista työvoimaa. Joissain tehtävissä yksityisten käyttö on lisäksi, edellisten toimintojen kannalta, suorastaan vahingollista. Näin on esimerkiksi sairaaloiden siivoustöissä.

Kysymys ei ole enää mistään pienestä asiasta tai yksittäistapauksista. KTV:n jäsenet kokevat yksityisille siirtämisen uhkana monella alalla, esimerkiksi siivous- ja huoltotöissä, pesuloissa, tuntipalkkaisten lähes kaikkia töitä siirretään yksityisille. Jätehuolto on tällainen alue ja uhkana on myös sosiaalitoimen tehtävien meno yksityisille. Palkkauksellisesti on jossain kohdin, esimerkiksi sairaaloissa, päästy siihen, ettei isoja eroja ole. Mutta meillä on muita ongelmia. Mainitsen esimerkiksi pesulat, jotka lainsäädännön jäykkyyden takia kunnallisella alalla on muodostettu osakeyhtiöiksi, vaikka kunnat ovat omistajina. Tämä johtaa esimerkiksi eläke-etujen heikentymiseen, eikä tätä asiaa ole saatu korjatuksi, vaikka esimerkiksi liittomme KTV on käyttänyt asiassa kaikkia keinoja. Hyvät toverit, pyydän, että asiaan kiinnitetään huomiota. Pyydän liittää loppuosan puheesta pöytäkirjaan merkittäväksi.

Irja Koskisen puheen loppuosaa oli seuraava:

Porvarien vastustus on tässä asiassa todella kova. Nykyaikaisessa yhteiskunnassa ei myöskään saisi enää muodostaa uusia ryhmiä, joilla ei ole selkeää sopimusjärjestelmää. Monet kunnilta yksityiselle tapahtuvat siirrot merkitsevät myös sitä, ettei enää ole olemassa selkeää työehtosopimus pohjaa asioiden hoidolla ja joudutaan käymään rajariitoja viranomaisten ja työnantajaliittojen kanssa. Työntekijät ovat epävarmuuden tilassa. En esitä muutoksia hallituksen vastaukseen. Halusin vain kiinnittää huomiota ongelmien laajuuteen. Toivon, että ohjelmakannanotot johtavat käytännön tasolla selkeälinjaiseen yhteistoimintaan.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Marjatta Ylönen, VTY ja valmistautuu Jorma Suominen, Rakennusliitto.

Marjatta Ylönen (VTY, Valtion työntekijäin ja viranhaltijain Liitto r.y.): Kulttuuripoliittinen ohjelma. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kulttuuripoliittisessa ohjelmaluonnoksessa on hyvin koottu niin SAK:n tehtävät yleisessä kulttuuripoliitikassa kuin ammattiyhdistysliikkeen omassa kulttuuritoiminnassa. Tahtoisin kuitenkin painottaa eräitä seikkoja.

Koulujen, peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten toiminnassa olisi otettava huomioon työväenehtoinen kulttuuri. Nykyisin noin 70 % suomalaisista asuu kaupungeissa ja kaksi miljoonaa työntekijää on teollisuuden ja palveluelinkeinojen piirissä. Siitä huolimatta koulujen kulttuuritoiminnassa ei oteta huomioon työväenkulttuuria. Koulujen kulttuuritoiminnassa onkin otettava huomioon työväenperinteistä lähtevä kulttuuritoiminta.

Ammattiyhdistysliikkeen omien jäsenten kulttuuritoiminnan kehittämisessä on otettava huomioon myös heidän perheenjäsenensä. Ammattiosastot voivat järjestää ja taloudellisesti tukea esimerkiksi kuoroja, orkestereita ja muuta vastaavaa toimintaa. Ammattiyhdistysliike voi myös tukea

eräänlaisia harrastepohjaisia tai puoliammattillisia ryhmiä järjestämällä näille esiintymismahdollisuuksia ay-liikkeen tilaisuuksissa. Lisäksi ay-liikkeen on järjestettävä mahdollisuuksia kulttuuritoiminnan ohjaajien kouluttamiseksi.

Kulttuuripoliittista ohjelmaa valiokunnassa käsiteltäessä tulisi mielestäni ohjelmaehdotusta kehittää ja terävöittää edellä esittämälläni ehdotuksella. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Jorma Suominen, Rakennusliitto ja valmistautuu Toivo Kuosmanen, Metalliliitto.

Jorma Suominen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 17. Suhteellisuus ammatillisessa paikallisjärjestössä. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustaverit! Ammatilliset paikallisjärjestöt ovat yhteistoimintajärjestöjä ja niiden toiminnan on perustuttava eri poliittisten mielipidesuuntien väliseen laajaan yhteistyöhön ja luottamukseen. Tätä yhteistyötä voidaan jokaisen APJ:n alueella laajentaa ja syventää, jos poliittista tahoa riittävästi löytyy. Mutta sitä voidaan myös hajottaa, joka on paljon helpompaa kuin yhteistyön luominen. Yksimielisyyden saavuttaminen asioissa on tämän päivän haaste APJ:n poliittisille ryhmille. Yksimielisyyteen voidaan päästä vain teoilla ja toisten mielipiteet huomioon ottavalla toiminnalla. Siihen ei päästä sanelupoliitiikalla.

SAK voisi omalta osaltaan auttaa yhteistyön syntymistä antamalla oikeudenmukaisia ja kaikkien osapuolien edut huomioivia ohjeita sekä parantamalla APJ:n sääntöjä, joiden avulla ja niihin vedoten voitaisiin luoda pohja toverilliselle ilmapiirille ja yhteistyölle. Yksi keskeinen elementti toverillisen luottamuksen saavuttamiselle APJ:n toiminnassa on suhteellisuusperiaatteen tunnustaminen ja sen toteuttaminen kaikessa APJ:n toiminnassa.

SAK:n järjestöpoliittinen ohjelma ja hallituksen hyväksymät ammatillisten paikallisjärjestöjen toimintaohjeet sisältävät kehotuksen noudattaa suhteellisuutta, mutta tämä on vain ohje eikä näin ollen juridisesti APJ:ta sitova. Varsinaisesti paikallisjärjestön säännöissä ei ole mainintaa suhteellisuusperiaatteen toteuttamisesta APJ:n toiminnassa — saati sitten ammatiosastojen APJ:n edustajien valinnoissa. Katsonkin tämän suureksi puutteeksi, johon tulisi saada korjaus. Mielestäni vastuullisen paikallisjärjestötyön kehittäminen edellyttää suhteellisuusperiaatteen toteuttamista paikallisjärjestön kaikessa toiminnassa ja tämän vuoksi esitänkin, että tämä SAK:n edustajakokous velvoittaa uuden SAK:n valtuuston, jonka käsiteltäväksi APJ:n säännöt tulevat, muuttamaan sääntöjä siten, että suhteellisuusperiaate on niihin kirjattu. Tämä olisi toimenpide, joka lisäisi jäsenistön luottamusta paikallisjärjestötyötä kohtaan ja samalla toteuttaisiin järjestödemokratian laajentaminen SAK:n omassa järjestökentässä.

Mutta ei vielä silläkään, että APJ noudattaa omassa toiminnassaan suhteellisuutta päästä täydellisyteen, koska renkaasta puuttuvat vielä ammatiosastot, jotka valitsevat edustajat APJ:öön. Voi joskus käydä niin, että APJ:n noudattama suhteellisuus on täydellinen irvikuva suhteellisuudesta

ja se on sitä silloin, kun ammattiosastot ovat valinneet edustajat enemmistö päätöksin ns. puhtain listoin. Tällöin APJ:n voimasuhteet eivät vastaa alueella vallitsevia poliittisia voimasuhteita vaan ovat vallan muuta. Kiitos. Pyydän liittämään tämän loppupuheenvuoron pöytäkirjaan.

Jorma Suomisen puheen loppuosa oli seuraava:

Siksi esitänkin vakavan vetoituksen, että tämä edustajakokous velvoittaa tulevan SAK:n hallituksen antamaan ohjeet, jotka velvoittavat ammattiosastoja valitsemaan APJ:n edustajat suhteellisella vaalilla, ellei vaali ole osastossa yksimielinen. Vain näin menetellen voidaan turvata eri mielipidesuuntien voimasuhteita vastaava edustus, joka on kestävä ja oikea sekä luottamuksellista järjestötoimintaa tukeva valintaperuste.

Hyvät toverit. Tämä edustajakokous tulee tekemään päätöksen paikallisjärjestöjen edustajista muodostettavan läänikohtaisen toiminnan aloittamisesta. Ei tarvitse omata paljon ennustajan lahjoja, kun toteaa tämän päätöksen merkitsevän paikallisjärjestötoiminnan poliittisen merkityksen välttävää kasvua. Toiminta saa aivan uuden sisällön, kun paikallisjärjestöjen edustajat pääsevät vaikuttamaan koko lääniä kattaviin ratkaisuihin. Toivoa vain sopii, että tehdyllä organisaatiouudistuksella voidaan edistää ammattiyhdistysliikkeen asettamien alueellisten tavoitteiden ja vaatimusten toteuttamista palkansaajien etujen mukaisella tavalla.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Toivo Kuosmanen Metalliliitosta. Valmistautuu Erkki Sikiö, Paperiliitto.

Toivo Kuosmanen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Työehtosopimuspolitiikka ja siihen liittyvät osatekijät on meille kaikesta huolimatta ohjelmista tärkein. Se joko turvaa tai jättää turvaamatta elinehtojen sekä hyvinvoinnin tasaisen ja turvallisen kehityksen.

Tarkastellessa kulunutta edustajakokouskautta, voidaan todeta seuraavaa: Työaikaa lyhennettiin, sosiaaliturva parani. Nämä etuisuudet ovat tärkeitä ja ns. inflaatiolta suojattuja asioita, joiden kehittämistä tulee edelleenkin jatkaa.

Entä sitten palkkakehitys? Palkat ovat nousseet kaudella 1975—1980 sopimuksen mukaan 38,8 % ja ns. liukuma oli 31 %, yhteensä nousua 69,8 %. Elinkustannukset nousivat samalla ajalla 70,1 %. Reaaliensiot laskivat 0,3 %. Tämä näyttää lohduttomalta. Nämä luvut ovat suoraan metallin kehityksestä, mutta uskon, että ne edustavat hyvin lähelle SAK:n liittojen keskiarvolukuja. Toisin sanoen viimeaikaisen kehityksen suunta on ollut sellainen, että ajalta, jolloin emme tee varsinaista työtä on etuisuudet parantuneet. Sen sijaan aika, jolloin teemme raskasta ja vaativaa työtämme, ovat ansiot alentuneet. Tämä on väärin. Seuraavissa sopimuskierröksissä tulisi mielestäni kiinnittää enemmän huomiota sille ajalle kun teemme varsinaista työtä. Kuitenkaan unohtamatta muita tärkeitä kysymyksiä.

Selvääkin selvemmin on vuosien varrella tullut todistettua se tosiseikka, että on turha puhua suurista nimellispalkkojen korotuksista. Ne otetaan meiltä tavalla taikka toisella pois. Ainoa mikä palkkojen osalta on tärkeää, paljonko reaaliansiot nousevat sovitulla aikavälillä. Tämä olisi riittävä palkkamääräys sopimuksiin. Tästä meidän olisi täällä keskusteltava, niistä tavoista, keinoista, joilla tasainen reaaliansioiden kehitys turvataan. Kii-tos.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Seuraavana Erkki Sikiö, Paperiliitto ja valmistautuu Jyrki Pietilä, Sos.dem. Sanomalehtimiesliitto.

Erkki Sikiö (Paperiliitto r.y.): Puheenvuoro asiaan 17. Teollisuusliittoperiaate. SAK:n järjestöpolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on korkea järjestäytymisaste, luokkatietoinen yhteiskunnallisen ja taloudellisen aseman tiedostava jäsenistö ja demokraattinen järjestöorganisaatio, jossa jokaisella jäsenellä on tasavertaiset mahdollisuudet vaikuttaa järjestön eri päätöksenteosteilla tehtäviin päätöksiin ja ratkaisuihin. Järjestömuotona SAK:lla on ollut tavoitteena teollisuusliittoperiaate, jossa kaikki samalla työpaikalla olevat palkkatyöläiset kuuluvat samaan SAK:n ammattiliittoon ja -osaan. Nykyisin ei ole kyetty toteuttamaan käytännön teollisuusliittomuotoista järjestäytymistä, vaan useilla työpaikoilla on useampien eri SAK:n liittojen jäseniä. Tämä merkitsee sitä, että palkkatyöläiset myös SAK:ssa ovat hajanaisesti järjestäytyneet ammattiryhmien mukaan. Tämä osaltaan johtaa työpaikoilla toiminnan hajanaisuuteen, heikkoon yhteistyöhön, tavoitteiden ristiriitaisuuteen ja keskinäiseen kilpailuun.

Teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen luo paremmat edellytykset saada sopimuspoliittisesti voimakkaita liittokokonaisuuksia, vastata työnantajien järjestäytymiskehitykseen, lisätä palkkatyöläisten yhteistoimintaa, ratkaista liitto- ja sopimusrajakysymyksiä ja sopeuttaa ammatti- ja tehtäväkuvassa tapahtuneet muutokset liittojen sopimus- ja järjestöpolitiikkaan. Se loisi parhaat mahdolliset liitto- ja työpaikkakohtaisesti painostaa työnantajia järjestövoimalla ja taistelemalla tarvittaessa omien etujensa puolesta, korjata työpaikka- ja tuotantoalakohtaiset epäkohdat, turvata reaali-palkkojen nousu ja ratkaista joukkovoimalla matalapalkkakysymykset.

Eräs tällainen ryhmä on myöskin toimihenkilöt. Virallisen tilaston mukaan työläisiä suurempi sosiaalinen ryhmä, toimihenkilöt, eivät muodosta yhtenäistä sosiaalista ryhmää, vaan he käsittävät useita eritasoisia sosiaalisia kerrostumia, joilla ei ole enää yhteisiä etuja ja tavoitteita. Alempia toimihenkilöitä on 3/4 ja heidän taloudellinen ja sosiaalinen asemansa on suurin piirtein samankaltainen kuin työläisten. He myös kuuluvat työväenluokkaan. Loput ovat ylempiä toimihenkilöitä ja kuuluvat asemansa puusteella keskikerrokseen, porvaristoon ja osa työväenluokkaan.

Palkansaajajärjestötkin ovat muodostuneet historiallisesti lähinnä siten, että kukin sosiaalinen ryhmittymä on perustanut oman järjestönsä. Sen vuoksi meillä on palkkatyöläisten ammatillinen järjestäytyminen hajanaisena, päällekkäistä ja rinnakkaista. Nykyisen tilanteen muuttamisella ei ole

vielä edellytyksiä, ei ole mahdollisuutta järjestöjen yhdistämiseen, jolloin saataisiin voimakkaat ja taistelukykyiset ammattijärjestöt, jotka todella pystyisivät puolustamaan ja taistelemaan työväenluokan eduista nykyisenkaltaista yhteiskuntapolitiisessa tilanteessa. Nykyisten järjestöjen pitää kytä parempaan yhteistyöhön: asettaa yhdessä tavoitteet, harkita yhdessä taistelukeinot ja käyttää järjestövoimaa tavoitteiden toteuttamiseen.

Toveri puheenvohtaja! Vetoan Paperiliiton tekemään aloitteeseen teollisuusliittoperiaatteesta ja esitän, "että SAK ryhtyy liittojen kanssa selvittämään miten asiaa käytännössä voidaan eteenpäin toteuttaa ja selvitykset tehtyään toteuttamaan tarpeelliset toimenpiteet".

Tässä oli osa puheenvuorosta ja lopun pyydän liittämään pöytäkirjaan. Toinen puheenvuoroni olisi käsittänyt työttömyyttä ja eläkejärjestelyjä, pyydän myöskin tämän liittämään pöytäkirjaan. Kiitos.

Erkki Sikiön puheen loppuosa ja toinen puhe oli seuraava:

SAK:ssa on nyt 28 jäsenliittoa, joissa on useita jäsenmäärältään heikkoja liittoja sekä muutama ammattikuntaliitto. Jos ammattiliitot muodostettaisiin teollisuusliittoperiaatteella, olisi liittojen määrä nykyistä pienempi. SAK:n ja liittojen pitäisi yhdessä selvittää mahdollisuudet suurien liittokokonaisuuksien muodostamiseksi, jolloin ammattikuntaliitot yhdistettäisiin teollisuusliittoihin ja samalla pitäisi harkita edellytykset samankaltaisilla tuotannon ja toiminnan aloilla olevien liittojen yhdistämisestä.

Suomessa on neljä palkansaajain ammatillista keskusjärjestöä ja niillä toistasataa ammattiliittoa. Teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisessa on jo vaikeuksia SAK:n sisälläkin ja vaikeudet vain lisääntyvät kun huomioidaan muut palkansaajajärjestöt. Muissa palkansaajajärjestöissä on lähinnä vain toimihenkilöitä jäseninä. Toimihenkilöiden taloudellinen ja sosiaalinen asema ovat muuttuneet voimakkaasti lähinnä tieteellis-teknisen kumouksen vuoksi, joka on muuttanut yhteiskuntaa, sen tuotanto- ja väestörakennetta. Työväenluokka on samalla määrällisesti kasvanut ja kasvaa edelleen. Kapitalismissa on kaksi perusluokkaa, työväenluokka, kapitalistiluokka ja keskikerrokset. Työväenluokkaan kuuluvat ne palkkatyöläiset, jotka eivät omista tuotantovälineitä, myyvät työvoimaansa toimeentulonsa turvaamiseksi, ja ovat alistetussa asemassa työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eläkejärjestelyt ja työllisyys. Sosiaalipolitiikan kohdalla on maassamme viime vuosien aikana tapahtunut huomattavia parannuksia, mutta parannukset eivät ole kohdistuneet aina työväestöön, vaan osallisiksi ovat päässeet parempoisaiset, joiden sosiaaliturvaa ei tarvitsisi parantaa.

Tämän hetken ehkä vaikeimpana ongelmana on jatkuvasti korkeat työttömyysluvut, joita teollisuuspääoma jatkuvasti kartuttaa. Teollisuuslaitosten voimakkaat investoinnit, rationalisoinnit ja automatisoinnit ovat aiheuttaneet maahamme jatkuvasti suurenevan työttömien armeijan, jota on vaikea kapitalistisessa järjestelmässämme saada poistetuksi, koska kapitalistit käyttävät työttömyyttä hyväkseen.

Työttömyyden myötä on suuri työttömien joukko aiheuttanut vakavan sosiaalisen ongelman, johon ei valtiovallan eikä ay-liikkeen taholtakaan

ole kaikella vakavuudella paneuduttu. Kapitalistinen järjestelmämme ei pidä huolta työllisyyden turvaamisesta ja sen aiheuttamasta sosiaalisesta ongelmasta: hädästä ja puutteesta, vaan pyrkii päin vastoin sitä lisäämään. Hyvin huomattava määrä työttömiä elää edelleen toimeentulominimin rajamailla. Nykyisellä työttömyysavustuksella ei perhettä enää voi elättää. Työttömien avustuksia ja korvauksia tulisikin ehdottomasti korottaa elinkustannuksia vastaavaksi. Tällä hetkellä ne laahaavat huomattavasti jäljessä.

Toinen tärkeä sosiaalipoliittinen ongelma on eläkejärjestelmä. Viime vuosina ja varsinkin viime aikoina tästäkin asiasta on paljon puhuttu ja kaikenlaisia komiteoita on pantu asioita selvittämään ja tutkimaan. Eläkejärjestelmän parantaminen on kaikilla puolueilla voimakkaasti esillä eduskuntavaalien aikana. Silloin kaikki puolueet ovat yksimielisesti ajamassa eläkeikärajan alentamista ja eläkkeiden korottamista. Mutta puheet ovat jääneet vain puheiksi ja vaalipropagandaksi lähes kaikilla puolueilla.

SAK:lla on ohjelmassa eläkeikärajan alentaminen, mutta sen puolesta ei ole tehty tarpeeksi työtä. SAK:n edustajakokouksen on nyt tehtävä päätös, että päästään vihdoin eläkeikärajan alentamiseen. Valtion ja kuntien työntekijöillä ja virkamiehillä on eläkeikäraja huomattavasti alhaisempi kuin yksityisellä sektorilla. SAK:n ja liittojen toimihenkilöt ovat myös itselleen hankineet eläkeikärajan alhaisemmaksi. Eläkeikärajan alentaminen on erittäin tärkeä SAK:n toimintakentässä.

Erikoisesti vuorotyö, kaikkine rasittavuuksineen ja haittoineen, sekä muut epäterveelliset ammatit ja yhä lisääntyvät erilaiset kemikaalit alentavat työntekijäin työkykyä, joka aiheuttaa ennen aikaiselle sairauseläkkeelle jääntiä ennen varsinaista eläkeikää. Myös sydän- ja verisuonitautien, sekä kulumissairauksien lisääntymiset osoittavat työntekijäin sairastuvan ja tulevan työkyvyttömäksi ennen varsinaista nykyistä 65-vuoden eläkeiän täyttymistä.

Teollisuuden piirissä on viime vuosien aikana tapahtunut huomattavia automatisointeja ja rationalisointeja, jotka ovat aiheuttaneet työttömyyden huomattavaa kasvua koko maan piirissä. Näitä lukuja on lisäämässä työttömyyseläkkeelle jäävät. Eläkeikärajan alentamisella olisi myös huomattava työllisyyttä parantava vaikutus. Vanhempi työvoima voisi siirtyä hyvin ansaitsemalleen eläkkeelle ja nuoret saisivat työtä, jota heiltä tällä hetkellä puuttuu. Tämä tilanne on paljon vaikeampi Pohjois-Suomessa kuin Etelä-Suomessa.

Eläkeikärajan alentamisella olisi näin ollen monenlaista sosiaalista vaikutusta. Nuorille työttömille ei tarvitsisi maksaa enää työttömyysavustuksia, jolloin heiltä säästynyt rahat voitaisiin käyttää vanhempien eläkkeelle siirtyvien eläkkeisiin. Myös mielenterveydelliset sairaudet vähenisivät, kun kaikille voitaisiin järjestää työtä ja turvattu toimeentulo.

Työttömyys ja toimeentulossa sekä niistä aiheutuvat taloudelliset vaikeudet ovat osasynä myös kasvavaan rikollisuuteen, josta nuorisosomme keskuudessa on muodostunut eräissä paikoin vakava ongelma. Nuorisomme tarvitsee työtä tullakseen toimeen. Meidän tehtävänä on huolehtia nuorisomme toimeentulosta, sillä nuorisosta tulee meidän työemme jatkajia.

Esitän, että tämä edustajakokous tekee selvän päätöksen siitä, että eläkeikäraja lasketaan yleisesti kaikilla 55 vuoteen niin, että eläkkeelle jäänti tapahtuu vapaaehtoisuuteen perustuen 55—65 vuoden välillä. Tämä olisi ns. liukuva eläkkeelle jäänti.

Esitän edelleen, että eläkkeitä korotetaan niin, että se olisi vähintään 60 % palkasta eli samoin perustein kuin kuntien ja valtion eläkkeet. Tällöin myös työttömyyseläkkeelle jäänti alkaisi paremmin kiinnostaa työpaikkansa menettäneitä vanhempia työntekijöitä. Edellytän myös, että SAK ryhtyy toimenpiteisiin työväenpuolueiden myötävaikutuksella, että sosiaaliturvaa parannetaan niin, että kaikilla ihmisillä olisi turvattu toimeentulo sairauden, työttömyyden tai eläkkeelle jäännin yhteydessä.

Puheenjohtaja Esko Rantamäki: Kiitoksia. Tässä vaiheessa vaihdetaan puheenjohtajaa. Puheenjohtajaksi siirtyy Taimi Väliheikki Suomen Elin-
tarviketyöläisten Liitto.

Puheenjohtajaksi siirtyi Taimi Väliheikki.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Jatkamme keskustelua. Seuraavana vuorossa on Jyrki Pietilä, Sos.dem. Sanomalehtimiesliitto. Ole hyvä! Valmistautuu Veli Wacklin, Paperiliitto.

Jyrki Pietilä (Suomen Sosiaalidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto, SSSL r.y.): Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 18.3. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokouksetoverit! Kenenkään ei pitäisi epäillä SAKlaisen ammattiyhdistysliikkeen voimaa ja mahtia. Vain todella vahvalla organisaatiolla voi esimerkiksi olla varaa siihen, että se kuluttaa vuodessa viitisenkymmentä miljoonaa markkaa lehden julkaisuutoimintaan kyselemättä isommalti sen perään, miten suuren katteen se suurelle investoinnilleen saa. Työnantaja- ja pääomapiireillä ei moiseen varaa ole ollut, eikä ole. Kaiken aikaa vastapuoli hioo tiedotussuunnitelmiaan, tarkistaa omistuksessaan tai vaikutusvaltansa ulottuvilla olevien lehtien toimituspoliittista kurssia jne. Mutta SAK:lainen ammattiyhdistysliike on jämäkän uskollinen vanhoille perinteille: julkaistaan harmailla julkilausumilla tapiseeratutuja, keskustelemattomia, toimituspoliittisesti tukahdutettujakin lehtiä.

Lukijatutkimukset osoittavat, että näitä julkaisuja seuraa tyydyttävässä määrin vain pieni vähemmistö. Mutta tämä ei monia lehdenjulkaisijoita hätkähdytä; uskollisuus omaksutulle linjalle jatkuu. Ilahduttavat poikkeukset — pirteästi toimitetut ja tällaisina arvokkaita virikkeitä tarjoavat ja myös toimintaan houkuttelevat ay-lehdet — ovat valitettavan harvinaisia poikkeuksia.

Viitaan siihen, mitä toveri Viinanen sanoi täällä vasta valittuna SAK:n puheenjohtajana. Hän tähdensi, että SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen on alettava kiinnittää yhä enemmän huomiota niin sanoaksemme hiljaiseen enemmistöön. Toveri puheenjohtaja, on ilmiselvää, että ammattiyhdistyslehdistöllä on tässä lähestymisessä olennaisen tärkeä, ellei peräti ratkaisevakin, roolinsa. Nojatuolissa tapahtuva lehdenluku ei tietenkään voi korvata todellista ammattiyhdistysosallistumista, mutta runsaasti tie-

topohjaa ja virikkeitä osallistumiselle ay-lehden sivuilta voi sen sijaan saada.

Huolimatta siitä, ettei SAK:lainen ammattiyhdistysliike voi ehkä kirjata erityisen suuria aikaan saannoksia viestintäpolitiikan ja tiedotustoiminnan saralta ylipäänsä, on esimerkiksi 70-luvun alussa käynnistetty ja määrätietoisesti jatkunut t-lehtien tukitoiminta yksi hyvä osoitus siitä, mitä saadaan aikaan, jos toimeen tartutaan. Luulen, että samaa toverillista kädenojennusta tarvitsisi nyt moni varsinkin yksikseen tai korkintaan yhden toimittajakollegan kanssa pienessä toimituksessaan puurtava ay-lehden toimittaja. Seuraavan konkreettisen viestintäpoliittisen teon — isolla teellä — jota meillä on lupa SAK:laiselta ay-liikkeeltä odottaa, tulisi olla omien nurkkien kunnostaminen: siis ay-lehdistön kuntoon saattaminen, saattaminen tilaan joka vastaa paremmin tähän toimintaan vuosittain satsattavaa 50 miljoonaa markkaa.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen palveluksessa oleva toimittaja- ja tiedottajakunta pystyisi taatusti antamaan tämänhetkistä vankemman panoksen tämän liikkeen tiedonvälitystoiminnan suunnittelussa ja strategian rakentamisessa. Tänä päivänä vain on valitettavan yleistä, että SAK:lainen tiedonvälittäjä on vain eräänlainen postikonktori, joka muiden laatiman viestin saattaa eteenpäin.

Toveri puheenjohtaja! SAK:lainen toimittajakunta yhteistyössä muiden toverien kanssa toivoisi ay-lehdistöä voitavan kehittää parempaan suuntaan.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavana vuorossa Veli Wacklin Paperiliitto, ole hyvä. Valmistautuu Veikko Suominen, Metallityöväen Liitto.

Veli Wacklin (Paperiliitto r.y.): Työjärjestyksen kohta 17.3. SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma. Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan luonnollinen painopiste on työssä. Työhön suhtaudutaan usein vain työnantajalle myytynä aikana ja harvoin muistetaan, että sen pitäisi olla myös ihmisen omaan aikaan kuuluva asia. Vaikka työhön on kapitalismin oloissa aina sisältynyt hyvin vahva vieraantuneisuuden piirre, ei silti ole perusteltu asettaa työtä ja vapaata jyrkästi vastakkain.

Työväenliikkeen alkuperäisenä lähtökohtana ja tavoitteena on aina ollut työn vapauttaminen alistuksesta ihmisen luovaksi toiminnaksi, jolloin työ ei ole ihmisen muulle toiminnalle vastakkainen, vaan sen kanssa sopusoinnussa oleva elämän alue, yhtenäisen, harmonisen elämänpiirin osa. Arvioitaessa ammattiyhdistysliikkeen pitkän aikavälin työehtosopimuksellisia tavoitteita ja toimintaa aatteellisen valistustyön kannalta, tulisi työn vapauttamisen näkökulma ottaa huomioon. Työehtosopimustoiminta ei ole pelkkää palkka-asiaa.

Ihmisen perustarpeet muodostuvat toimeentulotekij öistä, ravinnosta, vaatetuksesta ja asunnosta. Näiden tarpeiden tyydyttäminen ei riitä yksistään työntekijän elämän sisällöksi. Ihmiselle kuuluu tarve myös kehittyä. Jotta tämä tarve tulisi tyydytettyä, on jokaisella työntekijällä oltava oikeus

kykyjensä kehittämiseen. SAK:n tulee suunnata toimintansa myös niin, että työstä saatavan kohtuullisen palkan lisäksi itse työ ja työpaikka pystyvät tyydyttämään työntekijän muitakin tarpeita. Jos ihmiselle halutaan antaa tilaisuus luovan kykynsä kehittämiseen työtä ja vapaa-aikaa ei voida erottaa toisistaan, vaan ne on nähtävä ihmisen elämänpiiriin kokonaisuuden eri puolina.

Ammattiyhdistysliike ei voikaan rajoittaa työtä koskevia vaatimuksiaan työpaikan turvaamiseen, kohtuulliseen palkkaan ja turvalliseen työympäristöön. Aivan yhtä tärkeää on sisällöltään mielekkään ja tekijälleen tyydytystä tuottavan työn vaatimus. Työväenkulttuurin yleiseen edistämiseen, työväen perinteen tallettamiseen, sekä työväen historian tutkimukseen on suunnattava varoja, jotta taataan meille arvokkaan elämän alueen säilyminen ja kehittyminen.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitoksia. Seuraavan puheenvuoron käyttäjä Veikko Suominen, Metallityöväen Liitto. Ole hyvä. Valmistautuu Jaakko Hauru, Rakennusliitto.

Veikko Suominen (Metallityöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 20. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousterit! Parikymmentä viimeistä vuotta ovat olleet Suomessa varsin voimakkaan sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen aikaa. Selvää on, että tuohon ajanjaksoon sopii muutamia varsin jyrkkiäkin taloudellisen taantumun jaksoja. Mutta yleisarviona kuitenkin tämä miespolven mittainen ajanjakso on ollut edistymisen ja eteenpäin menon aikaa.

Tässä yhteydessä voidaan vain kuvitella miten paljon voimakkaampaa ja työväestölle edullisempaa tuo eteenpäin meno olisikaan ollut, jos meidän omat järjestömme, meidän yhteinen ammattiyhdistysliikkeemme ja poliittiset järjestömme olisivat olleet kaiken aikaa edes siinä määrin yhtenäisiä ja toimintakykyisiä kuin mitä tällä hetkellä voimme erityisesti ammattiyhdistysliikkeestä sanoa. 20 vuotta sitten ammatillinen liike Suomessa oli kulkemassa kohti hajaantumista. Samoin työväen urheiluliike oli pirstoutunut. Poliittisella puolella työväenlehdet olivat ennen näkemättömässä sisällissodassa. Mutta vuosien myötä virisi ja voimistui vakaumus siitä, että hajanaisin voimin työväestö ei kykene ottamaan osaansa maamme taloudellisesta kasvusta ja hyvinvoinnista. Käytännön välttämättömyys ja selvä järki ajoivat kehitystä kohti ammatillisen liikkeen yhtenäisyyden palauttamista.

En varmaankaan liioittele jos sanon, että yhtenäisyyden syntyminen ammattiyhdistysliikkeessä oli myös tunnepohjaisesti useimmille ihmisille vapauttava ja helpottava tapahtuma. Samaa voidaan sanoa työväen urheilujärjestöjen äskettäin tapahtuneesta yhdistymisestä ja uuden toiminnan synnyttämisestä yhtynein voimin. Myös se on merkinnyt sekä järjestöllisen voiman lisääntymistä että ihmisten tunnepohjaisen kiintymyksen vahvistumista omaan työväen urheiluliikkeeseen.

Tällä hetkellä tilanne on se, että merkittävistä järjestöistä vain työväenliikkeen hallitsevat rahalaitokset eivät vielä ole löytäneet riittäviä yhteis-

toiminnan ja yhteisen eteenpäin menon muotoja. Siihen toki vaikuttavat muutkin tekijät kuin ne, jotka olivat aiheuttamassa hajanaisuutta 20 vuotta sitten työväenjärjestöissä. Mutta tällä hetkellä on vaikea nähdä mitään asiallisia tai edes tunnepohjaisia syitä sille, että emme täällä velvoittaisi työväenjärjestöjen edusmiehiä toimimaan myös työväen rahalaitosten järjestöllisen ja toiminnallisen eheyden lisäämiseksi.

Tiedämme varmasti kaikki, että työväen järjestöillä ja työläisillä ei tässä maassa ole liikaa rahoja jaettavaksi porvaripankkeihin ja keskenään kilpaileviin työväen rahalaitoksiin. Ainakin kenttätasolla ammattiyhdistysaktiivi joutuu huomaamaan myös sen, että pienten työväen ...

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Aika.

Veikko Suominen: Kiitos.

Veikko Suominen puheen loppu oli seuraava: työväen rahalaitosten kinas- tellessa keskenään korjaa potin usein alueellinen porvarijohtoinen rahalaitos. Olen aivan varma, että hyvää tahtoa ja sovittelun halua osoittaen työväenjärjestöt ja ammattiyhdistysliikkeen johtoelimet kykenevät löytämään sellaiset menettelytavat, joiden avulla nykyinen rahalaitostilanne voi korjaantua työväestöä ja sen järjestöjä paremmin hyödyttäväksi. Suoraan on sanottava, että ainakaan johtohenkilöitten keskinäiset arvovaltakiistat eivät saa olla esteenä työväen rahalaitosten yhteistyön ja eheytyksen tapahtumiselle. Katson, että meillä on tässä kokouksessa selvät järkisyyt, mutta myös aatteelliset ja tunnepohjaiset syyt tehdä velvoittavia päätöksiä, jotta työväenliikkeen hallitsevat rahalaitokset ja SAK aktiivin toimenpitein edistävät niiden eheytystavoitteiden toteuttamista, joista jo edellinen SAK:n edustajakokous viisi vuotta sitten teki päätöksen. Kannatan Kalevi Keitaanniemen tekemää esitystä työllistämisneuvottelukunnan perustamisesta SAK:n, valtiovallan ja työnantajaliiton kanssa.

Järjestödemokratian noudattamista liittyvä edustajakokousaloite, jonka Metallityöväen Liitto on tehnyt, on ajankohtainen kysymys keskusteltavaksi myös tällä edustajakokouksella.

Työpaikkatasolla jopa ammattiosastojen piirissä on järjestödemokratian noudattamista koskevat menettelytavat hämärtyneet. Tämä tulee esille sääntöjen vastaisina toimenpiteinä eri muodoissa. Räikeämmin tämä näkyy työehtosopimusten voimassaollessa, kun ohi neuvottelujärjestyksen marssitaan työpaikalta ulos. Tällainen menettely aiheuttaa työntekijöille eräissä tapauksissa jopa tuhansien markkojen menetyksen vuodessa. Minun käsittääkseni on ammattiyhdistysliike tänä päivänä niin vahva, että se kykenee laittamaan niskuroivat työnantajat järjestykseen neuvottelujen avulla ja jos se ei auta on työnantaja vietävä vastaamaan lakitupaan teko- sistaan.

Toverit, meidän tulee muistaa se, että ammattiyhdistysliike on joutunut taistelemaan lähes puolivuosisataa työehtosopimusoikeudesta ja kun nyt se on saavutettu tulee meidän sitä oikeutta pitää kunniaassa. Tämä edellyttää, että me toimimme tekemiemme työehtosopimusten mukaisesti. Meillä

Metallityöväen Liitossa säännöt takaavat laajan demokratian, mm. voimassaolevasta työehtosopimuksesta suoritettiin jäsenäänestys, jolloin kaikilla liiton jäsenillä oli mahdollisuus ottaa kantaa työehtosopimuksen hyväksymisen tai hylkäämisen puolesta. Jäsenistö ottikin osaa runsaslukuisesti jäsenäänestykseen.

Toverit, järjestödemokratia ja sen noudattaminen on ammattiyhdistysliikkeelle niin tärkeä asia, että näiden menettelytapojen rikkomista ei tule sallia missään vaiheessa eikä missään tilanteessa. Kansanvaltaisten periaatteiden noudattaminen takaa laajan osallistumisen järjestötoiminnassa tapahtuvaan päätöksentekoon. Kannatan SAK:n hallituksen asiaa koskevaa lausunnon hyväksymistä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavan puheenvuoron käyttää Jaakko Hauru, Rakennustyöläisten Liitto, valmistautuu Anna-Liisa Pitkänen, Metallityöväen Liitto.

Jaakko Hauru (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Asiani koskee pykälää 17. 70-luvun ja alkaneen 80-luvun tes-politiikasta ei SAK:lle voi antaa välttävää arvosanaa parempaa. Solmitut työehtosopimukset horjuttavat uskoa ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Käytännössä ei työntekijöille ole kyetty turvaamaan niitä etuisuuksia, joista SAK:n ohjelmissa puhutaan. Sopimukset ovat markkamääriltään vaatimattomia, eikä niiden yhteydessä ole toteutettu yhtään mainittavampaa työelämän uudistusta. Yksin reaali-ansioiden nousun turvaaminen on jäänyt liittokohtaisten ja työpaikkakohtaisten taistelujen varaan. Tämä kehitys on johtanut epäsolidaariseen sopimuspolitiikkaan ja tuloerojen kasvuun. Pienituloiset ovat jääneet jatkuvasti jälkeen, kun vastaavasti ovat pääomatulot kasvaneet palkkatuloja nopeammin. Rinnan tämän kehityksen kanssa on suurteollisuudelle suunnattu miljardeja markkoja tukiaisina työllisyyspoliittisin perustein. Olemme jopa luopuneet sovituista palkkojen korotuksista työllisyysnäkökohtien vuoksi. Ja mitkä ovat tulokset? Jatkuva ja kasvava työttömyys. Tällä hetkellä on jopa 100.000:n työttömän armeija. Lopputulos osoittaa, että käytetyillä keinoilla ei tavoitteita ole saavutettu.

Keskitetty ratkaisut ovat nykymuodossaan aikansa eläneitä. On lähdettävä omien tavoitteiden toteuttamisesta sen sijaan, että tyydytään työnantajien tarjouksiin ja valtiiovallan varsin mitättömiin vastaantulopauksiin. Tavoitteet ovat kyllä luettavissa SAK:n ohjelmista ja sopimuskierroksen alla pidetyn solidaarisen tulopolitiikan seminaarin päätöksistä. On eri asia vaatia ja toisaalta pysyä vaatimusten takana. Omituista sanojen ja tekojen ristiriitaa osoittavat viime kierroksella ne SAK:n valtuuston toverit, joille ratkaisu ei oman liiton osalta kelvannut, mutta jotka olivat valmiita siitä päättämään muun muassa matalapalkka-alojen puolesta. Keskusjärjestömme SAK ei ole työläisten asialla, ellei se ole myös työttömien asialla. SAK:n toiminnassa työllisyyden ja työttömien toimeentuloturvan puolesta on ehkä eniten arvostelun sijaa. Työttömyyteen ei saa tottua. Tarvitaan jatkuvasti ja erimuotoisia toimenpiteitä työttömyyden poistamiseksi. Kiitoksia. Pyydän, toveri puheenjohtaja, että saan lopun puheestani pöytäkirjaan.

Jaakko Haurun puheen loppuosa oli seuraava:

Tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen on työttömien toimeentuloturvan parantaminen.

SAK ei saa hyväksyä kaavailuja asuntotuotannon alentamisesta. Asunto-ongelmat eivät ole hävinneet päiväjärjestyksestä kuin hyvätuloisimman kansanosan kohdalla. Kysymys on samalla työllisyydestä. Työllisyyttä voidaan parantaa myös työajan lyhentämisellä, eläkeiän alentamisella, vuosilomaa pidentämällä ja mm. ympäristösuojelun investoinneilla.

Näiden asiaryhmien ohella ovat 1980-luvun tavoitteita työsuhdeturvan ja irtisanomissuojan parantaminen, työehtosopimusten tulkintaetuoikeuden saaminen työntekijöille, työpaikkademokratian toteuttaminen. Erityisesti haluan tässä yhteydessä muistuttaa keskusjärjestöä LEL-alojen olemassa olosta, etteivät nämä alat jää kuten esimerkiksi talviloman osalta muita huonompaan asemaan.

Tehkäämme alkaneesta vuosikymmenestä jäsenistön edunvalvonnan ja jäsenistön oman toiminnan vuosikymmen, ajanjakso, jota jäsenistön ei tarvitse katsella voimattomuuden vallassa, vaan tunnossa että tämän me teimme.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavan puheenvuoron pitääjä Anna-Liisa Pitkänen Metallityöväen Liitosta. Valmistautuu Pertti Kadenius Metallityöväen Liitosta.

Anna-Liisa Pitkänen (Metallityöväen Liitto r.y.): Keskustelupuheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 18. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit! Pidän energiapolitiista selontekoa, vaihtoehtoisia energialähteitä pohtivana ja esittelevänä, suppeana, jopa yksipuolisena. Siitä saa käsityksen, että SAK:n toimistossa on menty virallisen energiapolitiikan ansaan. Se ansa on: Kun tutkimusta suunnataan ja tietoa syötetään yksipuolisesti, yhtä asiaa korostaen, alkaa se näyttää parhaimmalta, välttämättömältä, vaihtoehdottomalta.

Konkreettisesti tässä tuo ansa on: ydinenergia on luonnollinen ja välttämätön energialähde. Onko ydinvoimalla todellista vaihtoehtoa? Selonteon mukaan ei. Todellisia vaihtoehtoja on. Vaihtoehdot löytyvät sitä paitsi omasta maastamme ja ovat sellaisia, joiden käytöstä on kokemuksia menestyksellisestä toiminnasta.

Vaihtoehtoja voivat olla: ensinnäkin puu jalostettuna, hakkutähteet, niin sanottu energiapuu, jotka voidaan tuottaa laajasti muunmuassa pakettipelloilla, maalämmön hyväksikäyttö, tuuli, aurinko. Kaikkien näiden energialähteiden tutkiminen on jätetty lapsipuolen asemaan verrattuna ydinenergian tutkimiseen.

Tässä, nimittäin tutkimuksen suuntaamisessa, on alue johon meidän — siis SAK:n — pitää vaikuttaa tällä hetkellä ja nopeasti. Meidän on vaadittava näiden energiamuotojen vakavaa ja laajempaa tutkimusta. Olen kirjoittanut puheenvuoroni seuraavan osan vaihtoehtoisen energian ja toisaalta ydinenergian vaikutuksista työllisyyteen. Ne ovat tutkimustuloksia. Pyydän kirjaamaan ne pöytäkirjaan, mutta ajanpuutteen vuoksi jätän

nämä lukematta.

Kuitenkin ne kiistatta osoittavat, että vaihtoehtoinen energia loisi ydine-nergiaan verrattuna huomattavasti paljon enemmän työpaikkoja.

Edelleen puhuttaessa ydinenergiasta, selonteosta henkii käsitys, että ydinenergia ja saasteettomuus liittyvät yhteen. Onko näin? Mielestäni käsi-tyt on vaarallinen, vaikka unohdettaisiin kysymyksessä olevan energian alkulähteet, uraanikaivokset, ja tarkoitettaisiin vain itse ydinvoimalaa. Ydinvoimalahan on vain pieni osa ydinvoiman tuotantojärjestelmää. Jät- teiden sijoitusongelmaa ei ole pystytty ratkaisemaan. Huomattavaa on, ja tämä on tärkeää, ydinjätteen tuottamat vaarat ovat suurimmat juuri nyt, kun ne ovat vielä tuoreita, erittäin kuumia ja radioaktiivisia. Pahinta selonteossa on se, ettei muisteta ollenkaan ydinenergian vakavinta vaaraa. Jätän lopun pöytäkirjaan merkittäväksi.

Anna-Liisa Pitkäsen puheenvuoron loppuosa oli seuraava: Ydinvoiman tuotannossa amerikkalaisen tutkimuksen mukaan (Bonneville Pover Administration) tarvitaan 2—3 kertaa enemmän pääomaa yhden työpai- kan luomiseen vuodeksi kuin teollisuudessa keskimäärin ja 5—6 kertaa enemmän kuin energian säästössä tai lämpöpumppujen, aurinkolämmitys- järjestelmien, yms. valmistuksessa. Kymmenellä miljoonalla markalla voi- daan erään tanskalaisen tutkimuksen mukaan luoda ydinteollisuuteen 35— 40 vuoden työpaikkaa, kotimaisen uusiutuvan energian tuotantoon sen sijaan 93—95 työpaikkaa.

Yhdysvaltain viranomaisten raportista (Project indepence) voidaan pää- tellä, että aurinkoenergian eri muotoihin perustuva ohjelma työllistäisi 2,5 kertaa enemmän ihmisiä kuin saman energian tuottaminen ydinvoimalla.

Ydinenergia on energialähde, joka voi jättää pysyviä, korjaamattomia muutoksia mm. ihmiseen, koska se voi muuttaa solujen rakennetta.

Ydinvoimasta puhuttaessa on myöskin muistettava sen olevan kaikkein pääomavaltaisinta teknologiaa. Kun tähän lisätään vaarallisuus, on helppo havaita, että ydinvoiman käyttö sulkee ilman muuta tavalliset työntekijät päätöksen teon ulkopuolelle. Valta keskittyy harvoille ja kansanvalta ka- ventuu. Tiedossani on, että valmisteilla olevaan ydinenergiaksi IVO ja TEVA vaativat otettavaksi ns. terroristipykälää, jonka turvin olisi laillista kajota 'pyhinä' pitämiimme kansalaisoikeuksiin. Esim. kuten työläisten tausta voitaisiin tutkia ja paljon muuta vastaavaa.

Tiedän, että ne tahot, jotka ovat maineensa ja rahansa ydinvoi- maan sitoneet, tulevat viimeiseen saakka puhumaan ydinvoiman vaaratto- muudesta ja paremmuudesta. Tiedän myöskin, että kun tiedot ydinvoiman todellisista vaaroista saavuttaa työläiset, he eivät koskaan voi sallia käytet- tävän ydinenergiaa. Sellaista energiaa, jonka alkulähteet jo ovat keuhko- syöpään kuolleiden työläistovereidien ruumiiden peittämät.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Heikki Salmela Rakennustyöväen Liitosta on ilmoittanut jättävänsä puheenvuoron liitettäväksi pöytäkirjaan. Seuraavana Pertti Kadenius Metallityöväen Liitosta. Valmistautuu Veijo Myllymaa, VTY. Onko Kadenius paikalla?

Puheenvuoro raukeaa. Seuraavana on Veijo Myllymaa. Onko Myllymaa? Risto Salmela Rakennustyöläisten Liitosta on pyytänyt puheenvuoronsa liitettäväksi pöytäkirjaan.

Heikki Salmelan (Rakennustyöläisten Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava: Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. SAK:n XI edustajakokouksessa hyväksytty työehtosopimuspoliittinen ohjelma on mielestäni edelleenkin periaatteitaan sellainen, ettei uudistamistarvetta ole. Sen sijaan eräitten osa-alueiden uudelleen arviointia on syytä suorittaa.

Tällaisia uudelleen arvioinnin kohteita ovat solidaarinen palkkapolitiikka ja toisaalta se problematiikka, mikä on pienipalkkaisimman palkansaajakunnan aseman parantamisessa. Näiden lisäksi meidän on syytä miettiä ammattiyhdistysliikkeen roolia yleensäkin. Painotammeko me ja teemmekö päätöksiä sellaisista kysymyksistä, jotka itse asiassa kuuluisivat valtiovallan päätettäväksi.

SAK on harjoittanut solidaarista palkkopolitiikkaa, mistä on tullut sekä kiitosta että moitteita. Sen sijaan pienipalkkaisten aseman parantamisen osalta ei juurikaan ole tullut muuta kuin moitteita. Solidaarisuuden osalta moitteet onneksi ovat tulleet pääasiassa keskusjärjestön ulkopuolelta ja porvaripiireistä — ei niinkään omasta kentästä. Pienipalkkaisten aseman parantaminen on lievästi sanoen epäonnistunut ja siksi suurinta kritiikkiä tässä osoitetaan omassa piirissä.

Mitään viisastenkiveä pienipalkkaisten aseman parantamiseen ei kukaan ole osoittanut. Tästä voidaankin tulla siihen johtopäätökseen, että näitten työntekijäryhmien aseman parantaminen onkin mahdollista vain siten, että korkeamman tulotason omaavat yksinkertaisesti luopuvat tulojensa nosto vaatimuksista. Mutta johtaako sekään käytännössä siihen lopputulokseen, jota tavoitellaan. Korkeamman ammattitaidon ja korkeamman koulutustason omaavat työntekijät pystyvät työehtosopimuksen ohi sopimaan itselleen paremman palkan kuin vähemmän koulutusta saaneet ja pienemmän ammattitaidon omaavat. Vaikka me sopimuksilla vahvistimmekin tasaisemman palkan, käytännössä se kuitenkin muuttuu vallan muuksi.

Luullakseni pienipalkkaisimman palkansaajaväestön suhteellinen toimeentulo paraneekin vain veropoliittisin ja muiden samansuuntaisten toimenpiteiden avulla, ei perinteisen palkkopolitiikan keinoin. SAK on harjoittanut toistakymmentä vuotta keskitettyä tulopoliittista ratkaisumuttoa. Useimmissa tapauksissa keskitettyyn ratkaisuun sitoutuminen on johnutun siitä, että SAK ja yleensä palkansaajajärjestöt ovat omalta osaltaan halunneet turvata kansantalouden tasaista kehitystä. Siis SAK on ottanut eräänlaisen sivustatukijan roolin valtionalouden hoitamisessa. Selvin esimerkki tästä lienee elvytyspolitiikan ajalta.

Toinen todella huolestuttava ja tyypillinen piirre yhteiskunnallemme on jo pitkään jatkunut suurtyöttömyys. Tällä hetkelläkin työttömien määrä on yli 100.000. Me emme kuitenkaan saa hyväksyä edes ajatuksena sitä, että maahamme kuuluisi noin 5—7 prosentin työttömyysaste. Ammattiyhdistysliikkeen on lähdeittävä nykyistä voimakkaammin ns. julkilausumatasol-

ta todellisiin toimiin työttömyyden poistamiseksi.

Mitä keinoja meillä on käytettävissä? Perusedellytys on luonnollisesti järkevä talouspolitiikka, joka pitää inflaation kurissa ja tasaa suhdanteita. Myös veropolitiikan on suosittava työvoiman käyttöä. Yhteiskunnan on jatkessaan tukeaan elinkeinoelämälle kytkettävä näihin toimenpiteisiin ennistä pitävämmiin työllistämismelvoite. Uusia työpaikkoja on lisääntyvästi synnyttävissä palvelualoille ja erityisesti yhteiskunnallisten palvelujen piiriin. Lasten päivähoito, vanhustenhuolto, terveydenhuolto, koulutus, kulttuuri- ja virkistyspalvelut ovat näistä eräitä keskeisiä. Palvelujen kehittäminen edellyttää aina myös rakennusinvestointeja, jotka turvaavat työllisyyttä.

Tällaisen toimintapolitiikan onnistumiseen ammattiyhdistysliike voi vaikuttaa edellyttäen ja vaatiien sekä toimien yhdessä poliittisen työväenliikkeen kanssa.

Keskeisin keino ammattiyhdistysliikkeellä on todennäköisesti pureutuminen eri tapoihin lyhentää työaika. Työajan lyheneminen lisää työvoiman kysynnän kasvua, mutta se monien tutkimusarvioiden mukaan nopeuttaa myös tuottavuuden ja tuotannon kasvua, jolloin ainakin uskoisi olevan ammattiyhdistysliikkeelle suhteellisen luontevaa saada tavoitteita läpi juuri työajan lyhentämiseksi.

SAK:ta on usein syytetty — ulkopuolelta tosin — eduskunnalle kuuluvien toimien omimisesta. Syytös on osittain oikea, sillä SAK on joutunut työehtosopimustensa yhteydessä sopimaan asioista, nimenomaan sosiaalipolitiikan osalta, siitä syystä, että eduskunnassa ei ole löytynyt sellaista yksimielisyyttä ja sellaista uudistamiskykyä, jota yhteiskunnallinen tilanne olisi vaatinut.

Mielestäni tulevaisuudessa pitäisi järjestelmällisesti suuntautua siihen, että eduskunta tekee sille kuuluvat tehtävät ja ammattiyhdistysliike ammattiyhdistysliikkeelle kuuluvat tehtävät, jotta tässä mielessä perinteinen jako säilyisi. Tämä ei kuitenkaan saa sulkea pois ay-liikkeen ja poliittisen työväenliikkeen yhteistoiminnan tiivistämistä yhteiskunnallisen uudistustyön turvaamiseksi. Tällainen ajattelu tulee sitä tärkeämmäksi, mitä pienempi kasvu meillä kansantaloudessa tapahtuu. Kaikki ennusteet — niin viralliset kuin epävirallisetkin — osoittavat 80-luvulla hitaan kasvun kautta. Siitä syystä SAKlaisen ammattiyhdistysliikkeen on vakavasti mietittävä ja paneuduttava niihin laadullisiin muutostarpeisiin, joita yhteiskunta ja työntekijät vaativat perinteisen palkkapolitiikan rinnalla.

Mielestäni ammattiyhdistysliikkeen on 80-luvulla kiinnitettävä suurempaa huomiota työsuhdeturvaan sen kaikilla osa-alueilla. Toisaalta on kiinnitettävä kasvavaa huomiota siihen ympäristöön, jossa työtä tehdään, joista työehtosopimusneuvottelun yhteydessä voidaan sopia.

Rakennustyöläisten Liitto on tehnyt aloitteen edustajakokoukselle putki- ja putkieristysalan työntekijöitten eläketurvan järjestämiseksi. Haluan heti alkuun ilmoittaa yhtyväni tästä aloitteesta tehtyyn lausuntoon.

Aloitteesta käy ilmi, että vuonna 1969 tehtiin työeläkelakiin muutos, jolla putki- ja putkieristysalan sekä sähköalan työntekijät siirtyivät LEL:n piiristä TEL:n piiriin. Näin jälkikäteen katsellen muutos on ollut virheellinen.

Työmaaolosuhteet ja työnkuva on muuttunut reilussa kymmenessä vuodessa huomattavasti. Nykyisten putkityöntekijöitten osalta ja muittenkin työntekijöitten työmaakohteitten nopea valmistuminen on johtanut siihen, että eräät ryhmät ja eräät henkilöt toistuvasti joutuvat lyhyisiin työsuhteisiin. Rakennusallahan on ollut tyypillistä lyhyet työsuhteet. Ominaista rakennusallalle on myöskin se, että suuri osa tehdään urakkatyönä. Osa työntekijäkunnasta joutuu väistämättä tilanteeseen, jossa heille syntyy määräaikaista työsuhteita, työsuhteita, jotka ovat lyhyempiä kuin yksi kuukausi. Tällaisia kärjistetysti sanoen ruuhka-apulaisia on rakennustyökohteisiin ilmestynyt yhä enenevässä määrin. Ennen muuta tällaisia työntekijöitä on ns. reppufirmoilla ja kun työsuhteet ovat yhtä kuukautta lyhyempiä, joutuvat he TEL:n puitteissa eläketurvan ulkopuolelle. Tästä syystä heidät tulisi mitä pikemmin siirtää LEL:in piiriin, jotta kaikesta tehdystä työstä syntyisi myöskin eläkepalkkaa.

Toinen ongelma rakennuspuolella on töiden tekeminen pääosassa urakkatyönä. Urakkatyön luonteesta johtuen vanhemmat työntekijät ikääntyessään eivät enää urakkatöitä suorittaessaan saavutakaan samanlaista ansiotasoa kuin nuoremmat. Tästä taas seuraa TEL:in eläkelaskentatavasta johtuen, että heidän eläkepalkkansa itseasiassa laskee. Jos he kuuluisivat LEL:in piiriin, olisi asianlaita toinen. Useimmissa tapauksissa. Jo nämä kaksi syytä sinänsä riittäisivät siihen johtopäätökseen, jonka Rakennustyöläisten Liitto on aloitetta tehdessään esittänyt ja johon on lausuntona myönteisesti vastattu.

Kolmas lähtökohta, joka mielestäni on tärkeä, on se, että kaikki rakennusallalla työskentelevät pitäisi saattaa saman eläkejärjestelmän alaiseksi. Siitä yksinkertaisesta syystä olosuhteet — nimenomaan työolosuhteet — ovat kaikille samanlaiset riippumatta siitä mitä he työkohteessa harjoittavat.

LEL-eläkejärjestelmää pitäisi muutenkin tukea ammattiyhdistysliikkeen toimesta. Onhan se järjestelmä, jossa eläkelaitosta eli työeläkekassaa johdetaan pariteetti-periaatteella siten, että hallinnosta on puolet työntekijäjärjestön edustajia ja puolet työnantajajärjestön edustajia. Näin ollen oletan ja tiedänkin, että työntekijöitten tarpeet tulee huomioon otetuksi laajemmasta työntekijäpuolen asiantuntemuksesta johtuen.

Olen myöskin vakaasti sitä mieltä, että tällainen pariteettiperiaate johtaa siihen, että työntekijäpuolen on helpompi neuvotella kysymyksistä yhdenväristen porvareitten kanssa kuin koko arsenalin kanssa. Se minusta on huomattava etu, kun otetaan huomioon viimeaikaiset mm. Keskustapuolueen seikkailut eläkekysymyksissä.

Toveri puheenjohtaja. Haluan vielä kerran todeta, että kannatan Rakennustyöläisten Liiton aloitteeseen tehtyä lausuntoa.

Risto Salmelan (Rakennustyöläisten Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava: Työjärjestyksen 20 §. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Rakennusalan eri ammattien työntekijät ovat pääosin eläkevakuutettu LEL:n mukaan. Rakennus-, metsä- ym. LEL-alojen luonteen ja työolosuhteet huomioon ottavana erikoislakina LEL antaakin piiriinsä kuuluville työntekijöille oi-

keudenmukaisemman eläketurvan kuin mitä TEL antaisi. Työmarkkinajärjestöjen hallitsema Työeläkekassa koetaan lisäksi työntekijöiden keskuudessa enemmän omaksi eläkelaitokseksi kuin TEL:iä hoitavat vakuutusyhtiöt.

LEL:n soveltamispiirin määrittelevät LEL 1 §, LEL 1 A § ja LEL:n soveltamisesta annettu asetus. Näissä säännöksissä on lueteltu ne työalat, joilla työskenteleviin työntekijöihin LEL:iä sovelletaan. Vuoden 1969 lainmuutoksella ne putki- ja eristysalan työntekijät, jotka olivat muun kuin rakennusliikkeen palveluksessa, siirrettiin TEL:n piiriin.

Tuloksena tästä kymmenen vuoden TEL-kokeilusta on ollut, että huomattavan monet putki- ja eristysalan työntekijät ovat useiden työsuhteitensa osalta joutuneet väliinputoajan asemaan ja saaneet tyytyä huomattavasti pienempään eläkkeeseen kuin mitä LEL, aikarajoituksitta kaikki työsuhteet huomioivana eläkelakina olisi antanut.

Lisäksi eläketurva heikkenee niissä tapauksissa, jolloin työntekijä saman vuoden aikana on sekä LEL:n että TEL:n piirissä niin kuin putki-eristäjät ja asentajat nykyisen lain mukaan saattavat usein olla. Erityisen merkitykselliseksi siirto eläkejärjestelmien välillä tulee työkyvyttömyystapauksissa. Tämä johtuu erilaisesta tulevan ajan palkan laskentatavasta.

Rakennusalan työntekijöiden työeläkkeiden turvaamiseksi ja eläkejärjestelmän saattamiseksi sekä työntekijän että työnantajan kannalta yksinkertaisemmaksi Rakennusliitto on tehnyt tälle edustajakokoukselle aloitteen putki-eristäjien ja asentajien siirtämiseksi LEL:n piiriin. Kannatan tätä aloitetta.

Veijo Myllymaa (VTY r.y. Postiliitto r.y): Työjärjestyksen kohta 20, aloite 43. Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousoverit! SAK:n hallituksen lausuntoa VTY:n työaikalain uudistamista koskevaan aloitteeseen voidaan pitää tyydyttävänä. Työaikalain uudistaminen olisikin otettava työajan lyhentämisen rinnalle keskeisenä jäsenistön hyvinvointiin liittyvänä kysymyksenä.

Lakia uudistettaessa tulisi erityistä huomiota kiinnittää siihen, että kaikki palkansaajat tulevat saman arvoisina työaikalain piiriin. On erittäin tärkeätä, että työaikalain periodityötä koskevat säännökset uudistetaan. Nykyinen laki sallii, etenkin valtion ollessa työnantajana, keinotekoisesti säästyä ylityökorvauksen maksamisesta, pitämällä säännöllistä päivätyötä tekeviä henkilöstöryhmiä työaikalain 6 §:n alaisuudessa, kun 3-viikkoisperiodissa on tehtävä 18 ensimmäistä ylityötuntia 50 %:n korvauksella, jolloin sopivalla tavalla ylitöiden tekemisessä ylitöiden tekemistä säätelemällä välttyään lähes kokonaan 100 %:n ylityötuntien maksamiselta.

Edellä olevaan liittyen haluaisin kokouksen kiinnittävän huomiota myös siihen, että nykyisen työaikalain 11 § velvoittaa valtion virkamiehen tekemään ylityötä. Siitä kieltäytyminen on rankaistava teko, kun tänä päivänä pohditaan erilaisia työajan lyhentämismuotoja, olisi vähintäänkin kohtuullista, ettei kenenkään palkansaajan tarvitsisi vasten tahtoaan tehdä ylityötä, koska työnantajalla on mahdollisuus keinotella edellä kertomallani tavalla korvauksen maksamisessa.

Esitänkin, että SAK:n hallituksen lausuntoon aloitteeseen 43 liitetään lausuma, joka velvoittaa SAK:n hallituksen toimimaan työaikalain uudistamisessa siten, että työaikalaista poistetaan määräys, joka velvoittaa valtion palveluksessa olevat viran- ja toimenhaltijat tekemään ylityötä.

Toinen asiakohta, työjärjestyksen kohtaan SAK:n tavoitteet 80-luvulle, kohtaan 3.4, sivut 20—26 "tarvitaanko julkisia palveluja", hallituksen esitys kokonaisuutena on oikeansuuntainen ja hyvä. Kuitenkin kohdassa "liikenne ja tietoliikenne" todetaan lähinnä nykytila, siitä puuttuu kannanotto näiden toimintasektoreiden kehittämisestä.

Esitän tällaisen kantaa ottavan lausuman lisäämistä valiokunnalle. Samoin esitän otsakkeen muotoilemista uudelleen, otsake on liian epäröivä. Kyllä julkisia palveluja tarvitaan isolla huutomerkillä. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraava puheenvuoro Jorma Salonen VTY:stä, alaliitto Postiliitto, valmistautuu Seppo Porkka, Paperiliitto.

Jorma Salonen (VTY r.y. Postiliitto r.y.): Puheenvuoro työjärjestyksen kohtaan 17.1. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Valtion palveluksessa olevan henkilöstön määrä käsittää nykyisellään noin 110 000 virkasuhteessa olevaa virkamiestä, noin 80 000 työsopimussuhteessa olevaa työntekijää ja toimihenkilöä sekä noin 10 000 virkasuhteeseen verrattavassa palvelusuhteessa olevaa virkamiestä. Yksityisten valtionapulaitosten palveluksessa työskentelee noin 20.000 henkilöä, jotka ovat toimiehtosopimusjärjestelmän kautta virkaehtosopimusjärjestelmää vastaavan sopimusjärjestelmän piirissä. Kun lisäksi huomioidaan kuntien ja kuntainliittojen palveluksessa oleva henkilöstö, joihin sovelletaan samankaltaista kunnallista virkaehtosopimusjärjestelmää, kuten on valtion virkaehtosopimusjärjestelmä, käsittää koko julkinen hallinto noin puoli miljoonaa työntekijää.

Hyvät toverit! Esitän, että edustajakokous velvoittaisi SAK:n entistä voimakkaammin huolehtimaan virkasuhteisten jäsentensä etujen valvonnasta. Toveri puheenjohtaja! Puheenvuoron loppuosa käsittää perusteluja sekä selvitystä ja lähinnä virkaehtolakeihin sisältyviä puutteellisuuksia. Toivon, että se merkitään pöytäkirjaan kokonaisuudessaan. Kiitoksia.

Jorma Salosen puheen loppuosa oli seuraava: Voimassa oleva virkaehtosopimusjärjestelmä rakentuu rajoitettuun sopimusvapauteen sekä työtaisteluoikeuteen. Jo toisen kerran virkaehtosopimusjärjestelmän kymmenvuotisen voimassaolon aikana on komitean voimalla yritetty saada aikaan tarvittavia muutoksia virkaehtosopimusjärjestelmäämme. Toukokuussa 1975 jätti mietintönsä Kaarlo Sarkon johdolla toiminut komitea, joka päätyi toteamukseen, että ei ole perusteltua aihetta muuttaa virkaehtosopimusjärjestelmää. Kyseiseen komiteamietintöön palkansaajajärjestöt jättivät eräviä mielipiteensä, joissa vaadittiin laajempaa virkaehtosopimuslakien uudistamista. Vuonna 1977 asetettu ja Jaakko Vihmolan johdolla istunut komitea, joka otti nimekseen virkaehtotoimikunta 1977, on päätenyt käytännöllisesti katsoen aivan samaan lopputulokseen kuin Sarkon komitea.

Ja jälleen palkansaajajärjestöjen edustajat edellyttävät eriävissä mielipiteessään virkaehtolainsäädännön, virkaehtosopimusten neuvottelumenetelystä solmittujen pääsopimusten ja käytännön menettelytapojen perusteellisempaa uudelleenarviointia.

Virkaehtotoimikunta 1977:n mietintö ei ylimalkaisuudessaan tarjoa juuri lainkaan aineksia virkaehtosopimusjärjestelmän kehittämiseksi. Periaatteellisimmat muutokset virkaehtosopimusjärjestelmään toimikunta ehdottaa sinne, mihin niitä vähiten olisi odottanut. Toimikunnan mietinnössä esitetään Valtion työmarkkinalaitoksen valtaa lisättäväksi siten, että se päättää työnantajan edustajana toimivien virkamiesten palkkauksesta. Kyseisestä esityksestä voidaan tehdä eräitä päätelmiä. Ensimmäisenä päätelmänä olkoon se, että ehdotuksella pyritään helpottamaan palkkaustaulukoiden yläpään sijoitetuille virkamiesryhmille erityisetujen myöntämistä. Toisena päätelmänä tehtäköön se, että tällä tavoin Valtion työmarkkinalaitoksen talutusnaru eri virastoissa ja laitoksissa oleviin henkilöstöhallintotehtävissä työskenteleviin virkamiehiin nähden entisestään kiristyy. Kolmas päätelmä tehdystä ehdotuksesta on se, että johtavassa asemassa olevien virkamiesten palkat ja muut palvelussuhteen ehdot siirtyisivät parlamentaarisen kontrollin ulkopuolelle. On syytä todeta, että työnantajan edustajana toimivien virkamiesten palkkauksesta voimassa olevien säädösten mukaan tällä hetkellä päättää valtioneuvosto.

Virkaehtotoimikunta 1977 on toki esittänyt joitakin edistysaskeleita virkaehtosopimusjärjestelmän kehittämiseksi. Toimikunta ehdottaa sopimusjärjestelmään sisältyvän henkilöpiirin laajentamista koskemaan sivutoimia ja osa-aikaisia virkamiehiä. Sopimusvapauden piiriä toimikunta ehdottaa laajennettavaksi mm. siten, että virkavapauden myöntämisperusteet ja yhteistoimintamenettelyt koskevat asiat tulisivat sovittavien asioiden piiriin. Esitettyjen uudistusten jälkeenkin sovittavien asioiden piiri jää suppeaksi. Edelleenkin virkaehtosopimuksin ei voitaisi sopia virkojen perustamisesta tai niiden palkkausluokista. Myöskään viran lakkauttamisen perusteista ja lakkauttamiseen liittyvistä taloudellisista ja sosiaalisista sekä oikeudellisista vaikutuksista ei saa sopia, koska toimikunta ei katso niiden olevan virkamiesten palvelussuhteen ehtoja. Sopia ei myöskään saisi virkaan vaadittavista kelpoisuusehdoista, virkaylennysperusteista, virkamiehen velvollisuuksista, kurinpidosta eikä useimmista virkamiehen sosiaalisista eduista. Ehdotukseen sisältyy lisäksi eräitä työtaistelutilanteissa noudatettavia määräaikoja ja menettelytapoja koskevia muutoksia.

Toimikunta ehdottaa myös eräissä tapauksissa mahdolliseksi virasto-kohtaisten virkaehtosopimusten tekemisen. Tällä järjestelyllä lähennytään työehtosopimusjärjestelmää. On kuitenkin huomattava, että ehdotuksen mukaan virasto-kohtaiset virkaehtosopimukset tehtäisiin varsin tiukasti valtiovarainministeriön sanelemissa rajoissa.

Mietintönsä jättäneen virkaehtotoimikunta 1977:n vaatimaton lopputulos ei saa merkitä virkaehtosopimusjärjestelmämme todellisen ja syvällisemmän uudistamisen lykkäämistä. Nykyinen rajoitettu sopimusjärjestelmä ei enää kestä kansainvälistä vertailua. Myöskään virkamiesten ja viranhaltijoiden työtaisteluoikeudelle ei ole tarvetta asettaa sellaisia rajoituksia,

joita nykyinen virkaehtosopimusjärjestelmämme tuntee. Virkaehtotoimikunta 1977:n työn lopputulos yhdessä aikaisemmin mietintönsä jättäneen julkishenkilöstön oikeusasemakomitean ehdottaman virkamieslain kanssa näyttävät merkitsevän virkamiesten aseman heikentämistä ja aikaisempaa huonompaa valtion henkilöstöpolitiikkaa.

Edellä esitetystä johtuen voidaan aiheellisesti kysyä, muodostaako nyt tiedossa oleva ehdotuskokonaisuus poliittisesti toteuttamiskelpoisen kokonaisuuden, koska ehdotuksista puuttuvat kaikki merkittävimmät palkan-saajataholta esitetyt uudistukset.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Seuraava puheenvuoron käyttäjä Seppo Porkka, Paperiliitto, ole hyvä, valmistautuu Erkki Mukkila, samoin Paperiliitto.

Seppo Porkka (Paperiliitto r.y.) Koskettelen tässä puheessani kolmea kohtaa SAK:n tavoitteista 80-luvulle. Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Arvokas edustajakokous, joka on kokoontunut tänne Finlandia-taloon, vetää linjaa SAK:n tulevista tavoitteista 1980-luvulla. Täällä ovat monet todenneet asioita, joita SAK:n tulee ottaa huomioon. Rauhantyo, joka monessa puheenvuorossa on todettu tärkeimmäksi, on tietysti yksi sellainen; jollei ole rauhaa, ei ole paljon muutakaan.

Puuttuisin työehtosopimusvalmisteluun ja työehtosopimustulkintaan. Mielestäni SAK:n tulee pyrkiä työehtosopimustulkinnan muuttamiseen niin, että työntekijöitten valitsemalla pääluoittamismiehellä on tulkintaoikeus työehtosopimustulkinnassa, eikä, kuten nyt, että se on työnantajalla.

Lisäksi kokonaisvaltainen palkkapolitiikka, joka on osoittautunut viime ratkaisussaan antavan eniten, tulisi olla edelleenkin SAK:n tähtäimessä, jossa me kaikki matalapalkkaiset, jotka pääsääntöisesti SAK:n jäseniä ovat, tulisi huomioida.

Toinen asia on työsuojelutoiminta. Helluntain uutisissa kerrottiin, että Kymijoessa on kalaa tonneittain selällään, isoja kaloja. Puunjalostusteollisuus, joka joen varressa ahertaa ja laskee sinne vähän lipeää, muutama tonni pääsi sinne lipsahtamaan kerrottiin uutisissa, kalat käyvät kyljelleen. Siellä jokivarressa ja alempana on puunjalostusteollisuutta melkoisesti, jossa käsitellään kemikalioida. Nykyinen tilanne on: lakien ja asetusten määräykset ovat olemassa, mutta niihin ei työnantaja suhtaudu sillä vakavuudella, että niitä olisi noudatettava.

Toimintaa pitäisi parantaa niin, että määräykset olisivat ehdottomia, saatettaisiin normit, joita noudatettaisiin ehdottomina. Nykyisin oleva melunormi on 85 desibeliä, joka voidaan sitten lapulla seinään kumota, suojele kuuloasi! Käytä suojaimia! Tässä SAK:n valittavan ja jo valitun hallinnon tulee valvontaa tehostaa ja pyrkiä vaikuttamaan niin, että lain-säädäntö kehittyy työsuojeluasioissa. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Seuraava puheenvuoron käyttäjä Erkki Mukkila Paperiliitosta, valmistautuu Taisto Koskinen Sähköliitosta.

Erkki Makkila (Paperiliitto r.y.): puhuja esitti puheenvuoronsa keskeisimmät osat ja pyysi merkitsemään pöytäkirjaan puheensa kokonaisuudessaan:

Muutosesitys kohta 17, Kansainvälinen yhteistyö: Suunnanmuutos vaatii kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen entistä laajempaa ja tehokkaampaa yhteistyötä ja aloitteellisuutta. Yritykset ratkaista ongelmat idän ja lännen vastakohtia kärjistämällä, taloudellista nationalismia voimistamalla ja kilpailuyhteiskunnan piirteitä lujittamalla vain kärjistävät ristiriitoja. Tämän päivän maailmassa tarvitaan kipeämmin kuin koskaan yhteiskuntajärjestelmien ja yksityisten valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä sekä yhteiskunnallista suunnitelmallisuutta.

Kansainvälisten taloussuhteiden uudelleenjärjestelyn lähtökohtana on oltava se, että kehityksen ja alikehityksen ongelmat ovat jakamaton kokonaisuus. Kehitysmaiden alistetuille kansoille on taattava taloudellinen riippumattomuus ja edellytykset omaehtoiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Tässä voidaan onnistua vain lisäämällä olennaisesti ulkomaisten taloussuhteiden kansanvaltaista säätelyä kehittyneissä kapitalistisissa maissa. Erityisesti ylikansallisten yhtiöiden nopeasti kasvaneen vallan vuoksi tässä vaaditaan tehokasta kansainvälistä yhteistyötä.

Myös kehittyneissä kapitalistisissa maissa on taattava mahdollisuudet niiden kansojen enemmistön etujen mukaisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamisessa mikä ei kuitenkaan enää voi eikä saa tapahtua kehitysmaiden kustannuksella. Kansallisen riippumattomuuden edellytyksenä on tässäkin kansainvälinen yhteistoiminta suuryritysten, erityisesti ylikansallisten yhtiöiden lyhytnäköisten voitto- ja valtapyrkimysten torjumiseksi. Siihen on kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen annettava oma panoksensa.

Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen yhteistoiminta on välttämätöntä myös sen vuoksi, että teknologisen kehityksen seurausvaikutukset ovat yhteisiä kaikkien kansojen työläisille. Uusimman teknologian kehittäminen on yhä harvalukuisempien ylikansallisten yritysten käsissä. Automaation ja rationalisoinnin kohdalla on selvästi nähtävissä samat pyrkimykset eri maiden työnantajapolitiikassa. Työntekijöiden etujen puolustaminen ja työn vapauttamiseen tähtäävä toiminta vaatii kansallisten rajojen ylittämistä.

Pääoman kansainvälistyminen ja uusimman teknologian keskittyminen ylikansallisten yritysten hallintaan asettavat SAK:lle erityisen vastuun riippumattoman suomalaisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamisessa. Suomen osallistuminen vapaakaupan pohjalta tapahtuneisiin yhdentymisjärjestelyihin on aiheuttanut monia yhteiskuntapoliittisia ongelmia. Teknologisen kehityksen jatkuva nopeutuminen ja sen kiristämä kansainvälinen kilpailu tulevat vain lisäämään niitä. Omaehtoisen suomalaisen yhteiskuntakehityksen turvaaminen ja suomalaisen työmiehen etujen ajaminen ovat toistensa edellytyksiä.

SAK:n tulee katsoa, että nimenomaan Suomen ulkomaankauppapolitiikka ei enää voida hoitaa joidenkin suuryritysten vientietuja tukien. Suomalaisen tieto- ja taitokapasiteetin ja suomalaisen työn kilpailuasema on turvattava ja lähtien kansantalouden kokonaisuudesta. Tämä ei kuiten-

kaan saa tapahtua ainoastaan tuotannolliset näkökohdat huomioiden, vaan antamalla täysi paino myös työntekijöiden tarpeille. Suomen ulkomaisia taloussuhteita hoidettaessa ovat suuryritysten edut tähän asti sivuuttaneet kansan työtä tekevän enemmistön tarpeet. Vastaisuudessa on Suomen ulkopoliittikan oltava myös suomalaisen työmiehen ulkopoliittikkaa.

Maailman kaikkien kansojen edut vaativat pysyvän rauhan perusteiden lujittamista. SAK pyrkiikin toimimaan liennytyksen ja aseidenriisunnan puolesta niissä kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen järjestöissä, jonka jäsenenä se on eli Pohjolan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä PAY:ssa, Euroopan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä EAY:ssä, OECD:n neuvoo-antavassa ay-komiteassa TUAC:ssä ja Vapaiden Ammattijärjestöjen Kansainvälisessä liitossa VAKL:ssa.

SAK kehottaa myös jäsenliittojaan painottamaan kansainvälisessä toiminnassaan liennytyksen lujittamista ja aseidenriisunnan edistämistä. SAK luottaa siihen, että jäsenliitot osoittavat solidaarisuutta kehitysmaiden alistetuille kansoille pyrkiessään ajamaan omalla alallaan eri maiden työntekijäin yhteisiä etuja. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kansainvälisyyden voimistamista liittojen jäsenistön keskuudessa.

SAK pyrkii itse ja edellyttää myös jäsenliittojensa tukevan pohjoismaisen identiteetin säilymistä Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksen syventyessä. Suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen tulee myös jatkaa pohjoismaiden ja Neuvostoliiton ammatillisten järjestöjen välisten yhteyksien rakentamista sekä syventää tälle pohjalle syntynyttä yhteistyötä ja mielipiteenvaihtoa.

SAK kehottaa jäsenliittojaan myös luomaan edellytyksiä ammattiosastojensa omille kansainvälisille yhteyksille. Kun tässäkin lähdetään eri maiden työntekijöitä yhdistävistä eduista, lujitetaan samalla työmiehen ulkopoliittikan perustaa.

Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Olen laatinut muutosesityksen paljon laajempaan muotoon. Olen jättänyt sen valiokunnalle, ja pyydän, että se merkitään pöytäkirjaan kokonaisuudessaan. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Esitän lisäksi, että puheenvuoroni sisältö huomioidaan kansainvälistä kannanottoa laadittaessa.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos! Seuraava puheenvuoro Taisto Koskinen, Sähköliitto, valmistautuu Börje Nyström, KTV.

Taisto Koskinen (Suomen Sähköalantyyntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Tämä puheeni kohta on työjärjestyksen kohtaan 12, ja myöskin tässä on esitys järjestöpoliittisen ohjelman kohtaan 5, jonka olen jättänyt valiokunnalle ja jonka otan ainoastaan siltä osin esille.

Hyvät edustajakokoustoverit! SAK:n toiminta 1976—80 ei ole vastannut työntekijöiden tarpeita ja oikeutettuja vaatimuksia. Työnantajien ryhtiliike on tänä aikana kasvanut ja voimistunut samoin kuin oikeistolaisuus kokoomuksen muodossa on tapahtunut tosiasia, joka on vaikeuttanut tietenkin taistelua SAK:n tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tämän muutoksen johdosta onkin SAK:n avustettava, tuettava sekä — mikä tärkeintä — aktivoitava jäseniään toimimaan niin monien asioiden johdosta, jotka lukeutuvat välttämättömiin tarpeisiimme. Näihin tarpeisiimme otankin lyhyesti seuraavia kysymyksiä: Rauhan ja liennytyksen kehittäminen Euroopassa, ydinaseettoman Pohjolan puolesta, aseidenriisunnan edistämiseksi sekä sitten tärkeimpänä kohtana tietenkin: oman maamme kohdalla on lopetettava puolustusministeri Aikään ajamat asiat, eli puolustusmenojen voimakasta lisäämistä on vastustettava. Näillä taloudellisilla intresseillä voimme saada hyvin paljon aikaan rauhanomaisessa rakentamisessa.

SAK:n tavoitteet 1980-luvulla. Porvarillisen talouspolitiikan vahingollisuus tuodaan kokonaisuudessaan esille tässä esityksessä, ja uhkana nähdään talouskasvun ehkä voimakaskin hidastuminen. Tämän johdosta ei kuitenkaan ole puututtu perustavaa laatua olevaan ristiriitojen ja luokkavastakohtien erittelyyn ja kysymyksen selvittelyyn.

Perustana voidaan mainita, että ensisijaisena työntekijöiden sekä heidän järjestöjensä perusoikeuksien vahvistaminen ja lujittaminen on toimenpiteitä, jotka on tuotava esille ja taisteltava niiden puolesta voittoisasti.

Täydellisestä työrauhavelvoitteesta on alettu keskustella, ja tätä on myöskin vastustettava sillä tavalla, että pääsemme tässä voitolliseen esitykseen.

Järjestöpolitiikka 80-luvun ohjelmassa sopimus- ja järjestörajaongelman ratkaiseminen ja käytettävät menetelmät ovat olennaisina kysymyksiä. Ei liene tarpeellista tehdä pakkoratkaisuja, vaan jäsenliittojen kesken neuvottellen sekä jäsenistön tarpeiden mukaan eli jäsenistön edut ovat tärkeimmät asiakriteerit, eikä aina jonkun liiton paisumispyrkimykset. Onkin asiallista, että asioista keskustellaan yhteisten neuvottelupöytien äärellä ja että ratkaisut ensisijassa tyydyttävät jäseniä, joiden asiaa ratkotaan.

Sen jälkeen oli esitys järjestöpolitiikan kohtaan 5, jossa oli suhteellisista vaaleista kysymys. Pyydän kirjaamaan sen pöytäkirjaan. Kiitos.

Taisto Koskisen esitys oli seuraava: Kaikissa SAK:n jäsenliitoissa on toteutettava piiri- tai läänikohtaiset suhteelliset vaalit, jolloin taataan kannatuksen mukainen edustus liittokokouksissa eri poliittisille ryhmille. Nämä suhteelliset vaalit otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja edustavuudessa.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraava puheenvuoron käyttäjä Börje Nyström, KTV, valmistautuu Kalevi Rauta, VTY. Unto Keijonen SAK:n hallituksesta on pyytänyt puheenvuoronsa merkittäväksi pöytäkirjaan.

Unto Keijosen (SAK:n hallitus) puheenvuoro oli seuraava: SAK:n talous- ja sopimuspoliittiset tavoitteet. SAK:n edustajakokouksille 70-luvulla on ollut leimallista ohjelmallisten tavoitteiden asettelu. Siihen nähden on nyt valittu linja ohjelmien tarkistamisesta ja täydentämisestä vain tarpeellisilta

osin oikeaan osunut. Julkisen alan näkökulmasta on kuitenkin muutama huomautus paikallaan.

Ohjelmassa on aivan oikein korostettu täystyöllisyyden tärkeyttä. Työtömyyden pitäminen vain välttämättömänä pahana on kuitenkin liian tavallista. Työttömiä pidetään yleisesti työkyvyttöminä, mikä osittain valitettavasti pitääkin paikkansa. Tällaiseen tilanteeseen joutuminen osoittaa, että vuosien -77 ja -78 deflaatiopolitiikasta on maksettu liian kallis hinta. Elvytyskauden tuloksista nyt nautittaessa on muistettava, että sen uhrina on ollut ilmeisesti pysyvästi työttömyyteen tuomittujen joukko. Missä viipuu selvitys siitä, kuinka suuren osan kohtalona nykyisistä työttömistä on jatkuva työttömyys ja siitä vähitellen seuraava työkyvyttömyys? Työttömyys ei tietenkään ole pahinta julkisella alalla, mutta työttömyyden seuraukset tuntuvat kaikilla yhteiskunnan lohkoilla.

Ohjelma pitää hallittua tasapainoista kasvua jatkossakin välttämättömänä. Toisaalta kaikille on selvää, että taloudellinen kasvu ei luonnonvarojen ehtyessä voi jatkua loputtomiin. Siksi kasvu ei jatkossa voi aikaisemmassa määrin perustua tavaratuotantoon ja määrälliseen kasvuun. Yleisvaikutelmaksi tästäkin ohjelmasta jää, että eräistä yrityksistä huolimatta ei määrälliseen kasvuun perustuvalla politiikalla kyetä hahmottamaan vaihtoehtoista linjaa. Sellaisen aika kuitenkin tulee ennen pitkää ja silloin yhteiskunnallisten palvelusten laajentaminen tulee olemaan keskeisellä sijalla.

Ohjelma korjaa monellakin taholla omaksuttuja käsityksiä, että julkinen toiminta olisi pelkkää tuotannon tulosten uudelleenjakoa tai kulutusta tahi, että julkiset palvelukset toimisivat vain yhteiskunnan vähäosaisten hyväksi. Yhteiskunnan ylläpitämää koulutus, terveydenhoito, tiedonvälitys, tutkimus- ja liikennepalvelukset ovat välttämättömiä myös teollisuudelle ja sen tuottavuuden kehittämiseksi. Ilman tehokkaasti toimivaa yhteiskuntakoneistoa ei nykyisen taloudellisen kehitystason saavuttaminen olisi ollut mahdollista.

Toisaalta on selvää, että uudenaikainen ja tehokas teollisuus on yhteiskuntataloudelle välttämätön. Kuten ohjelma toteaa: julkiset palvelut ja muu tuotanto täydentävät toisiaan, mistä syystä molempien kehittämiseen täytyy kiinnittää huomiota. Siksi kysymys, tarvitaanko julkisia palveluksia, täytynee ymmärtää lähinnä retorisena.

Verotusta käsittelevä kohta ohjelmassa olisi ansainnut arvosanan kiitettävä, mikäli se olisi avoimesti myöntänyt, että erityisesti työllisyyden turvaamiseksi on veroasteen vähittäinen kohoaminen tulevaisuudessa hyväksyttävä. Myöskin verotuksen porsaanrei'issä on edelleen paikattavaa. Erityisesti elinkeinoverotuksen piirissä olisi karsittava mahdollisuuksia erilaisten verovapaiden tulojen järjestämiseen.

Uuteen teknologiaan ja automaatioon otettua periaatteessa myönteistä kannanottoa perustellaan kilpailukyvyyn säilyttämisellä. Kansainväliseltä kilpailulta suojatuilla aloilla eli palvelustuotannossa ja kotimarkkinateollisuudessa ei tätä perustetta — ei ainakaan samassa määrin — voi käyttää ja siksi ohjelmalta olisi kaivannut pitemmälle menevää erittelyä uuteen teknologiaan liittyvistä vaikutuksista näillä aloilla. Palveluksissa, hallinnossa ja suojatussa teollisuudessa perustuu uuden tekniikan käyttöönotto ja siitä

seuraava työvoiman vähentäminen pelkkään liikevoiton tavoitteluun ja sitä ei työväenliike koskaan ole hyväksynyt yhteiskunnallisen toiminnan ainoaksi päämääräksi. Siksi olisi näillä aloilla työllisyyden turvaamiseen kiinnitettävä suurempaa huomiota.

Ohjelma pitää tarpeellisenä palkansaajarahastoihin liittyvien yksityiskohtien selvittämistä, mihin ainakin selvittämisen tarpeellisuuden osalta on syytä yhtyä. Jos rahastojen kartuttaminen perustuu osuuteen yrityksen voitosta — niinkuin ilmeisesti on tarkoitettu — joudutaan ratkaisemaan vaikeita järjestelmän sisäisiä ongelmia. Miten estetään yrityksen kirjanpidoillisen voiton tarkoituksenmukainen manipulointi, mihin nykyinen kirjanpito- ja verotuslainsäädäntö antaa varsin vapaat mahdollisuudet. Tytär- ja emoyhtiöihin liittyvät ongelmat ovat luku sinänsä.

Miten järjestelmää sovellettaisiin julkisella alalla. Sitenkö, että rautatieväen liitto ja veturimiehet vähitellen tulisivat VR:n omistajiksi, postin väki posti- ja telelaitoksessa jne. Vähimmäisvaatimus on, että järjestelmää vastaava vaikutusmahdollisuus turvataan myös julkisen alan työntekijöille.

SAK:n palkkapolitiiseen ohjelmaan ei ole pidetty tarpeellisenä tehdä korjauksia. Solidaarisuuden ja matalapalkkaisten aseman parantaminen kaipaavat luonnoksen mukaista korostamista. Vallitseva palkkopolitiittinen ajatteluhan perustuu ns. jakovaran arviointiin, joka perustuu arvioituu vientihintojen nousuun sekä arvioituu tuottavuuden nousuun kilpailevassa sektorissa. Koska tulojaon muuttaminen palkkatulojen hyväksi on ymmärrettävästi työlästä, otetaan palkankorotusvarassa jo etukäteen huomioon arvioitu palkkaliukuma sopimuskaudella. Julkisella sektorilla ja muilla kiinteäpalkkaisilla aloilla ansiot nousevat vain sopimusten perusteella. Siksi itse sopimuksiinkin on sisällytettävä järjestelyt, jolla ansiotason nousu myöskin liukumattomilla aloilla turvataan SAK:n palkkopolitiittisen linjan mukaisesti. Siksi ansiokehitystakuu on näiden alojen sopimuksissa välttämätön. Ja toivomukseni on, että asialliselle keskustelulle tulee entistä enemmän tilaa.

Börje Nyström (Kunnallisten Työntekijöiden ja Viranhaltijain Liitto/KTV r.y.): Sallitaanko, että puhun ruotsiksi ja suomeksi? (Puheen suomenkielinen osa oli seuraava:) Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tehtävien siirto yksityisille. Yhdyn niihin käsityksiin, joita täällä esitti toveri Irja Koskinen. Mutta haluaisin vielä korostaa tässä yhteydessä eräitä seikkoja. Jos yksityisen työnantajan tulo laajenee kokonaan uusille aloille, niin kuin sosiaalitoimeen tai jätehuoltoon, niin romuttuvat ne perustat, joita esim. SAK 80-luvun tavoitteissaan asettaa työllisyyspolitiikalle. Kuntia halutaan käyttää työllisyysmielessä hyväksi. Ei ole oikein, että esim. työllisyysvaroin tehtäisiin — niin kuin useasti tehdään — aivan keinotekoisia töitä. Tarvitaan sellaisia järkeviä toiminta-aloja, jolla palvelutoimintaa tulee laajentaa ja laatua parantaa. Suoritettavien töiden tason valvonnan tulee olla yhteiskunnan käsissä. Siksi meidän tulee kaikin keinoin estää sellainen kehitys, joka veisi kokonaisia toimialoja käsistämme. Liittäisin täällä jo esitettyihin alueisiin pari lisää. Muutaman viime vuoden ajan satamien

palvelutoimien kehittäminen on jätetty lähes yksinomaan huolintaliikkeit-
le. Kaupungit eivät suorita enää tarpeellisia investointeja, jotta kilpailuky-
ky säilyisi. Kun kehittymistä ei tapahdu, niin

Välihuuto: Aika!

... sitten todetaan, ettei kaupunki voi itse suorittaa tehtäviä, koska ei ole
kapasiteettia. Tässä vaiheessa kaikki päätöksentekijät ovat tosiasian edes-
sä.

Välihuuto: Aika!

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavan puheenvuoron käyttäjä
Kalevi Rauta, Rautatieläisten Liitosta, valmistautuu Kari Parkkinen Ra-
kennustyöläisten Liitosta.

Kalevi Rauta (VTY r.y./Rautatieläisten Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohta
20. Työväen rahalaitostoiminnan eheyttäminen. Toveri puheenjohtaja, hy-
vät toverit. SAK:n XI:sta edustajakokous totesi päätöksessään, että työvä-
en pankkien keskittämistä kaikin tavoin edistetään ja epäterve kilpailu
poistetaan. Tästä päätöksestä on viisi vuotta aikaa, mutta mitään kon-
kreettista ei ole tapahtunut. Epäterve kilpailu jatkuu. Tätä epätervettä kil-
pailua käyvät valtakunnan tasolla Suomen Työväen Säästöpankki ja
Osuuspankki Yhteistuki. Kilpailu on kyllä epätasapainoista, sillä STS on
monin verroin niskan päällä tässä kilpailussa.

Varsinaisilla talletuksilla mitattuna työväen rahalaitosten markkina-
osuus on runsaat 5 % ja se ei ole paljon. Mikäli työväenliike havittelee
taloudellista valtaa joskus tulevaisuudessa tuo edellä mainittu 5 % pitäisi
olla kymmenen kertaa suurempi. Käsitykseni mukaan, mikäli eheytymistä
ei tapahdu, työväenliikkeen rahalaitostoiminta polkee paikallaan vastai-
suudessaakin.

Henkilökohtaisesti ajattelen, että ei sen paremmin poliittinen työväenlii-
ke kuin ay-liikekään tarvitse omaa pankkia. Molemmilla voi olla yksi ja
yhteinen pankki. Tätä kautta tulevat molempien sektorien toiminta turva-
tuksi. Sillä siinä vaiheessa kun on yksi valtakunnallinen työväen pankki,
molempien sektorien edunvalvojat on niin johtoportaan kuin hallinnos-
sakin, joten kitkaa ei pitäisi syntyä. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraava puheenvuoron käyttäjä
Kari Parkkinen, Rakennustyöläisten Liitto, valmistautuu Teuvo Torkkeli
Rautatieläisten Liitosta, PaaVo Niinisalo KTV:stä ei käytä puheenvuoro-
aan, vaan pyytää sen liittämään pöytäkirjaan.

Kari Parkkinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Muutosesitys SAK:n halli-
tuksen lausuntoon numero 36. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Pyytäi-
sin saada liittää puheeni alkuosan pöytäkirjaan ja lukisin vain tämän lop-
puosan.

Toveri puheenjohtaja. Putki- ja putkieristysalan työntekijät ovat ko-
kouksissaan ja neuvotteluissaan käsitelleet eläketurvansa järjestämistä ja
päätyneet LEL:n kannalle. Tämän perusteella esitän, että edustajakokous

yhtyy Rakennustyöläisten Liiton aloitteessa numero 36 esitettyihin käsitteisiin ja velvoittaa SAK:n hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin putki- ja putkieristysalan työntekijäin siirtämiseksi kokonaan LEL:n piiriin.

Toisena kohtana olisin kiinnittänyt huomiota eräiden toverien puheisiin, jotka koskevat ruotsinkielisten toverien puutteisiin esim. työehtosopimusten saamista nopeammin kentälle ja yhä useammalle sopimusalalle, joilta vielä kokonaan puuttuu tällainen jäsenetu, kuten tutustuminen omalla äidinkielellä oman ammattialan työehtosopimukseen. Kiitos.

Puheen alkuosa kuului seuraavasti: Rakennustyöläisten Liitto on tehnyt tälle SAK:n edustajakokoukselle aloitteen putki- ja putkieristysalan eläketurvan uudelleenjärjestämisestä. Vuoteen 1969 saakka putki- ja putkieristysalan työeläketurva järjestettiin LEL:n mukaan rakennusalan työeläkekassaan. Vuonna 1969 rakennusliikkeiden palveluksessa olevat putki- ja putkieristysalan työntekijät jäivät LEL:n piiriin ja putkiliikkeiden palveluksessa olevat siirtyivät TEL:n piiriin. Vaikka eläkelait perusteiltaan turvaavat samantasoisin eläketurvan, on yli 10 vuoden kokemuksen perusteella voitu havaita TEL:iin kuulumisesta olevan eräitä eläketurvaa heikentäviä tekijöitä. Putkiliikkeet ovat yhä enemmän siirtyneet käyttämään lyhyitä työsuhteita. Työntekijöitä palkataan vain yhtä työtä tai työkohdetta varten. Putkityöntekijät jäävät siksi usein TEL-eläketurvan ulkopuolelle, koska monet työsuhteet kestävät alle 30 päivää. Tätä pidemmissäkin työsuhteissa eläketurva kärsii, koska vain täydet 30 päivän jaksot otetaan TEL-eläketurvaan mukaan. Esimerkiksi 6 puolentoista kuukauden työsuhdetta kartuttaa eläkettä vain 6 kuukautta, ja jättää eläketurvan ulkopuolelle 3 kuukautta.

Mikäli kaikkiin putki- ja putkieristysalan työntekijöihin sovellettaisiin LEL:iä, kuten muihinkin rakennustyöläisiin, tulisivat kaikki työsuhteet ja ansiot eläketurvan piiriin. TEL:n soveltaminen on myös johtanut työnantajien keinotteluun työsuhteen pituudella. Lyhyitä työsuhteita käytetään, jotta työnantajat välttyisivät kokonaan eläkemaksuilta ja työntekijäin eläketurvan karttumiselta. Pitkissäkin työsuhteissa TEL tuo putki- ja putkieristysalalla yleensä huomattavan eläketurvan kuin LEL. TEL:ssä eläke lasketaan työsuhteen viimeisistä 4 vuodesta, jotka vanhemmilla työntekijöillä — urakkapalkkauksen vuoksi — ovat ansiotasoltaan heikoimpia, mikä vaikuttaa eläkettä pienentävästi. LEL:n puolella eläke lasketaan kaikista työsuhteista, joten siihen tulevat mukaan myös aiempien vuosien paremmat ansiot. Lisäksi on vielä todettava, että LEL:iä hoidetaan ainoassa työmarkkinajärjestöjen täysin hallitsemassa eläkelaitoksessa, Työeläkekassassa. Sen päätöksiin mm. työkyvyttömyyseläkkeiden ja rahastojen käytöstä voivat Rakennustyöläisten liiton edustajat tasapuolisesti vaikuttaa työnantajien edustajien kanssa. TEL-vakuutusyhtiöissä tämä ei ole mahdollista.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavan puhevuoron käyttää Teuvo Torkkeli Rautatieläisten Liitto, valmistautuu Markku Vaniala Kemin Työntekijäin Liitosta.

Teuvo Torkkeli (VTY r.y./Rautatieläisten Liitto r.y.): Suhteellisuus sekä luottamusmiesten valinta, työjärjestyksen kohtaan 17.1. Suhteellista vaalitapaa voidaan perustella SAK:ssa ja sen jäsenliitoissa sillä, että järjestö on yhteistoimintajärjestö, jossa kummallakin työväenpuolueella täytyy olla kannatuksensa mukainen edustus liittojen liittokokouksissa ja liittojen hallintoelimissä. Enemmistön vaalitapa ei kuitenkaan turvaa poliittisen kannatuksen mukaista edustusta liittokokouksiin vähemmistöryhmälle. Tästä ovat osoituksena tänä vuonna pidetyt liittojen vaalit. Liitoissa suoritettiin edustajien valinta enemmistövaalivalla HRHL:ssä ja Rautatieläisten Liitossa, joissa kansandemokraattien saamat äänimäärät olivat huomattavasti suuremmat kuin saadut edustajapaikat. HRHL:ssä niissä osastoissa, joissa suoritettiin vaalit, saivat kansandemokraatit n. 35 % äänistä, mutta paikoista vain 11. Rautatieläisten Liiton niissä osastoissa, joissa suoritettiin vaalit saivat kansandemokraatit 35 % äänistä, mutta paikoista vain 22. KTV:ssä on osastokohtainen suhteellinen vaali ja niissä osastoissa, joissa edustajat valittiin vaaleilla saivat kansandemokraatit äänistä noin 36 %, mutta paikoista vain 25. Paperiliitossa suoritettiin kaikissa osastoissa osastokohtainen suhteellinen vaali. Kansandemokraatit saivat äänistä noin 39 % mutta paikoista vajaat 34.

Näiden neljän liiton edustajakokousvaalit osoittavat sen, että enemmistövaali ja osastokohtainen suhteellinen vaali eivät anna eri ryhmille kannatuksen mukaista edustusta liittokokouksiin. Sen vuoksi on jokaisessa SAK:n jäsenliitossa toteutettava lääni- tai piirikohtainen suhteellinen vaali, joka antaa kannatuksen mukaisen edustuksen liittokokoukseen kullekin eri poliittiselle ryhmälle.

Sitten toinen juttu. SAK:n on mielestäni myös valvottava jäsenliittojen toimia, ettei niissä tapahdu jäsenistön oikeuksien loukkauksia. Jopa porvarillinen demokratia antaa meille oikeuden olla mukana valitsemassa maalle presidenttiä ja eduskuntaa. Olemme kyvykkäitä valitsemaan kunnallisia luottamusmiehiä, mutta ay-liikkeessä ei kaikilla ole oikeutta valita edes omia luottamusmiehiä, vaan heidät nimeää liiton hallinto. Näin tapahtuu mm. Rautatieläisten Liitossa ratapiiritasoisten luottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen kohdalla.

Esitän, että SAK ryhtyy myös näiltä osin toimiin turvatakseen jäsenliittojensa jäsenille erään heidän perusoikeutensa eli oikeuden vapaasti saada asettaa ehdokkaita ja valita luottamusmiehensä. Kiitos.

Paavo Niinisalon (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.) puheenvuoro oli seuraava: SAK:n tavoitteet 1980-luvulla, tavoiteohjelman kohdassa 7.4. Työaika lyhennettävä — osa-aikatyö puututaan varsinkin ajankohtaiseen kysymykseen, ja on hyvä asia, että siihen todella otetaan kantaa. Tähän liittyy läheisesti kysymys jatkuvaa iltatyötä tekevien työntekijäryhmien aseman parantamisesta. Nykyisen käytännön vallitessa on varsin suuri työntekijäryhmä — siivoojat — tavallaan suljettu pois yhteiskuntaelämästä. He eivät voi osallistua ammattiyhdistys- ym. toimintaan sillä teholla, mitä nykyaika vaatii, koska ko. työaika iltaisin sen estää. Tämän vuoksi SAK:n olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota iltaisin sii-

voustyössä olevien aseman parantamiseen.

Iltatyö tulisi muuttaa päivätöksi ja milloin se ei ole mahdollista, tulisi iltalisä saada koko työssäoloajalta. Eläkeikäraja olisi määriteltävä samoin perustein kuin vuorotyössä. Työaika olisi saatava kaikille vähintään niin pitkäksi, riittäväksi, että se mahdollistaa erilaisten sopimuksien piiriin pääsemisen — esimerkiksi ammatillisen järjestäytymisen, palveluaikalisät kunnallisella alalla, ym.

Toivoa sopii, että SAK todella pyrkii edellä mainitun työntekijäryhmän etujen parantamiseen ja valvoo, että tällä alalla ei tapahtu kunnallisten siivouspalvelujen siirtoa yksityisen sektorin hyväksi, sillä se tietäisi siivoojien työehtojen huomattavaa huononnusta tai suorastaan riistoa.

Puheenjohtaja Taimi Vähäheikki: Kiitos. Seuraavana on vuorossa Markku Vaniala Kemian Työntekijäin Liitosta, valmistautuu Tuula Jokinen Metallityöväen Liitosta. Orvokki Parpala, KTV, ilmoittaa, että hän ei käytä puheenvuoroaan, vaan pyytää liittämään sen pöytäkirjaan.

Orvokki Parpolan (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.) puhe oli seuraava: Aloite n:o 55. KTV:n aloite julkisen sektorin ottamisesta huomioon ay-opistojen toiminnassa. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Neljäsosa SAK:n jäsenistä työskentelee julkisen sektorin tehtävissä, joko valtion tai kuntien tai kuntainliittojen palveluksessa. Koko julkisen sektorin erityisesti kuntapuolen työvoiman kasvu tulee yhä olemaan noususuunnassa ja tämän sektorin työllistävä vaikutus ja työmarkkina-asema tulee voimistumaan. Ay-liikkeen toiminta-alue ja -mahdollisuudet ovat jäsenmäärän kasvun myötä lisääntyneet ja monipuolistuneet merkittävästi kuluneella edustajakokouskaudella, myös julkisella sektorilla.

Ammattiyhdistysliikkeen luottamushenkilöiden koulutus on lisääntynyt huomattavasti sekä palkallisen että palkattoman koulutuksen alueella. Näin on tapahtunut erityisesti liittomme, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liiton osalta. Viimeisen kolmen vuoden aikana liittomme järjestämien kurssien määrä on kaksinkertaistunut. Samalla on tapahtunut kurssitoiminnan laadullista syvenemistä ja kattavuuden lisääntymistä. Koska kasvu on ollut niin laajaa liittomme koulutusalueella, olemme luonnollisesti joutuneet lisäämään kurseja myös liittomme oman kurssikeskuksen ulkopuolelle, enemmän kuin tavallisesti. Perinteisesti liittomme on ollut ay-opistojen, Kiljavan ja Pohjola-opiston käyttäjä, huolimatta siitä, että meillä on myös oma kurssikeskus. Liiton kurssitarve on viime vuosina jatkuvasti ollut suurempi kuin oman kurssikeskuksemme tarjoama tilaka-pasiteetti.

Kiljavan ay-opiston ja Pohjola-opiston tarjoamat kurssipalvelut ovat kehittyneet viime vuosina ripeästi ja määrällisesti tarjonta on kasvanut. Yhteistyö liittomme ja opistojen välillä on sujunut rakentavasti ja uutta etsien vuosien aikana. Olemme kuitenkin panneet merkille, että SAK:n opistojen kyky vastata julkisen sektorin haasteisiin on pienempi kuin niiden halu tarjota palveluksiaan kuntasektorilla.

Opistojen ammattitaitoisen opetus- ja suunnitteluhenkilöstön piirissä painottuu yksityisen työmarkkinasektorin asiantuntemus ja valmius. Koko opetustapa ja opetusote lähtee usein pelkästään yksityisen alan tes-ohjelmista, koska julkisen sektorin kysymykset ovat vieraita opistojen henkilökunnalle.

Me edellyttämme, että SAK:n opistojen tulee tarjota myös julkisen sektorin liitoille riittävän korkeatasoisia palveluksia "omalla kielellä". Oma kieli tarkoittaa tässä lähtemistä julkisen työmarkkinasektorin viranhaltija- ja työntekijäjärjestöjen ongelmista ja kysymyksenasetteluista. Tarjontaa tällä alueella tulee lisätä tuntuvasti. Kysymys on joka neljännen SAK:laisen ay-jäsenen asiasta. Toivomme KTV:ssä, että pääsemme yhteistyössä SAK:n kanssa tällä alueella tuloksiin alkaneella vuosikymmenellä. Kiitos.

Markku Vartiala (Kemian Työntekijäin Liitto r.y.): Työjärjestys 17.2. SAK:n järjestöpolitiikka 80-luvulla ohjelmaluonnossa kohta 11, SAK:n nuorisotoiminnan tavoitteet. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Porvarillinen tiedotusylivoima muokkaa etenkin nuorison mielipiteitä. Tuon hegeemonian toiminta-ajatuksena on mm. ammattiyhdistystoiminnan ja poliittisen toiminnan ja tarkoituksen hämärtäminen, saattaminen huonoon valoon, epäasialliseksi leimaaminen, byrokratiasta syyttäminen ja mielenkiinnon siirtäminen pois yhteisten asioiden hoidosta ja yhteiskunnallisista asioista yleensä. Ilmankos sitten ensi kertaa työelämään tulevat nuoret tänä päivänä eivät monasti tiedäkään juuri mitään ay-toiminnasta ja suorastaan vastustavat sitä. Ammattiyhdistysliike ei toisaalta mielestäni ole riittävän painokkaasti yrittänyt lähestyä koululaisia ja opiskelijoita jo heidän työpaikoillaan — kouluissa.

Mielestäni eräs hyväksi koettu keino nuorison saavuttamiseksi ay-liikkeen toimesta on peruskouluihin, ammattikouluihin ja opistoihin tehtävät ammattiyhdistysliikkeen edustajien vierailu ja esittelykäynnit. Nykyisin nuo esiintymiset ovat kuitenkin vain epäyhtenäisiä ja lähes vailla apuvälineitä ja ohjausta. Siksi teenkin seuraavat esitykset liitettäväksi alussa mainitsemaani ohjelmaluonnoksen kohtaan:

SAK:n koulutusosasto valmistaa ammattiosastojen, amatillisten paikallisjärjestöjen ja liittojen käyttöön erilaisia ammattiyhdistysliikettä esitteleviä luentorunkoja ja niihin liittyviä kalvosarjoja ja muita koululuenoissa tarvittavia apuvälineitä.

Välihuuto: Aika!

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavana vuorossa Tuula Jokinen Metallityöväen Liitosta, valmistautuu Hannu Vanhala Metallityöväen Liitosta.

Tuula Jokinen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tämä puheenvuoroni koskettelee naisten osuuden lisäämistä ay-liikkeessä sekä sen eri päätöksenteko-organisaatioissa. Ajan puutteen vuoksi pyydän liittämään pöytäkirjaan tämän puheen alkuosan ja luen vaan lopun.

Naisten osallistumisen estämiseksi kasatut rasitteet ovat poistettavissa, jos todella niin halutaan tapahtuvan. Eräänä sellaisena toimenpiteenä pidän seuraavia. Työn luonnetta on muutettava, ammattitehtäviä on laaja-alaisesti ja osatehtävät muutettava kokonaisvaltaiseksi, tehtävät ne m-nipuolisiksi.

Naisten palkkauksellista asemaa on parannettava ja siirryttävä stressaavasta urakkatyöstä aikapalkkaan. Työaika on lyhennettävä, näin jää aikaa enemmän itsensä kehittämiseksi sekä yhteiskunnalliselle osallistumiselle. On murrettava perinteinen työnjako, naisten ammatillista koulutusta on huomattavasti parannettava. Myöskin naisten mahdollisuuksia päästä ay-liikkeen koulutukseen tulee parantaa. On jo aika luopua vanhoillisista asenteista kotona ja työelämässä.

Puheen alkuosa oli seuraava: Naiset ay-liikkeessä ovat niitä palkkatyöllään eläviä työntekijöitä, joita maamme työvoimasta on lähes puolet. Kansainvälisesti katsoen suomalainen nainen on hyvin järjestäytynyt niin ammatillisesti kuin poliittisestikin. Naisten ja miesten järjestäytymisasteessa ay-liikkeessä ei enää ole eroja, joten olisi todennäköistä jo järjestäytymisen perusteellakin että naisia olisi ay-liikkeen eri päätöksenteko-organisaatioissa jäsenosuutta vastaava määrä. Näin ei kuitenkaan ole. Naisia valitaan harvemmin luottamusmiehiksi ja työsuojelutehtäviin. On tyyppillistä, että miehillä on johtavat ja hallinnolliset tehtävät ja naiset ovat sihteereitä ja rahastonhoitajia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tekemän tutkimuksen mukaan päälouottamusmiehistä on naisia 22,5 %, puheenjohtajia 18 %, sihteereitä 42,7 % ja rahastonhoitajia 37,5 %. Naiset ovat aliedustettuina kaikissa liittojen päättävissä elimissä ja mitä lähemmäksi toimeenpanovaltaa käydään, sen pienemmäksi käy naisten osuus. Kuvaavaa on, että SAK:n hallitukseen on valittu edellisessä edustajakokouksessa ainoastaan kaksi naista.

Vaikka naisten yhteiskunnallinen aktiivisuus onkin yleisesti ottaen kasvanut, mikä näkyy mm. äänestysaktiivisuudesta, ei tämä ole vielä johtanut naisten laajamittaisempaan toimintaan työpaikoilla ja ammattijärjestöissä. Tästä osoituksena on mm. se, että metallissa suoritetun tutkimuksen mukaan liki 60% naisista ei osallistu koskaan ammattiosaston kokouksiin. Säännöllisesti osallistuvia oli ainoastaan hieman alle 5 %.

Tämä on asia, johon SAK:n on puututtava ja ryhdyttävä konkreettisiin toimenpiteisiin naisten osallistumisaktiivisuuden lisäämiseksi. Metallin tutkimuksessa osoitettiin kiistatta se tosiasia, että mitä itsenäisempää työ on, sen aktiivisempaa on osallistuminen. Naisten tekemä työ on useimmiten ositettua, yksitoikkoista työtä, missä kone määrää työtahdin. Naiset tekevät miestä useammin urakka- ja vuorotyötä. Lisätekijöinä ovat lisäksi yleinen turvattomuus työelämässä, työttömyys, pakkolomautukset sekä nykyisin yhä lisääntyvä osa-aikatyö, joka pääasiassa koskee juuri naisia. Passiivisuutta lisäävänä tekijänä on myös matalapalkkaisuus, heikompi ammatillinen koulutus. Esimerkiksi metallin tutkimuksessa ilmeni, että lähes 80 prosentilla naisista ei ole mitään ammatillista koulutusta.

Naisten roolia äitinä ja työntekijänä ei ole yhteiskunnassamme yhteen-

sovitettu työntekijän kannalta myönteisesti. Lasten hoitopalvelut ovat riittämättömät, raskaus ja äitiys ovat johtaneet naisten syrjintään. Naisten työsuhdeturva ei ole raskauden ja äitiyden johdosta aukoton. Naisia kohdellaan työvoimareservinä, jota liikutellaan suhdanteiden mukaan.

Oleellisina osallistumisen esteinä ovat yhäkin vanhoilliset asenteet ja rooliajattelu. Pidetään luonnollisena asiana, että naisten paikka on kotona ja että kotityöt kuuluvat naisille. Järjestötoimintaa ei yleensä pidetä naisille sopivana. Naiset halutaan eristää yhteisestä toiminnasta naisjaostoihin ja omiin organisaatioihin. Onkin kysyttävä, miksi naiset ay-liikkeessäkin asetetaan roolikarsinoihin ja estetään heitä näin osallistumasta elintärkeiden työ- ja paikkaehtojensa tehokkaaseen hoitamiseen?

Naisia on valittava tasa-arvoisesti eri tehtäviin jäsenosuuttaan vastaavasti. Naisten jäsenyys ay-liikkeessä ei saa jäädä vain reserviksi, vaan se tulee vetää mukaan yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Seuraavan puheenvuoron käyttää Hannu Vanhala Metallityöväen Liitosta, Lauri Mäkynen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitosta ja ilmoittanut puheensa liitettäväksi pöytäkirjaan. Hannu Vanhala, ole hyvä.

Vanhala ei ole paikalla, joten puheenvuoro raukeaa. Seuraavana vuorossa Jorma Kallio, HRHL.

Lauri Mäkynen (Kunnallistyöntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.) puheenvuoro oli seuraava: Kohta: — Viestintäpoliittinen selonteko ja esityksestä n:o 62 annettu SAK:n hallituksen lausunto. Viestintäpoliittisen selonteon toimenpide-ehdotusosassa todetaan sen 4-kohdassa (sivu 53) edustajakokouksen edellyttävän, että SAK kehittäisi ammattiyhdistyslehdistöä pitäväksi kiireellisinä toimenpiteinä mm. ammattijournalismin merkityksen painottamista siirtämällä päätoimittajan tehtävät lehdissä ammattijournalistien hoidettaviksi jne.

Allekirjoittanutta ihmetyttää tällainen yksioikoisuus kannanotossa. Ammattiliittojen lehdet ovat luonteeltaan tiedotuslehtiä, joiden tulee kannanotoissaan kuvastaa järjestön omaksumia linjoja, eikä niinkään lehteä tekevien toimittajien näkemyksiä. Näin ollen kysymystä lehden päätoimittajasta ei voida ratkaista samanlaisin kriteerein kuin esim. poliittisten sanomalehtien kohdalla tapahtuu.

Vielä oudompana ja "systeemiin kuulumattomana" on pidettävä samaa asia-aluetta sivuavaa Sos.dem. Sanomalehtimiesliiton esitystä n:o 62, jossa todetaan yksitoikkoisesti kohdassa 5, että "Liittolehtien toimitukset on erotettava itsenäisiksi yksiköiksi. Mikäli lehti on osa liiton tiedotusosastoa, on tehtävä selkeä työnjako toimittamisen ja tiedottamisen välillä. Toimittajien työpanos on käytettävä yksinomaan toimitukselliseen työskentelyyn."

Kun ajatellaan ammattiliittoja, ei toimituksista voida muodostaa "valtiota valtiossa", vaan niiden on oltava kiinteä osa liiton muuta organisaatiota.

Käytännössä ainoastaan kaikkein suurimmissa liitoissa on taloudellisia

edellytyksiä ja edes asiallisia perusteita jakaa erikseen toimittavaa ja tiedottavaa henkilöstöä.

Ay-liikkeen työ on luonteeltaan yhteistyötä, johon erittäin huonosti sopii sanonta "työpanos on käytettävä yksinomaan toimitukselliseen työskentelyyn". Ihmettelenkin jaettua hallituksen lausuntoehdotusta, jossa yhdytään esitykseen.

Esitän lyhyesti, että viestintäpoliittisen selonteon toimenpide-ehdotus-osaa (sivu 53) 4 c-kohdan alun osalta muutetaan lievempään muotoon, jolloin SAK:n jäsenliitot harkintansa perusteella voivat ratkaista päätoimittajakysymykset.

Esityksen n:o 62 johdosta annettavan kannanoton esitän kirjoitettavaksi uudelleen niin, että liittolehtien toimitukset säilyvät osana liittojen organisaatiota. En missään tapauksessa voi yhtyä kaikkiin Sos.dem. Sanomalehtimiesliiton esityksiin. Toivon valiokunnan huomioivan nämä muutosesitykset.

Jorma Kallio (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Kohetaan 12.: puheenjohtajan katsaus. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Toveri Pekka Oivio esitti edustajakokoukselle laajan ja monipuolisen katsauksen kuluneen edustajakokouksen toiminnasta ja saavutuksista. Tyytyväisyydellä on pantava merkille, että heikoimmin palkattujen alojen palkkatasoa on voitu nostaa keskimääräistä voimakkaammin. On kuitenkin syytä eritellä lyhyesti, mistä tämä myönteinen kehitys on johtunut.

Tosiasiassa on, että keskusjärjestöratkaisut eivät ole pääasiallisesti aikaansaaneet tätä kehitystä, vaan pääosin matalapalkkaisten alojen myönteinen ansiokehitys on hoidettu liittokohtaisin toimenpitein. Tällä en tarkoita etteivätkö keskitetyt ratkaisut olisi sisältäneet sellaisia uudistuksia, jotka ovat tulleet kaikkien alojen hyväksi. Solidaarinen palkkapolitiikka on jäänyt osittain periaatejulistukseksi. Tiedän, ettei SAK voi yksin määrätä palkkalinjoja, sillä työnantajilla on luonnollisesti omat ideansa ja pyrkimyksensä ja muilla palkansaajain keskusjärjestöillä omat tavoitteensa. Mutta merkittävin työntekijäjärjestö on sopimuspolitiikan linjan tärkein määrittäjä ja tässä suhteessa tarvitsemme hieman itsetutkiskelua.

Matalapalkkakysymyksen hoidon osalta olemme SAK:ssa siinä tilanteessa, että matalapalkkaisten alojen liittojen on ollut pakko alkaa arvioida suhtautumista keskitettyyn työmarkkinapolitiikkaan uudella tavalla. Järjestäytymisasteen nousu on merkinnyt liittojen painovoiman kasvua ja kun monessa tilanteessa ainoaksi mahdollisuudeksi on jäänyt nostaa matalia palkkoja keskimääräistä voimakkaammin voimatoimenpiteillä uhkaamalla. Ollaan menossa tielle, jossa keskusjärjestöjohtoista kokonaisuuden edut huomioonottavaa työehtosopimuspolitiikkaa on vaikea hoitaa. Jos aiomme keskusjärjestökohtaisesti hoitaa keskitettyä sopimuspolitiikkaa, niin kuin SAK:n ohjelmat edellyttävät, on sopimusratkaisut saatava eri osatekijöiden osalta tasapainoisiksi. Vastaisuudessa ei ymmärtääkseni voida tehdä pekkas-ratkaisujen kaltaisia ratkaisuja sen johdosta, että ne eivät tule saamaan matalapalkkaliittojen tukea.

Ainoa reaalin mahdollisuus hoitaa työehtosopimuspolitiikkaa keskus-

järjestöjohtoisesti on, että SAK:n jäsenliittojen kesken päästään riittävään yksimielisyyteen. Tässä yhteydessä korostan erityisesti SAK:n hallituksen roolia ja sen käynnistysvoimaa liittojen välillä, keskustelujen käynnistämistä liittojen välillä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos. Tässä vaiheessa järjestävä valiokunta ehdottaa, että keskeytämme kokouksen ja pidämme pienen tauon. Edustajakokous keskeytettiin kello 16.50. Kokous jatkui kello 17.00.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Edustajakokous jatkuu. Keskeytämme työjärjestyksen 12, 17, 18, 19 ja 20. pykälän yleiskeskustelun.

Yleiskeskustelu keskeytettiin.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Järjestävä valiokunta toteaa pöytäkirjaan merkittäväksi, että täällä suoritettussa keräyksessä kertyi yhteensä 4.378 markkaa ja 6 penniä. Päätöksemme mukaisesti se osoitetaan SAK:n solidaarisuustilille käytettäväksi salvadorilaisten ammattiyhdistystovereidemme kamppailun tukemiseksi.

14 §

Järjestön puheenjohtajien ja muiden hallituksen varsinaisten ja varajäsenten valinta (jatkoa)

14.4. Hallituksen varsinaiset jäsenet

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme nyt työjärjestyksen kohtaan 14, siinä kohtaan 14.4. SAK:n hallituksen varsinaiset jäsenet. Pyydän, että vaalivaliokunnan puheenjohtaja esittelee tämän kohdan.

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta on käsitellyt SAK:n hallituksen muiden varsinaisten jäsenten vaalia koskevan asian eli työjärjestyksen kohdan 14.4. ja esittää, että muiksi varsinaisiksi jäseniksi SAK:n hallitukseen eilen valittujen Pertti Viinasen, Olavi Hännisen ja Lauri J. Havian lisäksi valitaan: Per-Erik Lundh (SAK), Sulo Penttilä (Metallityöväen Liitto), Jouni Riskilä (Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto, KTV), Unto Keijonen (VTY), Kunto Kaski (Liiketyöntekijäin Liitto), Antero Mäki (Paperiliitto), Esko Suikkanen (Puutyöväen Liitto), Seppo Niemi (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto), Matti Haapakoski (HRHL), Risto Kuisma (Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäin Liitto), Vilho Pekkonen (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto), Tuulikki Kannisto (Metallityöväen Liitto), Pekka Virtanen (Maaseututyöväen Liitto), Pentti Levo (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto), Jarmo Koski (Liiketyöntekijäin Liitto), Elsa Aaltonen (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto),

Aarno Aitamurto (Rakennustyöläisten Liitto), Kalevi Aronen (Paperiliitto), Veikko Lehtonen (Metallityöväen Liitto), Toivo Pohjonen (Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto, KTV), Jarl Sund (Suomen Elin-
tarviketyöläisten Liitto), Kalevi Urpelainen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto).

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Olemme kuulleet vaalivaliokunnan esityksen SAK:n hallituksen jäseniksi.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: SAK:n edustajakokous hyväksyy yksimielisesti SAK:n hallituksen jäsenet vaalivaliokunnan esittämässä muodossa.

Hyväksyttiin.

Työjärjestyksen kohta 14.4. on loppuun käsitelty.

14.5. Hallituksen henkilökohtaiset varajäsenet

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme kohtaan 14.5. Hallituksen henkilökohtaiset varajäsenet.

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta esittää edelleen yksimielisesti, että edellä mainittujen SAK:n hallituksen kaikkien jäsenten henkilökohtaisiksi varajäseniksi valittaisiin: Risto Sainio (Lasi- ja Posliinityöväen Liitto), Heikki Varjonen (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto), Raimo Kantola (VTY), Sigurd Norrmen (KTV), Eino Yrjönen (Metallityöväen Liitto), Jarmo Lehtonen (KTV), Pertti Jyrkinen (VTY), Kauko Suhonen (Liiketyöntekijäin Liitto), Artturi Pennanen (Paperiliitto), Eino Sailas (Puutyöväen Liitto), Viljo Ikonen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto), Jorma Kallio (HRHL), Kauko Lehikoinen (Auto- ja Kuljetussalan Työntekijäin Liitto), Hannu Alanoja (Rakennustyöläisten Liitto), Marja Puuska (Liiketyöntekijäin Liitto), Hemmo Hänninen (Ilmailualan Unioni), Heimo Maaranen (Teknisten Erikoisammattien Liitto), Holger Nieminen (Kemian Työntekijäin Liitto), Eeva Aalto (Liiketyöntekijäin Liitto), Matti Ojala (Rakennustyöläisten Liitto), Lea Väänänen (Kemian Työntekijäin Liitto), Harry Vainio (Metallityöväen Liitto), Martti Marttila (KTV), Kyösti Sandelin (HRHL), ja Unto Puttonen (VTY), tässä järjestyksessä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kuulimme vaalivaliokunnan esityksen hallituksen henkilökohtaisista varajäsenistä.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Totean, että SAK:n edustajakokous hyväksyy yksimielisesti henkilökohtaiset varajäsenet vaalivaliokunnan esittämässä muodossa.

Hyväksyttiin.

Työjärjestyksen kohta 14.5. on loppuun käsitelty.

14.6. Hallituksen yleisvarajäsenet

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme kohtaan 14.6. Hallituksen yleisvarajäsenet.

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta edelleen yksimielisesti esittää, että työjärjestyksen kohdan 14.6. mukaisiksi yleisvarajäseniksi valittaisiin: Lauri Vilponiemi (Kemian Työntekijäin Liitto), Reijo Anttila (Suomen Merimies-Unioni), Pentti Helo (VTY), Eero Lehtonen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto), Lauri Kuivanen (Metallityöväen Liitto), Maria Kolula (Liiketyöntekijäin Liitto), Eila Järvi (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain Liitto), Pirkko Oksa (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto), Antti Hietanen (Paperiliitto), Pirkko Meriluoto (Puutyöväen Liitto), Timo Tanner (VTY), Teuvo Peltola (Kiinteistötyöntekijäin Liitto), Markus Sinisalo (Suomen Laivanpäällystöliitto), Raimo Vikström (Suomen Muusikkojen Liitto), Viktor Ahven (VTY), Arjo Söderblom (Sanomalehtimiesliitto), Seppo Patrikainen (VTY), Timo Rautarinta (Puutyöväen Liitto), Kaarlo Tammela (Maaseututyöväen Liitto), Aulis Rautiainen (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto), Leo Roppola (Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäin Liitto), Tuula Kivinen (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto), Kaarlo Perä-Kasari (Kiinteistötyöntekijäin Liitto), Kaarina Salmi (VTY), ja Risto Ahonen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto).

Lisäksi vaalivaliokunta esittää merkittäväksi edustajakokouksen pöytäkirjaan tässä kohdassa, että yleisvarajäsenistä 16 ensimmäistä on varsinaisten jäsenten ja heidän henkilökohtaisten varajäsentensä 1 ja 3 — 17 sijalla olevia varajäseniä ja yhdeksän viimeistä 2 ja 18 — 25 sijalla olevia yleisvarajäseniä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kuulimme vaalivaliokunnan esityksen hallituksen yleisvarajäsenistä.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Totean, että yleisvarajäsenet ovat tulleet hyväksytyksi vaalivaliokunnan esittämässä muodossa ja esitetystä kokouksen kutsumisjärjestyksessä.

Hyväksyttiin.

Työjärjestyksen kohta 14.6. on loppuun käsitelty.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Näin olemme käsitelleet loppuun työjärjestyksen kohdan 14. Järjestön puheenjohtajien ja muiden hallituksen varsinaisten ja varajäsenten valinnan.

Todettiin työjärjestyksen kohta 14 loppuun käsitellyksi.

15 §

Valtuuston puheenjohtajien ja muiden valtuuston jäsenten valinta

15.1. Valtuuston puheenjohtaja

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 15. Valtuuston puheenjohtajien ja muiden valtuuston jäsenten valinta.

Ensin kohta 15.1. valtuuston puheenjohtaja. Tämän kohdan esittelee vaahvaliokunnan sihteeri Sirpa Ilola, ole hyvä.

Sirpa Ilola (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta esittää yksimielisesti valittavaksi valtuuston puheenjohtajaksi Pekka Salosen, KTV.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kuulimme vaahvaliokunnan esityksen SAK:n valtuuston puheenjohtajaksi. Esitettiin yksimielisesti Pekka Salosta KTV:stä.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: SAK:n edustajakokous on yksimielisesti valinnut SAK:n valtuuston puheenjohtajaksi Pekka Salosen.

Työjärjestyksen kohta 15.1. on loppuun käsitelty.

15.2. Valtuuston varapuheenjohtajat (2)

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme kohtaan 15.2. Valtuuston varapuheenjohtajat.

Sirpa Ilola (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta esittää yksimielisesti valittavaksi valtuustolle kaksi varapuheenjohtajaa, joiksi valiokunta esittää yksimielisesti valittavaksi Eila Rimmin Suomen Elintarviketyöläisten Liitosta ja Marja-Liisa Riskilän Kemian Työntekijäin Liitosta.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kuulimme vaahvaliokunnan esityksen SAK:n valtuuston varapuheenjohtajiksi.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Totean, että SAK:n edustajakokous on yksimielisesti valinnut valtuuston varapuheenjohtajiksi Eila Rimmin Elintarviketyöläisten Liitosta ja Marja-Liisa Riskilän Kemian työntekijäin Liitosta.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Pyydän vastavalittuja valtuuston puheenjohtajia saapumaan tänne lavalle.

Valitut valtuuston puheenjohtajat kukitettiin.

Puheenvuoro Pekka Salosella. Ole hyvä.

Puheenjohtaja Pekka Salonen: Toveri puheenjohtaja! En oikein tiedä mitä sanoisin. Tulee mieleen ainakin yksi ajatus, jonka uskon olevan totta, että SAK:n valtuusto tällä valinnallaan teki historiaa. SAK:n valtuuston puheenjohtajistossa ei tietoni mukaan aikaisemmin ole ollut naisia.

Pyydän saada kiittää edustajakokousta tästä luottamuksesta, jonka olette tällä päätöksellä meille osoittaneet. SAK:n valtuuston rooli — niin uskon — tulee 80-luvulla erityisesti korostumaan. Näiden päivien aikana tässä salissa käytetyt puheenvuorot ennustavat, että 80-luku työelämän uudistusten kannalta tulee olemaan varmaankin toisenlainen kuin tämä päättynyt 70-luku.

Perusteellisiin ja perusteita koskeviin työelämän muutoksiin ei ehkä sillä tavalla ole enää mahdollisuuksia kuin 70-luvulla ja uskonkin, että esimerkiksi valinnanvarainen painopisteiden harkinta siitä, miten meidän maassamme palkansaajien työelämän ehtoja kehitetään, tulee erityisesti olemaan tulevan valtuuston varassa. Ja tätä kautta ymmärtääkseni valtuuston rooli ja valtuuston puheenjohtajien tehtävät tulevat olemaan erittäin vaativia.

Naisten osuus tuossa äsken esittelemässäni varsinaisessa SAK:n hallituksen listassa ei varmaankaan ollut sen suuruinen, että se olisi tänäkään edustajakokouksen naispuolisia edustajia täysin tyydyttänyt. Se oli kovin miesvaltainen lista. Uskon, että tämän valinnan kautta naisten tuleminen näkyviin SAK:n hallinnossa ja päätöksenteossa tulee korostumaan ja myöskin näkymään. Näin toivon. Paljon kiitoksia meidän kaikkien puolesta.

Valtuuston puheenjohtajuutta päättymässä olevalla kaudella on pitänyt hallussaan Aarne Koskinen Kirjaliitosta ja hänen pitkään kokemukseensa ja vankkaan ay-liikkeen tuntemukseensa perustuen valtuuston työskentely on ollut hyvin rakentavaa ja asiallista. Haluaisin, että sekä Aarne Koskinen että varapuheenjohtajat Lauri J. Havia ja Viljo Ronkainen myöskin tulisivat tänne kukitettavaksi, koska minusta on myöskin edustajakokouksen syytä osoittaa kiitollisuutta heille siitä työstä, minkä he ovat valtuuston puheenjohtajina tehneet.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Valtuuston puheenjohtaja Aarne Koskinen on pyytänyt puheenvuoron. Ole hyvä!

Puheenjohtaja Aarne Koskinen: Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Minä haluan kiittää teitä kaikkia tästä huomaavaisuudesta, jota meille valtuuston entisinä puheenjohtajina osoitettiin. Esitän kiitoksen Viljo Ronkaisen ja Lauri Havian puolesta sekä omasta puolestani. Samalla kiitän salissa olevia entisen valtuuston jäseniä hyvästä yhteistyöstä ja erikoisesti haluan kiittää valtuuston kokouksessa sihteerinä toiminutta Anneli Roinetta ja Sirpa Ilolaa, jotka hyvin suuresti auttoivat puheenjohtajia tässä valtuuston työskentelyssä, sillä SAK:n valtuusto on varsin suuri ja heidän ammattitaitoinen apunsa oli meille ensiarvoisen tärkeä.

Samoin haluan kiittää SAK:n henkilökuntaa siitä avusta, sillä joskus ilmeisesti viestiyhteydet oli vähän heikkoja ja valtuuston puheenjohtaja ei

eräänkään kerran tiennyt, koska valtuuston kokous on päätetty pitää, ennen kuin SAK:n henkilökunnan taholta tästä kuulin. No, sellaista satuu.

Haluan myöskin esittää onnitteluni SAK:n vastavalitulle puheenjohtajalle erikoisesti, vastavalituille valtuuston uusille puheenjohtajille. Totean, että Pekka Salonen oli erittäin hyvässä asemassa todetessaan tässä, että valtuuston puheenjohtajisto on tullut aikaisempaa naisvaltaisemmaksi. Haluan kuitenkin omasta puolestani kiistää, että olisin ollut syyllinen siihen, että se ei aikaisemmin ollut naisvaltaisempi, se oli edellisen edustajakokouksen vika.

Yhdyn tässä yhteydessä myöskin Pekka Salosen sanoihin ja toivotan SAK:n tulevalle valtuustolle mitä parhainta menestystä sen työskentelyssä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Samalla kun totean, että työjärjestyksen kohta 15.2. on loppuun käsitelty, niin totean, että teimme historiaa, kun SAK:n valtuuston molemmat varapuheenjohtajat ovat naisia.

Työjärjestyksen kohta 15.2. on loppuun käsitelty. [^]_____

/TI53. Valtuuston muut varsinaiset jäsenet sekä kullekin kaksi varajäsentä

" Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 15.

Valtuuston muut varsinaiset jäsenet sekä kullekin kaksi varajäsentä, valiokunnan puheenjohtaja Pekka Salonen, ole hyvä!

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Vaalivaliokunta on käsitellyt SAK:n valtuuston jäsenten, varsinaisten jäsenten ja henkilökohtaisten varajäsenten, vaaliin liittyvän asian. Käsitelyn aikana eräät liitot ovat hieman muuttaneet niitä aikaisempia kirjallisia ilmoituksiaan, jotka tämän asian esivalmisteluun liittyivät, ja ne on tässä käsittelyssä kaikki otettu huomioon. Toveri puheenjohtaja, rohkensin esittää, että käsittelytapa olisi sellainen että todettaisiin ensiksi hyväksytyksi tämän noin puoli tuntia sitten edustajille jaetun listan mukaisesti täältä nimiä lukematta ensiksi varsinaiset jäsenet ja tämän jälkeen henkilökohtaiset varajäsenet.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Voitaneen hyväksyä esitys, että hyväksytään valtuuston kokoonpano täällä jaetussa listassa esitettyssä muodossa ilman, että näitä nimiä tarvitsee lukea.

Hyväksytään.

Ensin valtuuston varsinaiset jäsenet listan mukaan.

Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Totean, että olemme yksimielisesti hyväksyneet valtuuston varsinaisiksi jäseniksi tässä listassa olevat toverit.

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Niin, toveri puheenjohtaja, tämän jälkeen ehdotan, että edelleen vaalivaliokunnan yksimielisesti esittämän ja jaetun listan mukaan edustajakokous hyväksyisi myöskin nämä henkilökohtaiset varajäsenet.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Edelleen Pekka Salonen vaalivalipkunnan esittämänä esittää, että samaa menettelytapaa käytettäisiin varajäsenten kohdalla.

Hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Ja totean, että olemme näin listan mukaan valinneet valtuuston varsinaiset ja henkilökohtaiset varajäsenet.

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Lehikoinen, Kauko

Sutela, Veikko

Lindstedt, Leo

 hkaoja, Matti

 sson, Reijo

Kiviniemi, Jorma

Parjanen, Reijo

Henkilökohtaiset varajäsenet

Westman, Kalevi

Antikainen, Seppo

Tuomisalo, Tauno

Villa, Pertti

Koro, Urho

Koskela, Tuomo

Manninen, Hugo

Vattu, Allan

Hyytiäinen, Aarto

Myrskog, Lars

Pekkinen, Erkki

Laukkanen, Jouni

Kilpeläinen, Pauli

Lehtonen, Reijo

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

Varsinaiset jäsenet

Kuusikumpu, Airi

Vainonen, Irja

Setälä, Eira

Kinos, Kari

Airas, Rauno

Simpanen, Laura

Kallio, Jorma

Mynttinen, Airi

Henkilökohtaiset varajäsenet

Perttula, Anja

Vaulanen, Aulikki

Miikki, Elsa

Hämäläinen, Eeva

Selviranta, Raili

Korhonen, Mirja

Byysing, Veikko

Heikkilä, Tauno

Joffel, Raija

Ripatti, Esko

Rauhanen, Salme

Europaeus, Anja

Löthman, Pekka

Pinomäki, Laura

Hyyryläinen, Elsa

Ylitalo, Kerttu

Ilmailualan Unioni IAU r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Kuisma, Pentti

Henkilökohtaiset varajäsenet

Helminen, Risto

Kaivanto, Olli

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Leppänen, Eila

Henkilökohtaiset varajäsenet

Härkönen, Pirjo

Kouri, Matti

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Laaksonen, Ritva

Lyhty, Veikko

Kuukkanen, Unto

Sahlberg, Eeva

Henkilökohtaiset varajäsenet

Uschanov, Eila

Kopponen, Hannele

Juvonen, Aarre

Mattila, Markku

Korhonen, Sulo

Ruohola, Eino

Vuorinen, Liisa

Nikki, Aune

Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Majurinen, Anne

Möller, Hannu

Liehu, Ahti

Henkilökohtaiset varajäsenet

Söderlund, Helena

Mutanen, Teuvo

Romppainen, Seija

Stälnacke, Arne

Mauno, Esko

Peltola, Teuvo

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Hallamaa, Timo

Jussila, Annikki

Mattila, Hilikka

Henkilökohtaiset varajäsenet

Sydänmäki, Rainer

Fogde, Anneli

Mälkiä, Helvi

Oksanen, Paula

Ikonen, Viljo

Pellinen, Else

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.*Varsinaiset jäsenet*

Lehto, Terho

Koivusaari, Heikki

Pohjanvirta, Erkki

Henkilökohtaiset varajäsenet

Sjöroos, Anna-Liisa

Leppänen, Terttu

Karhu, Kaija

Salo, Eino

Hietaranta, Jorma

Vehkaniemi, Tapani

1 Pirinen, Anneli A
Kärkkäinen, Laura
Johansson, Lauri
Hoivala, Pekka
Tukiainen, Eero
Linna, Sisko
Airas, Rauha
Siren, Mikko
Törnqvist, Lauri
Berg, Kerstin
Tölli, Tuula
Väisälä, Anna-Liisa
Moilanen, Eila
Hynynen, Olavi
Kantojärvi, Martti
Hietanen, Aune
Westerholm, Maija
Laiho, Taisto
Kotaviita, Seppo
Niiranen, Kaija
Meskus, Reijo
Laakso, Raimo

Ahvenainen, Oiva
Inkinen, Marita
Nuutinen, Sinikka
Santala, Kerttu
Grundström, Matti
Lyytinen, Rauha
Virtanen, Arvo
Lindström, Matti
Rajantie, Irma
Äikäs, Hannu
Salmelin, Simo
Kuronen, Hilda
Kautonen, Seija
Kapanen, Kauko
Kuisma, Riitta
Lähdemäki, Anneli
Leinonen, Pentti
Kirmanen, Leila
Borgelin, Seidi
Still, Hugo
Pennanen, Eino
Jäntti, Seppo
Suomalainen, Kyllikki
Mäki-Kulmala, Mikko
Tervo, Väinö
Hämäläinen, Reijo
Sievers, Lasse
Räisänen, Anna-Mari
Luokkala, Pentti
Vuorijoki, Kauko
Natunen, Raili
Ruhtinas, Raimo
Penttilä, Paula
Suominen, Raili
Hakamäki, Mauri
Siukola, Kalevi
Riihimaa, Mirja
Liedes, Eila
Ruotsalainen, Elina
Forsman, Aimo
Vaittäinen, Pentti
Springare, Taina
Mäkelä, Matti
Suomi, Elis

Lasi- ja Posiinityväen Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet
Laine, Jaakko O.

Henkilökohtaiset varajäsenet
Aalto, Oiva
Loukkola, Seija

Lnketyöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet
Mäkinen, Tellervo

Lahtinen, Maire

Walma, Pirkko

Rautajoki, Seppo

Niemissalo, Kyllikki

Ollanketo, Lilli

Pajula, Eeva

Mähönen, Aimo

Urponen, Anja

Hakkarainen, Maija

Huttunen, Pauli

Kivioja, Jorma

Eriksson, Torvald

Viita Erkki

Normasto, Ritva

Viitala, Toini

Henkilökohtaiset varajäsenet

Ojanen, Eila

Leskinen, Raimo

Kulonen, Airi

Honkanen, Riitta

Ekroos, Jukka

Lähtenmäki, Seija

Vesterinen, Sinikka

Saarinen, Simo

Mäkinen, Tyne

Kruus, Aila

Sonkajärvi, Lassi

Savikuja, Raili

Parkkonen, Ines

Lavikainen, Eeva

Ruuttu, Eila

Karjalainen, Sirkka

Suokas, Irja

Kuosmanen, Hilikka

Muttilainen, Kyllikki

Saarela, Irma

Hytönen, Tarja

Vilhunen, Pentti

Pikkumäki, Riitta

Haapalainen, Aila

Boman, Marja-Liisa

Grönholm, Britt-Marie

Huhtala, Tauno

Sinisalo, Unto

Vanhala, Sinikka

Saari, Annikki

Sivonen, Eeva

Vähä, Irja

Maaseututyöväen Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet
Hänninen, Kalevi

Heinonen, Veikko

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kangasaho, Jarmo

Kieleväinen, Lauri

Eklund, Anja

Mustonen, Armo

Hanski, Annikki
Mikkonen, Veikko
Koponen, Onni

Nybäck, Fredrik
Posio, Vilho
Ainasto, Lauri
Manninen, Voitto
Hietanen, Esko
Laaksonen, Esko

Metallityöväen Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Hänninen, Reijo
Veisiö, Altti
Roos, Jukka
Yrjälä, Kirsti
Kuusinen, Raili
Partanen, Harry
Vepsäläinen, Pentti
Kontuvirta, Jouko
Savolainen, Kalervo
Raittila, Heikki
Ojanen, Vuokko
Aholainen, Aarno
Naumanen, Tuure Kalevi
Wall, Hans
Halttu, Pentti
Mäkinen, Pertti
Mäkelä, Kalevi
Kallio, Jarmo
Pitkänen, Anna-Liisa

Henkilökohtaiset varajäsenet

Hassinen, Esko
Kiiski, Heimo
Virtanen, Pentti
Nättilä, Esko
Moberg, Uolevi
Marjanen, Aira
Äijälä, Erkki
Heino, Hannu
Haikonen, Maria
Filatov, Paavo
Vierikko, Kari
Peltola, Seppo
Kuosmanen, Toivo
Savolainen, Tuula
Kaurio, Matti
Räsänen, Erkki
Kuusijoki, Kari
Kaipio, Anja
Nisula, Esa
Toikka, Anna-Liisa
Aspegren, Tuula
Konu, Martti
Raita, Seppo
Kotila, Jaakko
Karjalainen, Reima
Touronen, Viljo
Holmblad, Per-Ole
Smeds, Guy
Salo, Paavo
Manninen, Seppo
Wassholm, Väinö
Virtanen, Jorma
Muhonen, Jorma
Schroderus, Elis
Vokkolainen, Jorma
Törnroos, Tapio
Tohmo, Lea
Laitinen, Eila

Virtanen, Reijo
Nietosvuori, Oiva
Leinonen, Kaija
Aaltonen, Pekka
Toivola, Erkki
Puustinen, Veikko
Perälä, Yrjö

Paperiliitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Jokinen, Irma
Rantanen, Mauri
Rantamäki, Esko
Hautaniemi, Eero
Liimatta, Heikki
Turunen, Teuvo
Kotiranta, Ilkka
Mäkinen, Eila
Sormunen, Pekka

Puutyöväen Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Asikainen, Kari
Illman, Hilikka
Immonen, Pentti
Kipinä, Raimo

Tuominen, Kurt
Hakalahti, Timo
Laakso, Esko
Lehtonen, Jorma
Hästbacka, Pirkko
Nurmi, Eila
Leino, Arto
Kaarto, Anja
Määttä, Viljo
Ruhtinas, Reijo
Selin, Irene
Vanhala, Hannu
Anttila, Urpo
Rajala, Jalo

Henkilökohtaiset varajäsenet

Toivonen, Oili
Lammi, Anna-Liisa
Tikka, Pertti
Moisio, Tauno
Kytömäki, Erkki
Sipilä, Veikko
Wahlman, Esa
Kaarnasalmi, Vilho
Hentunen, Heikki
Arvila, Eino
Halttu, Kauko
Kähärä, Kimmo
Reittu, Benjamin
Suorsa, Mauri
Näslund, Aila
Harju, Marja-Leena
Räsänen, Esko
Leivo, Ari

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kannisto, Tauno
Kuparinen, Kalevi
Koski, Anna-Liisa
Koivisto, Tuulikki
Purhonen, Ari
Heinonen, Kari
Mulari, Toivo
Matveinen, Raimo

Hautamäki, Lyyli
Immonen, Tyyne
Jouppi, Liisa
Nykänen, Pirkko
Saarinen, Aarre

Koivunen, Aila
Karjalainen, Sinikka
Repo, Aarne T.
Savolainen, Paavo
Korhonen, Reino
Mäkinen, Jarmo
Kokko, Esko
Soukka, Sulo
Mutka, Pirkko
Kallionpää, Toini

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Eriksson, Birger
Haatainen, Ossi
Helminen, Eila
Ylitalo, Jouni
Leskinen, Toivo
Lummejoki, Pertti
Mustonen, Jarmo
Ojala, Kauko
Peltola, Kauko
Sairanen, Kalevi
Salomaa, Lauri
Suominen, Jorma
Kemppi, Teppo
Saikkonen, Kari
Salmela, Heikki
Takari, Markus

Henkilökohtaiset varajäsenet

Koponen, Veikko
Nordström, Harald
Kelo, Raimo
Kajan, Reijo
Kivinen, Ari-Mikko
Uusitalo, Aki
Puuperä, Paula
Linna, Yrjö
Hirvonen, Heikki
Hämäläinen, Kari
Mäki, Erkki
Laine, Veikko
Kaijala, Martti
Vedenoja, Hannu
Vainikainen, Kalervo
Salmelin, Mikko
Kuusela, Seppo
Haarala, Antti
Pellinen, Sakari
Rinne, Tapio
Skyttä, Seppo
Ahvenainen, Jorma
Lamminen, Taisto
Westergård, Bengt
Otranen, Pentti
Partanen Juhani
Kola, Tapio
Savolainen, Risto
Laiho, Aira
Tamminen, Pete
Kenttinen, Tuomo
Rusanen, Väinö